

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Maša Bunderla

Miti o spolnosti med odraslimi, starimi med dvajset in petintrideset let

Magistrsko delo

Ljubljana, 2024

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Maša Bunderla

Miti o spolnosti med odraslimi, starimi med dvajset in petintrideset let

Magistrsko delo

Mentorica: doc. dr. Ana Marija Sobočan
Somentorica: dr. Gabrijela Simetinger

Ljubljana, 2024

Zahvala:

Najprej bi se želela iskreno zahvaliti mentorici in somentorici za neprecenljivo pomoč, nasvete in konstruktivne kritike. Znali sta mi pokazati, da lahko zaupam v svoje znanje in me spodbujali k njegovemu izpopolnjevanju.

Hvala vsem sodelujočim, ki ste mi omogočili raziskovanje. Vaši odgovori in zgodbe so bili izjemno dragoceni.

Hvala družini in prijateljem, ki ste me podpirali skozi celoten študij socialnega dela in me vzpodbujali, da sledim svojim sanjam.

Matic, kako sem hvaležna, da imam tako čudovitega moža! Hvala, ker si verjel vame tudi, ko sama nisem zmogla.

IZJAVA O AVTORSTVU:

Podpisana Bunderla Maša, vpisana na Fakulteto za socialno delo v študijskem letu 2023/2024, kot redna študentka izjavljam, da sem magistrsko delo z naslovom

Miti o spolnosti med odraslimi, starimi med dvajset in petintrideset let

napisala samostojno s korektnim navajanjem virov in ob pomoči mentorice doc. dr. Ane Marije Sobočan in somentorice dr. Gabrijele Simetinger.

Datum:

Podpis:

Miti o spolnosti med odraslimi, starimi med dvajset in petintrideset let

Miti o spolnosti so neustrezna, neznanstvena in pretirana prepričanja o spolnosti, ki jih posamezniki pogosto sprejemajo kot resnična in ki lahko vplivajo na doživljanje spolnosti ter spolno vedenje. Celostna spolna vzgoja, ki pokriva vse vidike človeške spolnosti, je najučinkovitejši način za omejevanje in preprečevanje verovanja v te mite.

V tej raziskavi sem analizirala vpliv spolnih mitov na doživljanje spolnosti med odraslimi v starostni skupini od dvajset do petintrideset let ter raziskovala njihove izkušnje s spolno vzgojo. Vzorec je zajemal 17 oseb (pet moških in 12 žensk) s katerimi so bili izvedeni poglobljeni intervjuji. Rezultati kažejo, da večina udeležencev ni prejela zadostne spolne vzgoje od staršev ali skrbnikov in da je bila tako formalna kot tudi neformalna vzgoja, ki so je bili deležni, nepopolna in ni pokrivala vseh vidikov, o katerih bi si takrat želeli več informacij. Poleg tega rezultati kažejo, da med odraslimi še vedno obstajajo določeni miti o spolnosti, ki lahko negativno vplivajo na njihovo doživljanje spolnosti. Raziskava predlaga vsebinske izboljšave za spolno vzgojo in identificira smernice za nadaljnjo raziskovanje.

Ključne besede: spolnost, miti o spolnosti, spolna vzgoja, prvi spolni odnos, samozadovoljevanje, pornografija, spolna želja, socialno delo

Sexual Myths Among Adults Aged Between Twenty and Thirty-Five Years

Sexual myths are inaccurate, unscientific, and exaggerated beliefs about sexuality that individuals often accept as true and that can affect their sexual experiences and behavior. Comprehensive sex education, which encompasses all aspects of human sexuality, is the most effective way to limit and prevent the belief in these myths. This study analyzed the impact of sexual myths on the sexual experiences of adults aged between twenty and thirty-five years and examined their experiences with sex education. The sample consisted of 17 individuals (five men and twelve women), who participated in in-depth interviews. The results indicate that most participants did not receive adequate sex education from parents or guardians, and that both formal and informal education they received was incomplete and did not cover all the aspects they wished to learn about. Additionally, the findings reveal that certain sexual myths persist among adults, which can negatively influence their sexual experiences. The study proposes content improvements for sex education and identifies directions for further research.

Key words: sexuality, sexual myths, sex education, first sexual intercourse, masturbation, pornography, sexual desire, social work

KAZALO:

Vsebina

1. PREDGOVOR	1
2. PREGLED PROBLEMATIKE	4
2.1. Opredelitev spolnosti	4
2.2. Družbeno-kulturna konstrukcija spolnosti	5
2.3. Spolna socializacija	7
2.4. Spolna vzgoja	10
2.5. Miti o spolnosti	13
2.5.1. Miti o prvem spolnem odnosu	14
2.5.2. Miti o samozadovoljevanju	17
2.5.3. Miti o pornografiji	20
2.5.4. Miti o spolni želji	23
2.6. Socialno delo in spolnost	26
3. FORMULACIJA PROBLEMA	30
4. METODOLOGIJA	32
4.1. Vrsta raziskave	32
4.2. Merski instrument in viri podatkov	32
4.3. Populacija in vzorec	33
4.4. Zbiranje podatkov	35
4.5. Obdelava in analiza podatkov	36
4.6. Omejitve raziskovanja	36
5. REZULTATI	37
6. RAZPRAVA	46
7. SKLEPI	57
8. PREDLOGI	58
9. UPORABLJENA LITERATURA	60
10. PRILOGE	68
10.1. Vodilo za intervju	68
10.2. Kodiranje	71
10.2.1. Odprto kodiranje - primer	71
10.2.2. Osnovno kodiranje	92

1. PREDGOVOR

Že od nekdaj me zanimajo tabu teme, o katerih ljudje težko govorijo in ki so pogosto prepletene s številnimi neustreznimi informacijami. Morda sem se prav zaradi tega odločila za študij socialnega dela, ki se osredotoča na takšne tematike in si prizadeva za njihovo destigmatizacijo.

Pred dvema letoma sem v okviru diplomske naloge raziskovala intimne partnerske odnose med študenti in študentkami socialnega dela. Pri tem sem ugotovila, da je spolnost ena od ključnih komponent, ki močno vpliva na kakovost partnerskih odnosov. Ena od mojih takratnih ugotovitev je bila, da v okviru študija socialnega dela ni zadostnega govora o spolnosti. V tistem času sem se tudi sama soočala z določenimi izzivi na področju spolnosti v lastnem partnerskem odnosu, za katere nisem imela ustreznega znanja in informacij, da bi jih učinkovito rešila. Moje razumevanje spolnosti je temeljilo na določenih mitih, ki so negativno vplivali na moje in moževo počutje ter doživljanje najine spolnosti.

Ko se soočamo s težavami, pogosto iščemo rešitve in informacije, ki bi nam lahko pomagale premagati izzive ali jih vsaj omiliti. Tako sem tudi sama začela iskati relevantne vire o spolnosti. Študij socialnega dela me je opremil z znanjem in sposobnostjo kritičnega pristopa do virov, kar mi je omogočilo, da sem našla ustrezne informacije in premagala svoje napačne predstave o spolnosti. Posledično sem odkrila tudi svoje poslanstvo – pomagati ljudem pri soočanju s težavami v partnerskih odnosih in spolnosti ter jim posredovati znanje o komunikaciji (iz katerega lahko nenazadnje izhajamo tudi za komunikacijo o spolnosti, ki mnogim predstavlja težavo), ki sem ga pridobila tako skozi študij kot tudi preko lastnih raziskovanj. Ustvarila sem Instagram profil, kjer sem vzpostavila varen prostor za vsakodnevno komunikacijo z ljudmi, ki delijo svoje izzive na področju partnerskih odnosov in spolnosti. Skupaj soustvarjamo možne rešitve za njihove težave in razbijamo mite, ki lahko negativno vplivajo na naša doživljanja odnosov in spolnosti.

Zavedam se, da je učenje vseživljenjski proces, in kljub temu da me čaka še veliko izobraževanja, se mi zdi raziskovanje mitov o spolnosti, v katere sem tudi sama nekoč verjela, primeren začetek svoje poti.

V zadnjih desetletjih smo priča pomembnim spremembam v družbeni organizaciji intimnosti in spolnosti. Spolnost ni več le domena reprodukcije, temveč se osredotoča na širši spekter čustvenih in fizičnih izkušenj. Kljub temu pa še vedno obstajajo številni miti, ki otežujejo

razumevanje in izražanje spolnosti. Ti so lahko neustrezna, pomanjkljiva, pretirana ali znanstveno neutemeljena prepričanja o spolnosti, ki jih posamezniki sprejemajo kot pravilna ter vplivajo na njihova stališča in vedenje. Ti so največkrat preneseni na mlade prek sorojencev, prijateljev, okolja, filmov, interneta, revij, knjig pa tudi pornografskega gradiva (Ejder Apay, idr., 2013; Erbil, 2019) in lahko vodijo v oblikovanje napačnih kognitivnih shem, kot so huda tesnoba, občutek krivde, nerealna pričakovanja ali strah pred neuspehom (Ozmen, 1999, kot navedeno v Nulufer Erbil, 2019, str. 1571). V sodobni družbi, kjer prevladujejo družbena omrežja, se miti in napačne informacije hitro in obsežno širijo, pogosto brez ustreznega preverjanja ali kritične analize. Posamezniki in mediji se lahko nenamerno ujamejo v širjenje napačnih informacij, brez zavedanja njihove netočnosti in posledic.

Ravno zato je pomembno, da so otroci in mladostniki deležni celostne spolne vzgoje, ki nudi znanstvene, realistične ter nepristranske informacije o spolnosti in medsebojnih odnosih, posameznikom omogoča priložnost za raziskovanje lastnih vrednot in stališč ter razvijanje veščin odločanja, komunikacije in obvladovanja tveganj na različnih področjih spolnosti (UNESCO, 2009, kot navedeno v WHO in BZgA, 2010, str. 20).

Spolnost je vseprisoten del človeškega življenja in se dotika vseh nas, ne glede na starost ali spolno aktivnost. Prepričana sem (na podlagi lastnih izkušenj iz prakse), da se socialne delavke in delavci srečujejo s temami, povezanimi s spolnostjo. Vendar pa nas fakulteta ne opremi z zadostnim znanjem s tega področja. Z magistrsko nalogo želim prispevati k boljšemu razumevanju spolnosti med socialnimi delavci in spodbuditi razpravo o izzivih, s katerimi se soočajo v sklopu te pomembne tematike.

Magistrska naloga se osredotoča na raziskovanje prisotnosti mitov o prvem spolnem odnosu, samozadovoljevanju, pornografiji in želji po spolnosti ter njihovega vpliva na doživljanje spolnosti med odraslimi, starimi med dvajset in petintrideset let. Poleg tega preučuje tudi, kako so posamezniki dojemali spolno vzgojo, ki so je bili deležni. V empiričnem delu naloge sem izhajala iz dveh ključnih raziskovalnih vprašanj, opisanih v poglavju Formulacija problema. Raziskava je zasnovana kot kvalitativna, eksplorativna in empirična, osredotočena na populacijo moških in žensk s stalnim prebivališčem v Sloveniji, starih med dvajset in petintrideset let. Vzorec je neslučajnostni in priložnostni, sestavljen iz 17 oseb (5 moških in 12 žensk). Po predgovoru sledi poglavje, v katerem pregledam obstoječo literaturo, ki bralca uvaja v tretje poglavje, kjer podrobno formuliram raziskovalni problem in predstavim raziskovalna vprašanja. Sledi poglavje Metodologija, v katerem sem opredelila glavne metodološke

značilnosti raziskave. V poglavju z rezultati predstavim analizo pridobljenih podatkov, ki jih nato interpretiram v poglavju Razprava. Zaključni del vključuje poglavji Sklepi in Predlogi, ki povzemata ugotovitve in predlagata možnosti za nadaljnjo raziskovanje ter izboljšave na obravnavanem področju. Nalogo zaključujem s seznamom uporabljene literature in prilogami, kjer se nahaja vprašalnik za intervju, primer odprtega kodiranja in osno kodiranje.

2. PREGLED PROBLEMATIKE

2.1. Opredelitev spolnosti

Začenjam s pojasnitvijo rabe pojma spolnost in seksualnost v kontekstu tega dela. Slovenski jezik ne ponuja jasnega razlikovanja med pojmom spolnost in seksualnost. Slovar slovenskega knjižnega jezika (Fran, b.d.) ta pojma označuje kot sinonima in ju definira kot "značilnosti, ravnanje, izhajajoče iz spolnega nagona" ali pa kot »dejavnost, povezan[o] s spolnim nagonom«. Kot predvideva Slovar slovenskega knjižnega jezika (Fran, b.d.) bom tudi sama pojma spolnost in seksualnost uporabljala kot sinonima.

Spolnost, ki jo obravnavajo različne znanstvene discipline, predstavlja izjemno kompleksen fenomen. Weeks (2003, str. 6–7) jo opisuje kot rezultat družbenih in zgodovinskih vplivov, kar poudarja njeno konstruirano naravo. Vzporedno s tem družboslovnim pristopom, so strokovnjaki s področja javnega zdravja in seksologije razvili delovno definicijo in konceptualni okvir spolnosti, ki je aktualen v sodobnem času.

Spolnost lahko razumemo kot temeljno razsežnost človeka, ki vključuje razumevanje in odnos do človeškega telesa, čustveno navezanost in ljubezen, biološki in družbeni spol, spolno identiteto, spolno usmerjenost, spolno intimnost, užitek in reprodukcijo. (International technical guidance on sexuality education: an evidence-informed approach 2018, str. 17).

Tudi svetovna zdravstvena organizacija (WHO) in svetovno združenje za spolno zdravje (WAS) sta izoblikovala definicijo spolnega zdravja, ki jo je potrebno omeniti:

"Seksualno zdravje je stanje telesnega, čustvenega, duševnega in socialnega dobrega počutja, povezanega s spolnostjo; ni zgolj odsotnost bolezni, disfunkcije ali šibkosti. Seksualno zdravje zahteva pozitiven in spoštljiv pristop k spolnosti in spolnim odnosom ter možnost za prijetne in varne spolne izkušnje, brez prisile, diskriminacije in nasilja. Da bi dosegli in ohranili seksualno zdravje, je treba spoštovati, zaščititi in uresničiti spolne pravice vseh ljudi." (World Association for Sexual Health, 2024)

Z omenjenima definicijama se osvetli, kako spolnost obsega različne biološke, psihološke in družbeno-kulturne dimenzije in nam nudi temelj za nadaljnjo raziskovanje spolnosti v širšem družbenem kontekstu. Za podrobnejši vpogled v individualne izraze spolnega vedenja pa Bernik in Klavs (2011, str. 39) navajata Bajos in Spiro (1996), ki spolno vedenje opredeljujeta kot specifično strukturo, sestavljeno iz spolnih praks, scenarijev in pomenov. Ta definicija omogoča razumevanje, kako posamezniki v določenih kontekstih in z določenimi partnerji

izražajo svojo spolnost, pri čemer so spolne prakse in pripisani pomeni tesno povezani z njihovimi osebnimi vrednotami in kulturnim okoljem.

V nadaljevanju dela bom poleg družboslovnih raziskav upoštevala tudi prispevke iz drugih znanstvenih področij, kot so psihologija, medicina, seksologija in druga. Kot Bernik in Klavs (2011, str. 39) poudarjata, lahko tudi raziskave, ki niso izrecno usmerjene na družboslovje, ponudijo dragocene vpogled v družbeno in kulturno strukturo spolnega vedenja, kar omogoča globlje razumevanje kompleksnosti spolnosti in bolj celovito obravnavanje njenih razsežnosti.

2.2. Družbeno-kulturna konstrukcija spolnosti

V zadnjih desetletjih oziroma vsaj od konca šestdesetih let prejšnjega stoletja, se v okviru družbene organizacije intimnosti in spolnosti ter širšega razmerja med spoli odvijajo velike spremembe (Bauman 1998, 2003; Beck in Beck-Gernsheim 1995; Giddens 2000; Schmidt 1995; 1998; Weeks, 1995; kot navedeno v Švab, 2010, str. 66). Bernik in Klavs (2011, str. 13) tem spremembam pripisujeta revolucionarno naravo. Nadaljujeta, da se je v osemdesetih letih prejšnjega stoletja zdelo, da je »osvobajanje« spolnosti zastalo, a razprave (Brauman, 1999; Brauman, 2003; Dannecker, 2003; Giddens, 2000; Sigusch, 1998; Sigusch, 1998a; Sigusch, 2001, kot navedeno v Bernik in Klavs, 2011, str. 14) o spreminjanju spolnosti, med koncem prejšnjega in začetkom tega stoletja, skoraj enoglasno dokazujejo, da na področju spolnosti v zahodnih družbah ni nobenega porevolucionarnega zatišja. Ravno nasprotno, lahko bi rekli, da na področju spolnosti živimo v revolucionarnih časih. Sigusch (1998a, prav tam) pravi, da se je v zahodnih družbah konec 20. stoletja sprožila »neoseksualna revolucija«, ki predstavlja »proces razgradnje in preoblikovanja spolnosti, ki ustvarja doslej neimenovane ali pa celo neznane razsežnosti, intimne odnose in fragmente spolnosti«. Kljub temu da naj bi nova spolna revolucija po pomembnosti zasenčila svojo predhodnico, ne smemo pozabiti, da so bile spremembe v šestdesetih letih veliko bolj očitne kot današnje. Prva revolucija je namreč družbeno odmevno prelomila z restriktivno spolno moralo in z njo povezanim spolnim vedenjem, neorevolucija pa poteka brez večjih napetosti, bolj ali manj neopazno in v ozračju liberalne spolne morale, ki ne zavira, ampak vzpodbuja spremembe v spolnem vedenju (prav tam). V tem kontekstu Gayle Rubin (1984, kot navedeno v Tiefer, 2004, str. 15) opozarja, da vsaka revolucija pusti v družbi posledice še dolgo po tem, ko se konflikti umirijo. Borbe, ki so bile izbojevane, so namreč pustile ostanke v obliki zakonov, družbenih praks in ideologij, ki so vplivale na način doživljanja spolnosti.

Giddens (2019, str. 22) v svojem delu *Preobrazba intimnosti* piše o tem, da smo v današnjem času odprli in odkrili spolnost, tako da je dostopnejša za razvoj raznolikih življenjskih slogov. Spremembe, ki se danes dogajajo, označujejo prestrukturiranje oziroma preobrazbo intimnosti kot tudi nov način ustvarjanja intimnosti. Če je bila za moderno ljubezen, partnerstvo in seksualnost, prej značilna heteronormativnost in hierarhična spolna organizacija, so poznomoderne različice teh konceptov zaznamovane z večjo odprtostjo. Ne omejujejo se le na heteroseksualnost, temveč vključujejo različne oblike spolne usmerjenosti, ki temeljijo na enakopravnosti med partnerji, ne pa na tradicionalni instituciji zakonske zveze. In ključni proces, ki spodbuja te družbene spremembe, je individualizacija, ki je zaslužna, da ljudje zdaj sami odločajo o poroki, otrocih in svoji spolni usmerjenosti. Posamezniki so osvobojeni družbenih omejitev in morajo tako aktivno oblikovati svoje življenjske zgodbe (Beck 1992, kot navedeno v Švab, 2010, str. 66).

Partnersko razmerje je postalo intimno razmerje, ki ga Giddens (2019, str. 64) imenuje »čisto razmerje«. To je deskriptiven pojem, ki se nanaša na situacijo, kjer osebi (ali osebe) stopita v družabni stik, zaradi stika samega in zaradi tega, kar lahko dobita iz daljšega druženja druga z drugo. To druženje pa traja le, če je obojestransko zadovoljivo. Zakonska zveza se je tako za številne, a ne vse, družbene skupine spremenila v čisto razmerje. Ta pa se ne pojavlja le v kontekstu heteroseksualne zakonske zveze, ampak tudi na drugih področjih spolnosti in se do določene mere ujema z razvojem plastične seksualnosti. Ta, kot jo opredeljuje Giddens (2019, str. 8) je »[...] razsrediščena seksualnost, osvobodjena potreb po reprodukciji«, kar zavrne biološko utemeljitev, da je heteroseksualnost edina normalna oblika spolnosti. Z izvorom moderne kontracepcije pa tudi plastične seksualnosti, spolnost in spolni užitek prvič v zgodovini postaneta lastna izbira žensk, nekaj kar vsaka ženska lahko nadzira in nekaj, kar se loči od neprestanih nosečnosti in porodov, ki so v tistem času, ko medicina še ni bila tako razvita, predstavljali tveganje za smrt (Giddens, 2019, str. 33).

Dejstvo, ki je vplivalo na žensko spolnost, je tudi to, da je bila do druge polovice 19. stoletja, večina literature o spolnosti dostopna le za peščico pa še to le v okviru tehničnih razprav. O ženski seksualnosti se ni dosti govorilo, če že pa, velikokrat na način, ki je negativno vplival nanje. Giddens (2019, str. 29) piše, da literatura iz tistega obdobja obsežno dokazuje, da so sprva skušali nadzorovati žensko spolno dejavnost. Seksualnost je predstavljala vir zaskrbljenosti, kjer so ženske, ki so hrepenele po spolnosti, veljale za nenaravne.

Takšne tradicionalne spolne konstrukcije so do neke mere še danes prisotne v družbi. Raziskave namreč kažejo, da v številnih sredozemskih državah, na vedenje moških še vedno vplivajo močne patriarhalne tradicije (Baćak in Štulhofer, 2011; Ongaro, 2004; Rizzi, 2004; Štulhofer, Šoh, Jelaska, Baćak in Landripet, 2011, kot navedeno v Træen, idr., 2019, str. 816). V takšnem kulturnem kontekstu se spolne vloge moških in žensk običajno držijo spolnih konstrukcij, ki postavljajo moškost v nasprotje z ženskostjo. Tradicionalna spolna razsežnost moškosti vključuje iniciacijo, prevlado, asertivnost in neodvisnost. Nasprotno pa je ženskost pogosto povezana s spolno pasivnostjo, podrejenostjo in odvisnostjo (prav tam).

Kot lahko vidimo, daleč od tega, da na spolnost vplivajo le biološki dejavniki, ampak je močno oblikovana s strani družbe in kulture, v kateri živimo. Družbeno-kulturna konstrukcija spolnosti se neprestano razvija skozi interakcije med kulturo, religijo, mediji in tehnologijo, ki skupaj oblikujejo spolne norme in vedenja. Ta razvoj je zaznamovan z zgodovinskim preoblikovanjem spolnih norm, pri čemer imajo zgodovinske osebnosti in družbena gibanja (kot na primer feministična gibanja) ključno vlogo pri oblikovanju in spreminjanju spolnih pričakovanj. Kulturne prakse, religijski tabuji in rituali, močno vplivajo na spolne vloge in percepcijo spolnosti. Poleg tega tudi mediji, kot so film, glasba, knjige, družabna omrežja in drugi, ustvarjajo in odražajo spolne norme s pomočjo mitov in stereotipov, ki lahko utrjujejo, ali izpodbijajo obstoječe poglede na spolnost. Dandanes pa imajo prav tako slavne osebnosti in vplivneži izjemen vpliv na oblikovanje javnega mnenja in vzdrževanje sporočil o spolnosti. Tehnologija in internet sta revolucionirala spolne interakcije, saj omogočata nov dostop do informacij in komunikacijske poti, vključno z aplikacijami za zmenke in pornografijo, kar spodbuja nove oblike komuniciranja, izobraževanja, eksperimentiranja in raziskovanja spolnosti. Tudi spolna vzgoja in razumevanje spolne usmerjenosti ter identitete, skupaj z dinamikami moči in politike, odločilno prispevajo k večplastnosti spolnosti in njenemu razumevanju v družbi.

2.3. Spolna socializacija

Socializacija je proces, preko katerega posameznik pridobi razumevanje idej, prepričanj in vrednot, skupnih kulturnih simbolov, pomenov in pravil ravnanja (Schneewind, 2001, kot navedeno v Shtarkshall, Santelli in Hirsch, 2007, str. 116). Spolna socializacija predstavlja specifičen del celostnega procesa socializacije, ki se začne v zgodnjih fazah otrokovega razvoja. Evropski inštitut za enakopravnost spolov, pojem spolna socializacija definira kot "proces, v

katerem se posamezniki naučijo vedenja skladnega s kulturnimi normami, ki je povezano s koncepti ženskosti ali moškosti” (EIGE, 2024).

Spolna socializacija se začne doma, kjer imajo starši priložnost poudariti svoje najgloblje vrednote (ne glede na to ali se z njimi strinja večinska družba). Odziv staršev na samozadovoljevanje otroka in njegovo uporabo spolnega jezika, izkazovanje telesne naklonjenosti med starši in navodila, ki jih otroci dobijo o (ne)primernosti telesnih stikov z drugimi, vplivajo na otrokovo razumevanje lastne spolnosti. Otroci so tako že zelo zgodaj izpostavljeni najrazličnejšim sporočilom o goloti, zasebnosti ter primernem vedenju za določen spol (Shtarkshall, Santelli in Hirsch, 2007, str. 116).

Za razumevanje spolne socializacije je ključno poznavanje razlike med biološkim in družbenim spolom. Slovar slovenskega knjižnega jezika (SSKJ) izraz spol definira kot »značilnosti, po katerih se bitja delijo na moška in ženska« (Fran, b.d.). V slovenščini se besedo spol marsikdaj uporablja kot sopomenko za izraza, ki ju angleški jezik loči kot »sex« in »gender«. V odgovor na to, sta se v slovenščini razvila izraza biološki spol (ang. sex) in družbeni spol (ang. gender).

Biološki spol ali »spol pripisan ob rojstvu«, se nanaša na anatomijo spolovil, spolnih organov, nivo hormonov spolnih žlez in kromosomov. Ta deli ljudi na moške in ženske in se uporablja kot argument za vzdrževanje sistema spolne binarnosti (Koletnik, Grm in Gramc, 2016, str. 13). Ta biološkim ženskam pripisuje stereotipne ženske družbene spolne vloge, biološkim moškim pa moške. Binarni spolni sistem je družbeno normativen, torej ima največ družbene moči (Koletnik, Grm in Gramc, 2016, str. 15) in ne dovoljuje ali omogoča nikakršnega svobodnega izražanja spolne identitete ali spolnega izraza (Legebitra, 2023). Kot pravi Furlan (2006), binarni spolni sistem kategorijo moškega spola opredeljuje kot prvenstveno, s čimer se ohranja nesorazmerje moči.

Razvoj družbenega spola pa je, kot pravijo Koletnik, Grm in Gramc (2016, str. 18), neodvisen od biološkega spola, je raznolik, saj se z razvojem družb in s časom spreminja. Zasnovan je na družbenih in kulturnih vsebinah pa tudi na osnovi doživljanj, občutkov in potreb oseb. LGBTQ+ slovar (Legebitra, 2023) opisuje družbeni spol kot:

» [...] družbeni konstrukt, ki v naši kulturi deli ljudi na moške in ženske ter jim s tem predpisuje določene stereotipne spolne vloge, spolne identitete in spolne izraze. Temeljlil naj bi na biološkem spolu, ki je dalj časa veljal za ultimativno resnično in naravno utemeljitev binarnosti moškosti in ženskosti, vendar je povezava med biološkim spolom in družbenim spolom zapletena in eno ne izhaja enoznačno iz drugega [...]«

Kot izpostavljata Halambros in Holborn (2005) večina sociologov in feministk, ki se ukvarjajo z družbenim spolom, zagovarja stališče, da družbene vloge žensk in moških niso nujno posledica biologije, temveč jih določa kultura družbe. Čeprav strokovnjaki niso enotni glede izoblikovanja spolnih vlog, obstaja več različnih teorij o njih. Kljub prepričanju, da je "naravno", da se moški in ženske obnašajo različno ter si delijo delo na podlagi teh razlik, argumenti o bioloških razlikah ne ponujajo veliko upanja za odpravo razlik med moškimi in ženskami. Pomembno je razumeti, da je kultura družbe tista, ki najbolj močno vpliva na oblikovanje vedenja, ki naj bi bilo značilno za moške ali ženske (Halambros in Holborn, 2005, str. 590–597). Vpliv na ustvarjanje vedenja se začne že ob samem rojstvu otroka. Spol novorojenčkov določa, kako se bodo odrasli do njih vedli in kako si bodo interpretirali njihovo vedenje (Marjanovič Umek, 2011, str. 185). Oakley (b.d., kot navedeno v Halambros in Holborn, 2005, str. 597) izpostavlja štiri glavne načine, na katere se odvija socializacija v spolne vloge. Prvič na to, kako otrok doživlja samega sebe, vpliva manipulacija – mati več časa namenja posvečanju dekličinim lasem in oblačenju v »dekliška« oblačila. Prav tako do razlik pride z usmerjanjem k različnim predmetom, kar je predvsem očitno pri nakupovanju spolno specifičnih igrac, ki vzpodbujajo, da otroci vadijo svoje pričakovane odrasle vloge (npr. deklice se igrajo s punčkami in miniaturnimi gospodinjskimi napravami in predmeti, medtem ko se fantom daje igrache kot so puške in kocke, ki vzpodbujajo bolj praktično, logično in agresivno vedenje). Tretji vidik socializacije je uporaba verbalnega apeliranja, ki majhne otroke vodi do tega, da se identificirajo s svojim spolom in posnemajo odrasle istega spola (npr. »pridna punca«, »poreden fant«). Zadnji vidik, ki ga izpostavlja Oakley pa je, da so dečki in deklice izpostavljeni različnim aktivnostim in opraviлом, ki še dodatno utrjujejo stereotipa moškosti in ženskosti – dečke se bolj usmerja h gibalnim aktivnostim in aktivni igri, deklice pa k pomoči pri gospodinjskih opravilih.

O teh vidikih govori tudi Marjanovič Umek (2011, str. 190) in dodaja še nekaj področij socializacije, ki vplivajo na izoblikovanje spolnih vlog. Prvo se nanaša na zaupanje, kjer se deklice bolj spodbuja k do drugih naklonjenemu vedenju (Fagot, 1978, prav tam), agresivnosti se pogosteje posveča več pozornosti in se jo zagovarja pri dečkih (Fagot in Hagan, 1991, prav tam), prav tako pa se na splošno bolj tolerira čustva, ki jih izražajo deklice (Kuebli in Fivush, 1992, prav tam). Otroci že pri dveh letih začnejo s prevzemanjem oziroma posnemanjem spolno stereotipnih vlog, ki se jih priučijo prek klasičnega in instrumentalnega pogojevanja in modelnega učenja (Marjanovič Umek, 2011, str. 187). Vsekakor pa niso le starši tisti, ki vplivajo na spolno stereotipno vedenje otrok, pač pa spolna socializacija poteka tudi zunaj

doma, ko otroci upoštevajo norme skupnosti, uporabljajo množične medije ter sodelujejo pri kulturnih in verskih dejavnostih (Shtarkshall, Santelli in Hirsch, 2007, str. 116).

Spolna socializacija ima torej ključno vlogo pri oblikovanju pričakovanj in vlog moških in žensk v družbi. Preko nje se posamezniki učijo, kaj se pričakuje od njih na podlagi njihovega spola. Razumevanje teh procesov je ključno za razvoj spolno vzgojnih programov, ki spodbujajo enakost med spoloma in osveščajo o vplivu družbenih norm na oblikovanje spolnih vlog. Nekaj več o spolni vzgoji pa v naslednjem poglavju.

2.4. Spolna vzgoja

Kot sem že nakazala v prejšnjem poglavju, ima spolna socializacija pomemben vpliv na posameznikovo percepcijo spolnosti in spolno vedenje. Starši prenašajo svoje vrednote in vedenjska pričakovanja na otroke skozi eksplicitna in implicitna sporočila ter dejanja, ki so ključna oblika zgodnje spolne socializacije, ki je nenazadnje tudi del spolne vzgoje. Čeprav, kot navajajo Shtarkshall, Santell in Hirsch (2007, str. 116), oblike zgodnje spolne socializacije običajno niso vključene v formalno spolno vzgojo pa v tem poglavju obravnavam, kako tako formalni kot neformalni vidiki spolne vzgoje nadgrajujejo zgodnje oblike spolne socializacije, s čimer pomagajo pri oblikovanju posameznikovih spolnih norm in vedenj.

Spolna vzgoja je že zelo dolgo zaznamovana z nasprotujočimi si definicijami, filozofijami in cilji, kar otežuje prizadevanja za razumevanje in ocenjevanje njene učinkovitosti (Goldfarb, 2009, kot navedeno v Goldfarb in Lieberman, 2021, str. 13). Nestrinjanja v zvezi s spolno vzgojo se nanašajo predvsem na vprašanja, kdaj s spolno vzgojo začeti, ali naj ta poteka le v domačem okolju ali tudi v sklopu formalnega izobraževanja, kdo naj spolno vzgojo izvaja, kakšen naj bo njen obseg pa tudi kakšne vsebine naj zajema. Na nekaj teh točk se bom v sledečem poglavju oprla tudi sama.

WHO in BZgA (2010, str. 20), ki na področju spolne vzgoje določata standarde za Evropsko unijo, spolno vzgojo pojmujeta kot »... učenje o kognitivnih, čustvenih, socialnih, interaktivnih in fizičnih vidikih spolnosti.« Dodajata tudi opredelitev po *mednarodnem tehničnem vodniku za spolno vzgojo* (UNESCO, 2009, prav tam), kjer je opredelitev spolne vzgoje še malce bolj razširjena in celostno opredeljena. Definirana je kot

»... starosti primerna, kulturno relevantna metoda poučevanja o spolnosti in odnosih, ki zagotavlja znanstveno natančne, realistične, neobsojajoče informacije. Spolna vzgoja omogoča

priložnosti za raziskovanje lastnih vrednot in stališč za razvijanje veščin odločanja, komunikacije in zmanjševanja tveganj na mnogih področjih spolnosti.«.

Shtarkshall, Sanitelli in Hirsh (2007) poudarjajo pomembnost staršev kot socializacijskih dejavnikov večine otrok, a poudarjajo, da ti morda niso vedno najboljši vir specifičnih informacij, pogosto so pa tudi mladostniki tisti, ki s starši ne želijo govoriti o spolnosti. Kljub temu raziskave dosledno kažejo, da starši igrajo ključno vlogo pri izobraževanju svojih otrok o spolnosti (Green, 1987; Kyman, 1995). Wilson idr. (2010) so ugotovili, da mnogi starši vedo, da je pomembno govoriti s svojimi otroki o spolnosti in verjamejo, da je to lahko učinkovito, vendar številni tega niso storili. Najpogostejša razloga za to sta bila mnenje staršev, da so njihovi otroci premladi in nevednost, na kakšen način jim predstaviti to temo.

Ravno zato je pomembno, da otroci in mladi spolno vzgojo prejmejo z različnih virov. Bernik in Klavs (2011, str. 135–136) sta v procesu raziskovanja spolnega življenja Slovencev in Slovenk ugotovila, da so pri nas najpogostejši vir pridobivanja informacij o spolnosti vrstniki, kjer so ženske nekoliko pogostejše navajale mamo kot najbolj pogost vir informacij. Na drugo mesto se uvrščajo knjige, skoraj polovica moških pa je kot enega od virov navedla tudi prvo spolno partnerko. Malce drugače od Bernika in Klavs ugotavljajo Žalar idr. (2013), da slovenski dijaki pridobivajo največ informacij o spolnosti v šoli med poukom (60,22 %), kjer prevladuje predmet biologija, sledi internet s 58,76 % in prijatelji ali prijateljice (ki jih Bernik in Klavs označujeta z »vrstniki«) s 51,24 %. Rezultati kažejo, da je med dijaki velik del takih, in sicer kar 82,6 %, ki menijo, da so v sklopu formalnega izobraževanja o spolnosti pridobili odgovore na vsa ali skoraj vsa vprašanja, ki so jih imeli in da niso pri pouku spolne vzgoje pogrešali nobene vsebine. Nekaj, in sicer 11,7 % dijakov pa je izrazilo pomanjkanje vsebin, povezanih s spolnimi odnosi (vključno s spolnimi položaji), spolnimi boleznimi in kontracepcijo, medosebnimi odnosi, vizualnimi prikazi in praktičnimi nasveti ter homoseksualnimi odnosi.

Večinoma pa spolna vzgoja vključuje le določene vidike spolnosti - WHO in BZgA (2010, str. 10) ugotavljata, da je formalna spolna vzgoja pogosto usmerjena le na le na probleme, kot so spolno prenosljive okužbe in neželena najstniška nosečnost ter kako jih preprečiti. Ta osredotočenost na tveganja in probleme pa ni vedno v skladu z radovednostjo, interesi, potrebami in izkušnjami mladih samih, zato morda ni zelenega učinka (prav tam). Prav tako je ta negativni fokus za mlade pogosto zastrašujoč. O tem pišeta Bernik in Klavs (2011, str. 136–139), ki sicer pravita, da je dandanes družba veliko bolje seznanjena s potencialnimi tveganji na področju spolnosti, a ravno ta informiranost je tista, ki morda celo poveča občutek

ogroženosti. Opozarjata, da je kljub temu seznanjenost pomembna, saj služi kot osnova za uspešno soočanje s tveganji in nam omogoča, da se znajdemo tudi ob nepredvidljivih situacijah.

Pomembno je vedeti, da tudi spletni viri o spolnosti pogosto niso strokovno pregledani ali utemeljeni na znanstvenih dokazih. Zato je ključna celostna spolna vzgoja, ki upošteva različne vidike človeške spolnosti in nam poda poglobljen uvid v ta pojav. Na pomembnost celostnega pristopa opozarjata tudi Simetinger in Rahne Otorepec, ki v sklopu *Priročnika za izvajalce vzgoje za zdravje v okviru primarnega zdravstvenega varstva*, podrobno razdelata vidike celostne spolne vzgoje. Poudarjata, da je spolnost potrebno umestiti v t.i. bio-psiho-socialno-kulturološki model, ki spolnost opredeljuje kot intimno, interaktivno, spremenljivo spolno izkušnjo ter vključuje področje spolnega zdravja in reprodukcije, področje čutnosti, področje intimnosti, področje spolne identitete in področje seksualizacije (NIJZ, 2020).

Goldfarb in Lieberman (2021) sta izvedla sistematični pregled literature treh desetletij raziskav šolskih programov, da bi našla dokaze o učinkovitosti celostne spolne vzgoje. Rezultati kažejo na to, da celostna spolna vzgoja vpliva na večje cenjenje spolne raznolikosti, preprečevanje nasilja pri zmenkih in med intimnimi partnerji, razvoj zdravih odnosov, preprečevanje spolne zlorabe otrok, izboljšano socialno in čustveno učenje ter povečano medijsko pismenost. Obsežni dokazi podpirajo izvajanje spolne vzgoje že v osnovni šoli, ki je strukturirana in daljšega trajanja ter vključuje izobraževanja o LGBTQ+ tematikah (prav tam).

Prav LGBTQ+ teme pa so pogosto tiste, ki razdvajajo javnost in povzročajo nesoglasja glede njihovega vključevanja v učni načrt spolne vzgoje. V tem kontekstu lahko omenim Gegenfurtnera in Gebhardt (2017), ki sta raziskovali o dotični temi. Marsikje po svetu se kažejo potrebe po reformi spolne vzgoje, a ponekod te dvigujejo veliko prahu. Številni starši, organizacije in politične stranke podpirajo zamisel o bolj vključujoči spolni vzgoji, hkrati pa se vladni organi soočajo z nasprotovanjem drugih staršev, verskih skupin in političnih strank, ki nasprotujejo vključitvi LGBT vprašanj v šolske učne načrte (Ponzetti, 2016, prav tam). Med slednjimi prevladujejo trije glavni argumenti za nasprotovanje vključujoči spolni vzgoji. Ti so: (a) Če se bodo otroci v šoli učili o LGBT temah, potem bodo sodelovali v istospolnih praksah ali celo postali lezbijke, geji, biseksualci ali transseksualci. (b) Če se otroci v šoli učijo o LGBT temah, jim šola »vsili« določen pogled, ki je v nasprotju s heteronormativnimi, verskimi in/ali političnimi pogledi staršev. (c) Če se otroci v šoli učijo o LGBT temah, potem učitelji delujejo kot vzorniki in bodo s tem spremenili spolno identiteto oziroma usmerjenost svojih učencev. Ti argumenti se uporabljajo za zaustavitev pobud, namenjenih oblikovanju bolj vključujočih

učnih načrtov in programov za spolno vzgojo v šolah. Kot odgovor na te argumente sta avtorici povzeli razpoložljive empirične dokaze iz biologije, sociologije, psihologije ter vzgoje in izobraževanja ter potrdili, da šolarji ne bodo trpeli zaradi sodelovanja pri vključujočem izobraževanju o spolnosti. Ravno nasprotno, na podlagi pregledanih dokazov je mogoče upravičeno pričakovati, da bodo učinki izobraževanja pretežno pozitivni, zlasti za ogrožene učence, ki pripadajo spolnim manjšinam.

Celostna spolna vzgoja je torej pomembna za razvoj zdravih spolnih norm in vedenj že od zgodnjega otroštva. Ta oblika izobraževanja poudarja potrebo po kombinaciji formalnega in neformalnega pristopa, ki mladim zagotavlja temeljno znanje o bioloških in emocionalnih aspektih spolnosti, razvija njihove medosebne veščine, samopodobo in kritično razmišljanje, ki je ključno za spodbujanje bolj odprte družbene komunikacije o spolnosti in preseganje spolnih mitov, o katerih govorim v naslednjem poglavju.

2.5. Miti o spolnosti

Kljub temu da ima spolnost pomembno vlogo v naših življenjih, je to še vedno tema, o kateri se govori stežka in posledično tudi premalo. To pa je najverjetneje razlog, da je ta tema prežeta s številnimi napačnimi informacijami.

Te lahko vodijo v oblikovanje napačnih kognitivnih shem, kot so huda tesnoba, občutek krivde, nerealna pričakovanja ali strah pred neuspehom (Ozmen, 1999, kot navedeno v Nulufer Erbil, 2019, str. 1571). Najpogostejša vrsta teh napačnih informacij so miti o spolnosti. To so lahko neustrezna, pomanjkljiva, pretirana in znanstveno neutemeljena prepričanja o spolnosti, ki jih posamezniki sprejemajo kot pravilna ter vplivajo na njihova stališča in vedenje. Miti o spolnosti so največkrat preneseni na mlade prek sorojencev, prijateljev, okolja, filmov, interneta, revij, knjig pa tudi pornografskega gradiva (Ejder Apay, idr., 2013; Erbil, 2019).

Večina nas je kdaj v življenju verjela v kakšen mit. Nihče ne dobi vseh pravih informacij ali pa se nam kakšna informacija zdi pravilna, dokler ne ugotovimo, da je bila v resnici precej netočna. V sodobni družbi, kjer prevladujejo družbena omrežja, se miti in napačne informacije hitro in obsežno širijo, pogosto brez ustreznega preverjanja ali kritične analize. Posamezniki in mediji se lahko nenamerno ujamejo v širjenje napačnih informacij, brez zavedanja njihove netočnosti in posledic. In ravno zato je pomembna celostna spolna vzgoja, ki mlade opremi z ustreznimi informacijami in nauči kritičnega razmišljanja.

Spolnost je eno od področij, ki je posebej izpostavljeno številnim mitom, vendar zaradi omejenega obsega tega dela predstavljam le nekatere ključne, med njimi mite o prvem spolnem odnosu, o samozadovoljevanju, pornografiji ter želji po spolnosti.

2.5.1. Miti o prvem spolnem odnosu

Prvi spolni odnos predstavlja eno ključnih prelomnic v spolnem razvoju posameznika, obenem pa služi kot obred iniciacije in označuje simbolni prehod v svet odraslih (Haavio-Mannila, Kontula in Rotkirch, 2002, str. 51). V družbah s permisivno spolno kulturo sta se organiziranost in pomen prvega spolnega odnosa močno spremenila. Le ta postaja manj normiran družbeni ritual, hkrati pa se povečuje njegov individualni pomen (Ferrero Camoletto, 2011, kot navedeno v Bernik idr., 2018, str. 59–60), saj predstavlja ključen mejnik v procesu intenzivne spolne socializacije in odraščanja (Bernik in Klavs, 2011, str. 96). Starost ob prvem spolnem odnosu prav tako do neke mere vpliva na nadaljnje spolne izkušnje in lahko napoveduje potek spolnega življenja posameznikov (Bozon, 1996, Bozon in Kontula, 1998, prav tam).

Bernik idr. (2018, str. 61–63) so prvi spolni odnos opredelili kot različne oblike partnerskih spolnih aktivnosti, in sicer draženje spolnih organov z roko, oralni spolni odnos – aktivno ali pasivno, analni spolni odnos – aktivno ali pasivno ter vaginalni spolni odnos. Rezultati zadnje raziskave, ki so jo naredili med slovenskimi študenti in študentkami kažejo, da je 89,9 % študentov že imelo prvi spolni odnos, pri čemer je izkušnja prvega heteroseksualnega spolnega odnosa skoraj univerzalna. O prvem spolnem odnosu v širšem pomenu, z osebo nasprotnega spola, je namreč poročalo 93,9 % moških in 97,7 % žensk, medtem ko je imelo svoj prvi spolni odnos z osebo istega spola 6,1 % moških in 2,3 % žensk. Prvi spolni odnos je pri anketirancih največkrat vključeval tri aktivnosti, in sicer (vzajemno) draženje spolnih organov z roko, o katerem je poročalo 79 % anketirancev, oralni spolni odnos, ki ga je med 32 do 37 % anketirancev prejelo ali pa so bili dajalci in kot najpogostejši, z 80 % je vključeval vaginalni spolni odnos. Slednji pa je prav tako v središču »povprečnega« heteroseksualnega spolnega odnosa v širšem pomenu, saj se delež anketirancev, ki so doživeli vsaj en heteroseksualni spolni odnos v širšem pomenu besede, in vaginalni spolni odnos, skorajda ne razlikujeta. Doživelo naj bi ga namreč 95 % moških in 97 % žensk.

Povprečna starost ob prvem vaginalnem spolnem odnosu se v večini sodobnejših slovenskih raziskav o spolnosti (Bernik in Hlebec, 2003, kot navedeno v Bernik idr., 2018; Pinter idr., 2006; Bernik in Klavs, 2011; Bernik idr., 2018) ujema le v raziskavi Bernika in Klavs (2011), ki sta

zajela populacijo do 49 let, je starejša populacija prvi spolni odnos imela nekoliko kasneje, kar avtorja razlagata kot daljnosežno posledico restriktivne spolne morale. Če izvzamemo zadnji podatek, so bile slovenske ženske ob prvem spolnem odnosu v povprečju stare 17 let, moški pa pol leta več.

Razlogi za prvi spolni odnos so bili pri raziskavi med mlajšo generacijo Slovencev (Bernik in Klavs, 2011, str. 107–110) in med študenti ter študentkami (Bernik idr., 2018, str. 65–67) podobni. Pri ženskah je bil najpogostejši razlog zaljubljenost, na drugem mestu »logični korak v razmerju«, sledila je radovednost. Pri moških sta bila prva dva razloga enaka, le v zamenjanem vrstnem redu, na tretjem mestu pa je bila močna trenutna želja. To, da je pri ženskah zaljubljenost bolj zastopana kot razlog za prvi spolni odnos, najverjetneje kaže na to, da so ženske še vedno močnejše socializirane v prepričanje, da bi morale imeti spolni odnos v trdnih ljubezenskih zvezah (Bernik in Klavs, 2011, str. 109–110).

Bernik idr. (2018, str. 60) izpostavljajo, da je prvi spolni odnos v določenih pogledih še vedno pojmovan kot pomembna življenjska izkušnja, a tega ne smemo razumeti kot dokaz trdoživosti tradicionalne spolne morale, temveč predvsem kot znak, da sta se s spremenjenimi družbenimi in kulturnimi okoliščinami spremenila tudi pomen in doživljanje »nedolžnosti« in prvega spolnega odnosa. Kot pravi Brumberg (1997, kot navedeno v Carpenter, 2001), se je pomen »nedolžnosti« začel spreminjati v začetku 20. stoletja. Čeprav je ta še vedno veljala za žensko vrednoto, je bilo vse več mladih žensk pripravljenih na spolne odnose zunaj zakonske zveze, zlasti v razmerjih, usmerjenih k poroki. S spolno revolucijo v šestdesetih letih pa so se spolno vedenje in pričakovanja začela še bolj vidno spreminjati. Ženske so začele na »nedolžnost« gledati kot na nekaj nevtralnega ali celo nezaželenega, kar je spremenilo tudi njihovo vedenje – ženske so imele prvi spolni odnos pri podobni starosti kot moški (Carpenter, 2001, kot navedeno v Schwartz in Kempner, 2015), danes pa lahko vidimo, da so jih v starosti ob prvem spolnem odnosu že prehitele (Bernik, idr., 2018).

Prvi spolni odnos je eno izmed področij, kjer še vedno krožijo številni miti. Kot že omenjeno, se mu pogosto pripisuje velik pomen, saj služi kot simbolni prehod v odraslost. Posledično mnogi posamezniki to izkušnjo dojemajo kot ključni življenjski dogodek, ki nosi velika pričakovanja. Pogost je mit, da mora biti prvi spolni odnos popoln in podoben prizorom iz filmov, kar lahko vodi do nerealnih pričakovanj in razočaranj. Poleg tega krožijo tudi miti, ki niso le neustrezni, ampak tudi škodljivi. Med takšnimi je mit o »devišskosti« oziroma himenu.

Himen je membrana, ki delno zapira zunanjo nožnično odprtino (Hegazy in Al-Rukban, 2012, str. 109). Kljub temu, da mu naša družba daje velik pomen, strokovnjaki še niso uspeli odgovoriti na vprašanje kakšen je njegov namen.. Obstajajo številne teorije o tem čemu naj bi himen v preteklosti služil, a najbolj verjetna se mi zdi teorija, ki pravi, da bi lahko šlo za evolucijski "ostanek", namenjen zaščiti pred tem, da bi v nožnico zašle bakterije (Gunter, 2019, str. 14). Ljudje si pogosto predstavljajo, da je himen kot nekakšen čep oziroma nepropustna membrana, ki se jo ob prvi vaginalni penetraciji predre, zaradi česar ženska krvavi. Dejstvo pa je, da himen nima enotne podobe. Pri večini žensk oziroma oseb z nožnico je okrogel z luknjico v sredini, pri nekaterih ima več luknjic, lahko je gladek, ali naguban. Tako kot naša telesa, se tudi himeni razlikujejo med seboj. Včasih, vendar redko, se zgodi, da ima deklica himen, ki prekriva cel vhod v nožnico, zaradi česar ji menstrualna kri ne more odtekat. To lahko povzroča bolečine in pogosto je potreben operativni poseg. Ta različica himena je najboljša različica mita o himenu kot neprepustni membrani (Berenson, Heger in Andrews, 1991, kot navedeno v Brochmann in Dahl, 2020, str. 29–30).

V nekaterih tradicionalnih skupnostih danes, predvsem pa v preteklosti, je imel himen oziroma »deviškost« pomembno vlogo pri določanju vrednosti ženske in sklepanju zakonskih zvez. Ključnega pomena je bilo, da je bila ženska pred poroko »devica«, torej da prej ni imela (vaginalnega) spolnega odnosa. Dokaz njene »čistosti« je bila kri na posteljnini, kjer sta z novopečenim možem imela prvi spolni odnos. Če se je ugotovilo, da ženska ni bila »devica«, je v številnih kulturah veljala za ničvredno (Tsui in Nicoladis, 2004, str. 95) in v najhujšem primeru bila celo kaznovana s smrtjo (Schwartz in Kempner, 2015).

Danes je to področje bolje raziskano, zato vemo, da krvavitev ob prvem vaginalnem spolnem odnosu ni neizogibna in da se na videz ne da ugotoviti, ali je ženska že imela vaginalni spolni odnos. S pregledi, kot so »testi nedolžnosti« so znanstveno neutemeljeni.

Ali se bo ob prvem vaginalnem spolnem odnosu pojavila krvavitev, je odvisno od tega, kakšne oblike je himen in kako prožen je. Težko je z gotovostjo trditi, koliko žensk ob prvem spolnem odnosu krvavi. Dosedanji izsledki raziskav ugotavljajo, da naj bi krvavelo med 40 do 56 % žensk (Whitley, 1978, kot navedeno v Brochmann in Dahl, 2020, str. 31) pa še to ni nujno, da je krvavitev vedno posledica delnega raztrganja himena, pač pa se lahko krvavitev zgodi tudi zaradi mikro poškodb stene nožnice (Brochmann in Dahl, 2020, str. 31), če ta ni bila dovolj navlažena.

Kljub vse večji dostopnosti informacij o mitih, povezanih s himenom in konceptom »nedolžnosti«, lahko na spletu še vedno najdemo številne zapise žensk, ki se odločajo, ali so se odločile za himenoplastiko oziroma operativno obnovo himena. Tudi v Sloveniji ta poseg ponujata in oglašujeta vsaj dva ponudnika (Medicinski center Fabjan, 2023; Ginekologija Dr. Franić, 2023). To kaže, kako nesmiseln je pojem »deviškosti« v resnici. Navsezadnje te ženske niso ponovno postale »device«, ampak so le pridobile domnevno fizično lastnost, kar je vprašljivo, saj himen ni resnično zanesljiv pokazatelj spolne aktivnosti oziroma ni načina, s katerim bi z gotovostjo vedeli, ali je ženska že imela vaginalni spolni odnos (Valenti, 2010, str. 75).

Prvi spolni odnos je torej pomemben mejnik v spolnem razvoju posameznika in predstavlja precej individualno izkušnjo, ki je pogosto pod vplivom različnih mitov. Zato je ključno, da mladi prejmejo ustrezne in natančne informacije, ki jih pripravijo na to izkušnjo, saj ta lahko vpliva na njihovo nadaljnjo spolno življenje. Miti o prvem spolnem odnosu lahko pomembno vplivajo na posameznikovo dojemanje te enkratne izkušnje, medtem ko miti o samozadovoljevanju, ki jih bom obravnavala v naslednjem poglavju, pogosto vplivajo na dolgoročno spolno zdravje in samopodobo.

2.5.2. Miti o samozadovoljevanju

SSKJ opisuje samozadovoljevanje ali masturbacijo kot »draženje svojih spolnih organov navadno za dosego orgazma« (Fran, b.d.), a če definicijo še malo razširim, lahko omenim Kimmel in Plante (2004, str. 99), ki to prakso opisujeta kot vsako namerno samo-stimulacijo, ki prinaša spolno vzburjenje, a ni nujno, da vodi do orgazma. Sama bi v definicijo še dodala, da gre lahko za samo-stimulacijo s prsti ali spolnim pripomočkom ter da samozadovoljevanje lahko izvajamo sami [solo masturbation], ob prisotnosti drugih ali z nekom drugim [mutual masturbation].

V preteklosti je samozadovoljevanje predstavljalo strah vzbujač simbol neuspešne partnerske spolnosti, ki se ga je skrivalo pred javnostjo (Giddens, 2019, str. 22). Pomembno vlogo pri oblikovanju javnega mnenja pa so imeli tudi zdravstveni strokovnjaki, saj je bilo samozadovoljevanje v 18. stoletju medicinsko opredeljeno kot bolezen, ki lahko privede do norosti in drugih resnih zdravstvenih posledic. Miti o uničujočih posledicah samozadovoljevanja za duševno in telesno zdravje so bili dobro ukoreninjeni v razvojnih raziskavah in teoriji vse do začetka 20. stoletja (Arnett, 2006, kot navedeno v Kaestle in Allen,

2011, str. 984). A v resnici samozadovoljevanje nima negativnih stranskih učinkov. Čeprav obstaja veliko mitov o njem, raziskave niso potrdile nobenega od njih. Ne povzroča izgube vida, rasti dlak na dlaneh, duševnih motenj, skrčenja ali ukrivljenosti penisa, zmanjšanja števila spermijev, erektilne disfunkcije, zmanjšanja spolne želje ali neplodnosti (Care at Cleveland Clinic, 2024). Kljub temu, da samozadovoljevanje še danes ni dobro raziskano (zelo malo je namreč raziskav, ki bi se dotikale družbeno kulturnih dejavnikov samozadovoljevanja), se je zaradi pozitivno naravnanih raziskav in diskurzov, doživljanje samozadovoljevanja spremenilo.

Že pred več kot pol stoletja so Kinsey, Pomeroy in Martin (1948, kot navedeno v Bockting in Coleman, 2002) javnost šokirali z rezultati svojih raziskav, ki so nakazovale, da je samozadovoljevanje pogosta spolna dejavnost in očitno ne patološka, kot se je domnevalo pred tem, saj je kar 92 % moških v njihovem vzorcu poročalo, da so se že samozadovoljevali. Tudi novejša raziskava kažejo, da je samozadovoljevanje pomemben del spolnosti številnih posameznikov vseh starosti in vseh spolnih identitet. Herbenick idr. (2010) so izvedli obsežno raziskavo o spolnem vedenju med Američani. Rezultati so pokazali, da je samozadovoljevanje (»solo masturbation«) najbolj konsistentno poročano spolno vedenje med moškimi v vseh starostnih skupinah, pri čemer se je v preteklem mesecu samozadovoljevanja posluževalo od 27,9 % do 68,6 % moških v vsaki starostni skupini. Med ženskami iz vseh starostnih skupin pa je bilo več kot 20 % takih, ki so poročale o samozadovoljevanju v preteklem mesecu, več kot 40 % pa v preteklem letu, razen tistih, starejših od 70 let (prav tam).

Kljub vserrazširjenosti samozadovoljevanja pa se pojavlja razlika med moškimi in ženskami glede pogostosti samozadovoljevanja. Hyde (2005), ki je izvedla metaanalizo o razlikah v moški in ženski spolnosti čez čas, je dobila rezultate, ki sicer kažejo, da so razlike v spolnem vedenju moških in ženskih redke in male, a izstopajo rezultati o pogostosti samozadovoljevanja med spoloma. Moški so tisti, ki naj bi se pogosteje samozadovoljevali. Očitne razlike v pogostosti masturbacije se kažejo tudi v raziskavi spolnega vedenja med slovenskimi študenti in študentkami, ki so jo izvedli Bernik idr. (2019, str. 45), kjer je o masturbaciji več kot enkrat tedensko poročala skoraj polovica moških in le 5 % žensk. Številni avtorji (med njimi Bockting in Coleman, 2002; Hunter Murray, 2019,) v tem kontekstu opozarjajo, da ne smemo sklepati, da to pomeni, da imajo moški večje poželenje ali se omejiti le na biološke dejavnike, temveč moramo upoštevati tudi sociokulturne faktorje, ki vplivajo na vedenje moških in žensk, ko pride do samozadovoljevanja. Eno, po mojem mnenju pogosto spregledanih razlag, ponudi Hunter Murray (2019, str. 36–39). Pravi, da so moške genitalije bolj eksplicitno opazne kot ženske, zato lahko moški že od malega vsak dan gledajo svoj penis, se ga dotikajo, vidijo telesni odziv

na spolno vzburjenost. Nasprotno, ženske spolne organe pogosto prekrivajo oblačila in so težje vidni, zato se tudi telesne odzive vzburjenosti težje zazna.

Prav gotovo pa do neke mere vpliva tudi jezik in izrazoslovje. Že sam etimološki izvor besede masturbacija je negativen, prav tako pa ne smemo pozabiti upoštevati vpliva slovenskega izrazoslovja, ki uporablja pojme, kot so »sramne ustnice«, »sramna kost«, »nadsramje«, vsi s skupnim besednim korenem »sram«, ki že sam po sebi napeljuje, da ob teh besedah občutimo sram do delov svojega telesa. Kot že omenjeno v poglavju Spolna socializacija, tudi odziv staršev na otroško masturbacijo lahko vpliva na otrokovo razumevanje lastne spolnosti (Shtarkshall, Santelli in Hirsch, 2007, str. 116). S tem se strinja tudi Nagoski (2021, str. 172), ki opozarja, da neprimerni odzivi staršev, kot so zgražanje in sramotitev na spolno vedenje otroka ali mladostnika, lahko negativno vplivajo na doživljanje posameznikove spolnosti v prihodnosti.

Čeprav nekateri samozadovoljevanje definirajo kot nepenetrativno prakso, razen če oseba s penisom uporablja masturbator (na primer Neves, 2023, str. 121), ga sama ne bi definirala na tak način. Kljub ugotovitvam raziskav, da se precej več žensk samozadovoljuje nepenetrativno (Nagoski, 2021, str. 258), to ne pomeni, da med nami ni žensk, ki jim ne bi odgovarjal tak način samozadovoljevanja. Podatek, da večje število žensk prakticira nepenetrativno samozadovoljevanje, ni presenetljiv, saj klitoris pri večini žensk igra ključno vlogo pri doseganju spolnega užitka. Klitoris, ki je pretežno skrit del vulve in anatomsko podoben obrnjeni črki Y, ima le eno funkcijo – zagotavljanje spolnega užitka. Z vidika stimulacije je klitoris fiziološko najpomembnejša anatomsko struktura za spolni odziv žensk, saj manj kot tretjina žensk lahko doseže orgazem zgolj z vaginalno penetracijo (Gunter, 2019, str. 34; Nagoski, 2021, str. 258). In ker smo v prvi vrsti sami odgovorni za raziskovanje in razumevanje svojega telesa, je masturbacija odličen način, ki nam pri tem lahko pomaga.

Predstavlja odličen vir sprostitve, sproščanja napetosti ter uravnavanja čustev (Neves, 2023, str. 121–122). Še posebej za ženske je to način, kako pridobiti zaupanje in jasno komunicirati s svojimi partnerji ter brez težav izraziti svoje spolne preference (Dodson, 1996). Carvalheira in Leal (2013), ki sta raziskovali samozadovoljevanje med Portugalkami pa sta ugotovili, da ta prispeva k bogatejšim spolnim repertoarjem, več spolnim fantazijam in lažjemu doseganju spolne vzburjenosti ter orgazma. Samozadovoljevanje lahko prav tako izboljša spanje, poveča osredotočenost, izboljša razpoloženje, olajša bolečine in nelagodje, izboljša spolno življenje ter

preprečuje anksioznost ter depresijo. Poleg tega ne predstavlja tveganja za zanositev, prenos spolno prenosljivih okužb pa je zelo redek (Care at Cleveland Clinic, 2024).

Četudi je samozadovoljevanje spolna praksa, ki jo največkrat počnemo sami, vpliva tudi na našo spolnost z drugimi. Betty Dodson (1996) piše o pomenu samozadovoljevanja tudi, ko smo v partnerski zvezi. Ta zagotavlja zadovoljitev za pare, ko so ločeni, ko je en partner bolan, ko eden od partnerjev nima želje po spolnosti. Pomembno je, da znamo izraziti svoje želje in da je samozadovoljevanje ena od tem pogovora v intimnih partnerskih odnosih. Rezultati raziskave Bernika idr. (2019, str. 45–46) kažejo, da kljub temu, da se je pogostost masturbacije slovenskih študentov znižala, odkar so v zvezi, ta še vedno predstavlja spolno prakso, ki dopolnjuje partnerske spolne aktivnosti. Dve tretjini študentov in študentk, ki so v zvezi, je pritrdilno odgovorilo, da partner ve, da prakticirajo masturbacijo.

Kljub trdnim in obsežnim raziskavam, ki ugotavljajo številne pozitivne učinke samozadovoljevanja, lahko nekateri ljudje doživijo nekatere nezaželene stranske učinke. Chakrabarti (2002, kot navedeno v Neves, 2023, str. 135) ugotavlja, da občutek krivde zaradi masturbacije lahko vodi do depresije in težav z erekcijo. V tem kontekstu Neves (2023, str. 121) opozarja, da se je nekatere sram samozadovoljevati, še posebej, če so dobili neustrezna sporočila o »pozitivnih« lastnostih opustitve masturbacije, kot so, da bo zadrževanje semenske tekočine povečalo njihovo moškost. Opozarja, da so te trditve napačne, saj ne obstaja zdravstvenih koristi v prid abstinenci od samozadovoljevanja. Prav tako pa odločitev za abstinenco, zaradi kateregakoli razloga, zdravstveno ne bo škodila. Kljub prepričljivim znanstvenim dokazom, da samozadovoljevanje ne škoduje našemu zdravju pa so med nami še vedno gibanja, kot so »No Nut November«, ki ljudi po celem svetu pozivajo, da za en mesec prenehajo masturbirati oz. prakticirati katero koli spolno dejanje, ki bi privedlo do ejakulacije.

Ko govorimo o masturbaciji, je pornografija prav zagotovo tema, ki je ne smemo izpustiti, saj predstavlja sredstvo, ki ga ob masturbaciji uporablja velik del ljudi.

2.5.3. Miti o pornografiji

V prejšnjem poglavju sem obravnavala masturbacijo in z njo povezane mite, v tem poglavju pa se posvečam vlogi pornografije v sodobni družbi. Povezava med tema dvema temama je ključna, saj sta tako masturbacija kot pornografija pogosto predmet predsodkov in mitov, ki lahko vplivajo na naše razumevanje spolnosti in spolno vedenje. Veliko ljudi ob samozadovoljevanju gleda pornografske vsebine, kar še dodatno povezuje ti dve temi. O

pornografiji obstajajo številni miti, med katerimi so prepričanja, da je škodljiva in zasvajajoča, da povzroča duševne motnje in spolne težave, da škoduje partnerskim odnosom, spodbuja nasilje nad ženskami ter da jo gledajo zgolj moški.

Pornografija se definira kot vizualne upodobitve, namenjene spolni vzburjenosti gledalca (Tarrant, 2016, str. 3), vendar v resnici ni enotne definicije, saj ima za različne ljudi različen pomen. Pornografija je subjektivna in odvisna od kulturnega konteksta (Neves, 2023, str. 133) ter pravnega sistema (Heiman in LoPiccolo, 2009). V javnih diskurzih se pojem pornografija pogosto uporablja zamenljivo s pojmom erotika, vendar se erotika navezuje na bolj subtilne prikaze spolnosti in ljubezni, pogosto z umetniško vrednostjo, medtem ko pornografija predstavlja bolj eksplicitne prikaze spolnosti, pogosto brez umetniške vrednosti.

Z razvojem tehnologije je pornografija dobila nove opredelitve in razsežnosti. Danes lahko do nje dostopamo anonimno, iz udobja doma, preko mobilne naprave, popolnoma brezplačno (Neves, 2020), kar lahko predstavlja problem, saj imajo tako do pornografije dostop tudi otroci. Flood (2009, str. 376–386) je pregledal študije iz različnih držav in ugotovil, da veliko mladih, zlasti fantov, odrašča v prisotnosti spolno eksplicitnih medijev. Velik del otrok in mladostnikov je bilo pornografskim vsebinam izpostavljeno nenamerno, kar se je že leta 2007 povečevalo (Mitchell idr., 2007, kot navedeno v Flood, 2009, str. 386), danes pa je ta delež verjetno še večji.

Solano, Eaton in O'Leary (2018) so v obsežnem vzorcu Američanov, starih med 18 in 73 let, preučevali porabo pornografije, način uporabe in njeno funkcijo. Rezultati kažejo, da je 91,5 % moških in 60,2 % poročalo o gledanju pornografskih vsebin v preteklem mesecu. Tri osnovne oblike pornografije, ki so jo uporabljali, so bile pisana pornografija, slike in videoposnetki. Medtem ko so moški najpogosteje gledali videoposnetke, so ženske pogosteje uporabljale pisano pornografijo. Glavni namen uporabe pornografije, o katerem so anketiranci poročali, je bil izboljšanje samozadovoljevanja. Zanimive so tudi ugotovitve Smith, Barker in Attwood (2014, kot navedeno v Tarrant, 2016), ki so ugotovili, da so moški bolj nagnjeni k uporabi pornografije za izražanje svojega vzburjenja, medtem ko ženske pogosteje uporabljajo pornografijo kot sredstvo za vzburjenje.

Pornografijo pa ni nujno, da gledamo le sami. Obstajajo pari, ki jo kot popestritev spolnega življenja gledajo tudi skupaj. Huntington, Markman in Rhoades (2020), ki so raziskovali o vplivih gledanja pornografije na partnerski odnos, so ugotovili, da 40,1 % Američanov včasih skupaj s partnerji gleda pornografijo, 3,2 % pa pogosto. Omenjena študija je našla pozitivno

povezavo med spolno intimnostjo in skupnim gledanjem pornografije, vendar je potrebno bolj poglobljeno raziskovanje, da bi lahko z gotovostjo opredelili te vplive.

In ravno vplivi pornografije na posameznike in družbo so tisti, ki v akademskih krogih sprožajo številne razprave in nestrinjanja. Pri obravnavi težav, povezanih s pornografijo, se pogosto najprej izpostavlja problematiko zasvojenosti s pornografijo. Leta 2014 je Gary Wilson izdal knjigo "Your Brain on Porn", ki pojasnjuje, kako gledanje pornografije aktivira nagrajevalni sistem možganov, kar vključuje sproščanje dopamina. Redno izpostavljanje pornografiji naj bi povzročilo nevroplastične spremembe v možganih, kar vpliva na občutek nagrade in zadovoljstva. To lahko vodi do razvoja tolerance, kjer posameznik potrebuje vedno večjo stimulacijo za doseg enakega učinka, kar lahko vodi do posameznikovega vedno večjega poseganja po pornografiji. Avtor proučuje različne vidike zasvojenosti s pornografijo in opisuje, kako ta vpliva na življenje posameznika, kar lahko vključuje izgubo nadzora nad vedenjem, obsedenostjo s pornografskimi vsebinami, potrebo po večji stimulaciji ter nelagodjem ali tesnobo ob poskusu omejitve gledanja pornografije. Proučuje tudi možne negativne posledice pogostega gledanja pornografije na spolno vedenje, kot so zmanjšana občutljivost na naravne spolne dražljaje, težave pri vzpostavljanju in vzdrževanju zdravih spolnih odnosov ter povečano tveganje za razvoj spolnih disfunkcij (Wilson, 2014).

V tem kontekstu Neves (2023, str. 134–135) opozarja na površno in neustrezno metodologijo nekaterih raziskav na področju pornografije ter poudarja, da trenutni znanstveni zaključki ne podpirajo patologije zasvojenosti s pornografijo. Konceptualizacija »zasvojenosti s pornografijo« ni klinično podprta s strani Diagnostičnega in statističnega priročnika za duševne motnje (DSM-5), niti s strani Svetovne zdravstvene organizacije (WHO). Strokovnjaki se prav tako ne strinjajo glede definicije »problematične uporabe« pornografije, vendar lahko, če izhajamo iz definicije kompulzivnega spolnega vedenja, predlagane s strani Svetovne zdravstvene organizacije, problematično uporabo pornografije opredelimo kot njeno uporabo v takšni meri, da so zanemarljiva druga področja življenja. Pomembna torej ni pogostost uporabe pornografije, ampak njena integracija v posameznikovo življenje.

Kadar razpravljamo o uporabi pornografije, je pomembno tudi razumeti kontekst industrije, ki te vsebine proizvaja. »Mainstream« pornografija, kot industrija z osrednjim ciljem dobička, pogosto postavlja kvantiteto pred kvaliteto, pri čemer se ne zaveda etičnih ali celo zakonskih norm. Pomembno je razumeti, da je pornografija fikcija in igra, ne pa realen prikaz spolnosti, ki se pogosto osredotoča le na moški užitek. Tarrant (2016) izpostavlja, da so v sklopu

»mainstream« pornografije, ženske pogosto predstavljene kot objekti, ki služijo moškemu užitku. Prizori v teh filmih so nemalokrat ekstremni, boleči ali celo škodljivi za zdravje in bolj podobni spolnemu nasilju kot fantaziji. Pogosta so tudi poročila o spolnem nasilju, zlorabi drog, rasizmu, transfobiji, spolnem suženjstvu in prisilnemu snemanju pornografije na setih. Delovni pogoji in plače igralcev niso ustrezno urejeni, zato proizvajalci pogosto sledijo načelu »bolj je ekstremen prizor, več je plačan«. Neves (2023, str. 137) dodaja, da so tako zvoki, ki jih proizvajajo predvsem igralke, kot tudi njihova telesa, pogosto nerealistična. Igralke imajo popolno vulvo brez dlak, igralci nadpovprečno velik penis, zaradi česar lahko gledalci dobijo napačna sporočila ali pa se slabo počutijo zaradi svojih teles.

V odgovor na »mainstream« pornografijo in njene pomanjkljivosti, je nastala etična pornografija, ki je pogosto označena tudi kot neodvisna, indie, feministična ali pravična pornografija. Ta oblika video pornografije vključuje ljudi vseh spolnih identitet, spolnih usmerjenosti in ras ter prikazuje različne oblike teles in genitalij. Igralci so spoštovani, imajo urejene delovne pogoje, so ustrezno plačani in imajo svobodo izbire glede prizorov, ki jih igrajo. Ta vrsta pornografije je veliko bolj inkluzivna (Tarrant, 2016, str. 29–30; Neves, 2023, str. 142), saj med drugim omogoča, da se tudi posamezniki LGBTQ+ skupnosti počutijo vidne in vredne (Neves, 2023, str. 136–141), saj je spolnost z njihove perspektive veliko redkeje ustrezno prikazana v sklopu »mainstream« pornografije.

Prej omenjene ugotovitve Smith, Barker in Attwood (2014, kot navedeno v Tarrant, 2016), ki kažejo, da so moški bolj nagnjeni k uporabi pornografije za izražanje svojega vznburjenja, medtem ko ženske pogosteje uporabljajo pornografijo kot sredstvo za vznburjenje, nakazujejo na kompleksnost želje po spolnosti, ki jo bolj podrobno, skupaj z njenimi miti, opišem v naslednjem poglavju.

2.5.4. Miti o spolni želji

Preden se poglobim v željo po spolnosti oz. spolno željo in njene mite, se mi zdi pomembno, da opredelim izrazoslovje s tega področja. Ko govorimo o želji po spolnosti, slovenščina v ta namen uporablja izraze, kot so poželenje, spolna sla pa tudi libido. V skladu s strokovno terminologijo na področju spolne medicine, bom tudi sama uporabljala izraz "spolna želja", saj ta najboljše zajame vse vidike tega pojava.

Spolna želja predstavlja kompleksen in mnogoplasten fenomen, ki zahteva interdisciplinarni pristop za njegovo celovito razumevanje. Levine (2003, str. 279–280) opredeljuje željo po

spolnosti kot skupek različnih dejavnikov, ki nas vzpodbudijo k spolnemu vedenju in nas od njega odvračajo. Razvija se skozi življenjski cikel, pri čemer se obdobja želje po spolnosti z leti zmanjšujejo in postajajo manj intenzivne. Sestavljena iz treh komponent – biološke, na katero vplivajo hormoni in nevrottransmitorji, psihološke, ki vključuje motivacijo in družbeno-kulturne komponente, ki odraža vrednote, pomen in pravila glede spolnega izražanja.

Ta kompleksnost spolne želje je močno povezana z družbenimi normami in pričakovanji v zvezi s spolnostjo, kot to izpostavlja Catharine MacKinnon (1996, kot navedeno v Kimmel, 2005). Ženske se pogosto soočajo s stigmo, če izražajo spolno aktivnost ali promiskuiteto, saj je to v nasprotju s tradicionalnimi normami ženskosti. Teh norm ne postavljajo le moški, temveč jih institucionalizirajo tudi druge ženske in družbene institucije, kot so cerkev, država in šola. Ta percepcija ženske spolnosti kot nečesa neustreznega ali nevarnega ima globoke korenine v zgodovini, še posebej v 19. stoletju, ko je bila ženska seksualnost označena kot vir bolezni in moralne zaskrbljenosti (Fausto-Sterling, 2000). Literatura tistega časa je poudarjala razliko med spoloma, kar je bilo tesno povezano s konceptom spolne želje. Moška spolna vznburjenost je bila sprejeta kot norma, medtem ko je bilo žensko hrepenenje po spolnosti obravnavano kot nekaj nenavadnega ali celo patološkega (Giddens, 2019, str. 29).

Ta podoba o želji po spolnosti je vplivala na oblikovanje družbenih pričakovanj, norm in mitov, ki so še danes prisotni v naši družbi. Med najpogostejšimi miti glede spolne želje so prepričanja, da je moška spolna želja vedno prisotna in visoka, medtem ko naj bi bila ženska spolna želja nizka in redko izražena. Prav tako obstaja napačno prepričanje, da je spolna želja konstantna in da morata partnerja vedno imeti usklajeno spolno željo, v nasprotnem primeru se to pogosto napačno interpretira kot znak težav v odnosu.

V preteklosti (in tudi danes) je bila nizka spolna želja pri ženskah medicinsko obravnavana, patologizirana kot bolezen, zdravljenje pa je potekalo z različnimi farmacevtskimi sredstvi. Obstajata dve nasprotujoči si stališči glede medikalizacije nizke želje po spolnosti pri ženskah: eno zagovarja medicinsko obravnavo nizke spolne želje – ta je značilna predvsem za Amerikodrugno pa nasprotuje medikalizaciji in poudarja družbene vplive nanjo – ta pa je značilna za evropsko spolno medicino. Obstajajo različni pristopi k obravnavi nizke spolne želje pri ženskah, pri čemer je vprašanje, ali jo je primerno obravnavati kot medicinsko težavo, predmet razprav in različnih mnenj (Stegenga, 2021). V medicini se nizko spolno željo obravnava, če ta ženski povzroča klinično pomembno stisko. Obravnava mora slediti Bio-psiho-socialnem modelu.

Raziskave kažejo, da na spolno željo poleg bioloških dejavnikov vplivajo tudi številni drugi dejavniki. Delamater (2005) identificira starost, pomen spolnosti za posameznika in prisotnost spolnega partnerja kot ključne dejavnike, pri čemer stališča posameznika izkazujejo večji vpliv kot biomedicinski dejavniki. Carvalho (2010) dodaja, da so kognitivni dejavniki, zlasti avtomatske misli med spolno aktivnostjo, najboljši napovedovalci spolne želje. Samelson (1999) izpostavlja specifične vzroke za izgubo spolne želje pri parih s kroničnimi medicinskimi stanji, kot so utrujenost, spremembe v telesni podobi in skrbi glede izpolnjevanja spolnih vlog. Heiman in Lopiccolo (2009, str. 130–131) pa opozarjata, da večina ljudi nima konstantne in vedno visoke želje po spolnosti, saj nanjo vplivajo različni dejavniki, kot so fizično zdravje, utrujenost, stres in čustvena povezanost s partnerjem. Prav tako poudarjata, da je povsem normalno, če se spolna želja zmanjša ali izgine, kadar spolnost s partnerjem ni zanimiva ali prijetna, kar nakazuje, da so spremembe v spolni želji del naravnega spektra človeške izkušnje.

Čeprav raziskave nedvoumno potrjujejo, da na željo po spolnosti vpliva vrsta dejavnikov, med ljudmi še vedno kroži veliko mitov. Murray Hunter (2019) je preučevala mite o moški spolnosti. Eden od mitov, ki ga je obravnavala, je prepričanje, da imajo moški vedno visoko in stalno prisotno spolno željo. Avtorica se naslanja na raziskave, ki kažejo, da se raven testosterona pri moških, ki vpliva na spolno željo, od povprečno tridesetega leta dalje znižuje in da je pri petinšestdesetih letih povsem normalno in družbeno sprejemljivo, da moški doživlja zmanjšano spolno željo. Vendar pa hormoni niso edini dejavnik, ki vpliva na spolno željo, prav tako pa ne pomeni, da imajo vsi moški visoko spolno željo do te starosti. Moška spolna želja je prav tako dovzetna za vplive družbenih in medosebnih dejavnikov. Med največje spremembe, ki vplivajo na spolno željo, sodijo otroci in stres zaradi naraščajočih odgovornosti v odrasli dobi.

Pravzaprav večina ljudi verjame, da je povsem normalno in skorajda nujno, da je na začetku zveze želja po spolnosti visoka, na trenutke skoraj neustavljiva, z leti pa počasi upada. V laičnih debatah radi rečemo, da “iskrica” ugasne. Nagoski (2024) pravi, da tako razmišljanje ni le napačno, pač pa tudi škodljivo, saj se spolna želja postavlja v ospredje konceptualizacije spolnega blagostanja. Posledično ljudi pogosto skrbi zaradi sprememb v svoji želji po spolnosti. To potrjujejo tudi ugotovitve Emonda idr. (2024), ki so raziskovali naravo spolnih težav, najpogosteje poročanih s strani parov, ki so poiskali partnersko terapijo. Ugotovili so, da je pri 48,5 % parov vsaj eden od partnerjev navedel spolno težavo kot razlog za iskanje terapije, kjer sta bili najpogosteje poročani težavi pogostost spolne dejavnosti in pomanjkanje le te. Ti rezultati niso presenetljivi, saj je spolna želja izjemno kompleksen pojav, ki je še vedno predmet

številnih raziskav in akademskih razprav in še vedno ni popolnoma jasno, zakaj se spolna želja med posamezniki tako močno razlikuje.

V pomoč pri lažjem razumevanju tega pojava so nam lahko dosedanje ugotovitve in koncepti raziskovalcev. Eden od teh je koncept spontane in odzivne želje po spolnosti, ki ga je začela raziskovati Rosemary Basson (2000), kanadska psihoterapevtka in raziskovalka. Basson je ta koncept prvič opisala v svojem članku iz leta 2000, objavljenem v reviji *The Journal of Sex & Marital Therapy*, kjer je predstavila model krožnega odgovora na spolne dražljaje, ki vključuje tako spontano kot odzivno spolno željo. Ta model je pomembno prispeval k razumevanju raznolikosti doživljanja spolne želje in njene kompleksnosti v partnerskih odnosih. Čeprav je ta koncept znan že skoraj četrtino stoletja, je na prepoznavnosti tudi izven akademskih krogov pridobil šele s knjigo *Come As You Are*, avtorice Emily Nagoski, ki je bila prvič izdana leta 2015. Nagoski (2021, str. 219–221) pravi, da razumevanje tega koncepta lahko popolnoma spremeni pogled na našo spolnost. Uveljavljana narativa spolne želje je namreč, da se ta pojavi sama od sebe, morda celo ob precej nepričakovanih trenutkih. Temu rečemo spontana želja po spolnosti, ki se pojavi brez zunanjih spodbud ali dražljajev. Nekateri ljudje pa željo po spolnosti začutijo šele, ko so izpostavljeni spolnim dražljajem. To je odzivna želja po spolnosti. Medtem ko se spontana želja pojavi kot pričakovanje užitka, se odzivna spolna želja pojavi kot odziv na užitek. To ne pomeni, da ima oseba z odzivno željo po spolnosti nižjo željo ali da je z njo kaj narobe. Pravzaprav je lahko povsem zadovoljna in v zdravem razmerju, pa si vseeno nikoli ne bo spontano zaželela spolnosti.

2.6. Socialno delo in spolnost

Socialno delo je multidisciplinarna stroka in samostojna znanost, ki se ukvarja z reševanjem kompleksnih psihosocialnih problemov posameznikov, parov, družin, skupin in skupnosti ter skupaj z uporabniki soustvarja podporo in pomoč na mikro, mezo in makro ravni njihovega življenja. Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019, str. 19–20) poudarjata, da je znanost socialnega dela od nekdaj obsegala dva kompleksna delovna sklopa. Prvi sklop raziskuje značilnosti družbenih problemov, družbenega razvoja ter značilnosti psihosocialnih problemov ljudi pa tudi značilnosti pravnega reda in (socialne) politike. Drugi sklop, ki je marsikdaj prezrt, pa raziskuje procese pomoči. Tu prevladuje koncept soustvarjanja, ki v ospredje postavlja odnos kot proces, kjer smo socialne delavke in delavci spoštljivi in odgovorni zavezniki ljudi, ki so eksperti iz lastnih izkušenj. Pomembno je tudi dodati, da je Fakulteta za socialno delo v

Ljubljani, ena redkih samostojnih fakultet za socialno delo na svetu. Profesorji, ki učijo na fakulteti, so bili hkrati tudi udeleženi v praksi, kar je bilo ključno pri razvoju socialnega dela v Sloveniji. Socialno delo je dejavna znanost, ki potrebuje teorijo ravnanja, torej ne le, da socialni delavci v teoriji vedo, kaj morajo storiti za učinkovito podporo pri kompleksnih problemih, ampak morajo tudi vedeti, kako teorijo prenesti v prakso (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 20).

Socialni delavci so zaradi znanj, pridobljenih iz različnih disciplin, kot so psihologija, sociologija, psihoterapija, pedagogika, pravo, metodologija in druga področja, dobropripravljeni za podporo in pomoč pri obširnem spektru težav, s katerimi se srečujejo njihovi uporabniki. Študentke in študenti Fakultete za socialno delo skozi študij razvijejo raznovrstne komunikacijske veščine in tehnike ter pridobijo znanje o delu z otroki in mladostniki, starejšimi, ljudmi z ovirami, ljudmi s težavami v duševnem zdravju in zasvojenostmi. Poleg tega se seznanijo tudi z organizacijo šolstva, zdravstva, pravosodja, zaposlovanja in gospodarstva. Ta znanja omogočajo široko zaposljivost socialnih delavcev; poleg Centrov za socialno delo, najdejo zaposlitev tudi v institucionalnem varstvu, kot so domovi za starejše, v dijaških domovih, različnih zavodih, v šolstvu, v vladnih in nevladnih organizacijah, v zdravstvu, pravosodju in drugod.

Prva stopnja študija Fakultete za socialno delo študente usposobi

» [...] da v praksi prepoznajo, kritično analizirajo in povežejo, raziskujejo, ocenijo in načrtovano uporabijo vire različnih (uporabniških in strokovnih) sistemov; v partnerskem, etično in profesionalno odgovornem sodelovanju z njimi soustvarijo potrebne rešitve oziroma zelene razplete, mrežijo, razvijajo inovativne pristope v podpori in pomoči pri reševanju socialnih stisk in psihosocialnih problemov ljudi na poseben, socialno delovni način, ki se razlikuje od pristopa drugih poklicnih disciplin na področju socialnega varstva. « (Univerza v Ljubljani, FSD, b.d.).

V sklopu predmetnika dodiplomskega in podiplomskega študija Fakultete za socialno delo se veliko časa namenja izobraževanju o duševnem zdravju, a teme povezane s spolnostjo skorajda niso omenjene, kljub temu da številne raziskave potrjujejo, da je spolnost eden od dejavnikov, ki je povezan z duševnim zdravjem posameznikov (Burleson, Trevathan in Todd, 2007; Rastrelli in Maggi, 2017; Basson in Gilks, 2018; Chadwick, Francisco in van Anders, 2019; Bõthe idr., 2019). To pomanjkanje celovitega izobraževanja o spolnosti lahko omeji sposobnost socialnih delavcev, da učinkovito obravnavajo s spolnostjo povezane teme, ki so ključnega pomena za celostno podporo uporabnikom. Glede na to, da se socialni delavci v svojem delu

pogosto srečujejo s temami, povezanimi s spolnostjo, bi moral predmetnik zajemati širše razumevanje spolnosti.

Na pomembnost vključevanja izobraževanja o spolnosti v sklopu šolanja za socialne delavke in delavce so opozorili že številni avtorji (Dunk, 2007; Hicks, 2008; McKay, 2015; Williams, Christensen in Capous - Desyllas, 2016; Dodd in Tolman, 2017; Giersten, Lavie - Ajayi in McKay, 2021). Spolnost je pomembna dimenzija znotraj socialnega dela, ki se ne tiče le posameznikov in njihovega delovanja, pač pa vpliva tudi na družine in skupnosti.

Socialni delavci so nenehno vpeti v vidike spolnosti na skoraj vseh področjih prakse. Med najpogostejšimi vprašanji, s katerimi se ukvarjajo, so spolna zloraba, spolno nasilje ter HIV in druge spolno prenosljive okužbe. Vendar pa pogovori o zdravi spolnosti, pozitivni spolnosti ali spolnem zadovoljstvu, ki so dobro uveljavljeni v mnogih disciplinah, skorajda ne obstajajo v trenutni literaturi, izobraževanju in praksi socialnega dela (Dodd in Tolman, 2017). Williams, Christensen in Capous - Desyllas (2016) ugotavljajo, da so akademske in profesionalne interpretacije ter intervencije pri različnih, s spolnostjo povezanih težavah, pogosto globoko ukoreninjene v negativnem dojemanju spolnosti, kar ovira razumevanje in pristope k takšnim težavam na inovativne, ustvarjalne in učinkovitejše načine. Avtorice zato predlagajo pozitiven model spolnosti (lasten prevod, ang. positive sexuality framework) (Williams, DJ, Prior, E. E. & Wegner, 2013), ki je bil oblikovan, da olajša delo strokovnjakom iz različnih disciplin. Ta je lahko še posebej uporaben za socialne delavce, saj združuje multidisciplinarni pristop, vključuje etične vidike in je primeren za uporabo na mikro, mezo ali makro ravni. Model pozitivne spolnosti je sestavljen iz osmih med seboj povezanih dimenzij, ki so (1) »pozitivna« spolnost in perspektiva moči; (2) večplastna in edinstvena individualna spolnost; (3) sprejetje več disciplin in metodologij; (4) odražanje modela pozitivne spolnosti v profesionalni etiki; (5) odprta in iskrena komunikacija; (6) humaniziranje skozi model pozitivne spolnosti; (7) spodbujanje miru s pozitivno spolnostjo in (8) pomen modela pozitivne spolnosti na mikro, mezo in makro ravneh.

Produkcija znanja v socialnem delu, temelječa na teoretičnih in praktičnih izkušnjah, je ključnega pomena za razvoj stroke. V socialnem delu se pogosto poudarja pomembnost refleksivnega pristopa, ki ne le, da omogoča socialnim delavcem razvijanje kritičnega mišljenja in presoje, ampak spodbuja tudi razprave o vrednotah in etiki. Ta pristop prispeva k sodelovalnim oblikam dela, saj omogoča, da glas uporabnika postane slišan in upoštevan. Poleg tega alternativa, ki se osredotoča na »prakso, temelječo na dokazih«, vključuje natančno in

temeljito uporabo metodoloških orodij in tehnik, ki so potrebne za zanesljivo in verodostojno izvajanje raziskav ali ocenjevanj v socialnem delu ter potrjuje učinkovitost intervencij (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 21–22).

V tem kontekstu je razvidno, da bi bilo za socialne delavce izjemno koristno pridobiti teoretično znanje o spolnosti, ki bi ga lahko učinkovito uporabljali v svoji praksi. Razumevanje spolnosti je bistveno za celostno sodelovanje z uporabniki, saj spolnost predstavlja pomemben vidik človekovega doživljanja, identitete in medosebnih odnosov. Pridobitev specifičnih teoretičnih znanj o spolnosti bi tako socialnim delavcem omogočila boljšo opremljenost za naslavljanje s spolnostjo povezanih vprašanj in težav, s katerimi se srečujejo njihovi uporabniki, in obenem prispevala k bolj etičnemu, vključujočemu in reflektivnemu pristopu v njihovi profesionalni praksi.

Socialno delo igra ključno vlogo pri razbijanju mitov o spolnosti, ki so obravnavani v tem delu. Zaradi svojega interdisciplinarnega pristopa in neposrednega dela z uporabniki lahko socialni delavci prepoznavajo in izzivajo napačne predstave ter izobražujejo posameznike in skupnosti. S celovitim razumevanjem spolnosti, socialni delavci spodbujajo odprto in iskreno komunikacijo, kar prispeva k boljšemu razumevanju in sprejemanju različnih oblik spolnosti.

3. FORMULACIJA PROBLEMA

Za raziskovanje teme mitov o spolnosti sem se odločila iz več razlogov. V sklopu diplomskega dela, kjer sem raziskovala izkušnje študentk in študentov socialnega dela v partnerskih odnosih (Bunderla, 2022), sem ob prebiranju literature ugotovila, da so v partnerskih odnosih težave s spolnostjo precej pomembna tematika. V tistem času sem se tudi sama srečevala s težavami na tem področju, zato sem iskala literaturo, s katero bi lahko boljše razumela in rešila težave, s katerimi sva se soočala z možem. Kmalu sem ugotovila, da je o spolnosti, v povezavi s socialnim delom, napisanega precej malo, tako v tujini kot tudi pri nas. Odločila sem se, da želim o tem raziskovati v slopu magistrskega dela, a nisem vedela, kakšno temo naj izberem oziroma kako naj jo skrčim. Po posvetu z mentorico doc. dr. Sobočan mi je ta predlagala, naj k sodelovanju povabim dr. Simetinger, ki je postala moja somentorica in po posvetu sva ugotovili, da bi bilo zanimivo raziskati določene mite o spolnosti.

Številne raziskave potrjujejo, da je spolnost eden od dejavnikov, ki je povezan z duševnim zdravjem posameznikov (Burlison, Trevathan in Todd, 2007; Rastrelli in Maggi, 2017; Basson in Gilks, 2018; Chadwick, Francisco in van Anders, 2019; Bóthe, idr., 2019). V sklopu predmetnika dodiplomskega in podiplomskega študija Fakultete za socialno delo se veliko časa namenja izobraževanju o duševnem zdravju, a teme, povezane s spolnostjo skorajda, niso omenjene. Predmetnik študentov zajema tudi socialno delo s starostniki, a ne vključuje znanj, ki bi se osredotočala na to, kako ravnati, ko je na primer v domu za starejše potrebno naslavljanje s spolnostjo povezane tematike. Študentje se učijo o delu z ljudmi z ovirami, vendar pridobljena znanja ne zajemajo specifik spolnosti nekaterih ljudi z ovirami. Prav tako veliko predmetov poučuje o specifikah otrok in mladostnikov in delu z njimi, vendar te specifik ne zajemajo spolnosti. Nekaj malega o spolnosti oziroma z njo povezanimi temami, se študentje naučijo le pri obveznem predmetu Spol in nasilje ter izbirnem predmetu Socialno delo onkraj heteronormativnosti, a še tu je poudarek le na negativnih vidikih, kot so spolno nasilje, nasilje do LGBT+ skupnosti ter ostali negativni družbeno – kulturni vplivi.

Z magistrskim delom želim v stroko socialnega dela vnesti zavedanje o pomenu govora in izobraževanja socialnih delavk in delavcev o spolnosti, o detabuizaciji le te ter pomenu zavzemanja za celostno in vključujočo spolno vzgojo, ki lahko pripomore k zavračanju s spolnostjo povezanih mitov.

In čeprav je spolnost tema, ki se tiče praktično vseh nas, je to še vedno tema, ki v naši družbi velja za tabu in o kateri se posamezniki pogosto ne morejo odprto pogovarjati, predvsem ko se

srečajo s težavami ali izzivi na tem področju. Okrog nas krožijo številne neustrezne, znanstveno neutemeljene informacije o spolnosti oziroma miti, ki lahko negativno vplivajo na duševno zdravje posameznikov, na njihov užitek in doživljanje spolnosti pa tudi na njihove partnerske odnose in zadovoljstvo v le teh. V magistrski nalogi raziskujem mite, povezane s prvim spolnim odnosom, samozadovoljevanjem, pornografijo in željo po spolnosti, prav tako pa raziskujem, kako odrasli med dvajsetim in petintridesetim letom doživljajo spolno vzgojo, ki so je bili deležni in kako je le ta vplivala nanje.

Obstaja kar nekaj knjig, katerih avtorji na podlagi rezultatov različnih raziskav, izpeljuje zaključke o spolnih mitih, ki so prisotni v naši družbi (Valenti, 2010; Schwartz in Kempner, 2015; Murray, 2020; Kleinplatz in Ménard, 2020, str. 42–59). Prav tako pa je bilo narejenih že nekaj raziskav, ki se osredotočajo prav na mite o spolnosti (Kukulu, Gürsoy in Sözer, 2009; Ejder Apay, 2013; Evcili in Golbasi, 2017; Nulufer Erbil, 2019 ...). Obstoječe raziskave mitov o spolnosti so večinoma kvantitativne in se osredotočajo na ožje demografske skupine (študentje, ženske), kar omejuje razumevanje širšega vpliva teh mitov na različne starostne skupine in kulture. Poleg tega so študije pogosto omejene na specifične družbeno-kulturne kontekste (Turčija), kar otežuje preslikavo njihovih ugotovitev na slovensko okolje.

Moja raziskava se osredotoča na kvalitativno analizo, ki omogoča globlji vpogled v osebne izkušnje in percepcije mitov o spolnosti med odraslimi, starimi med 20 in 35 let, v Sloveniji. Ta pristop mi omogoča, da raziščem, kako ti miti vplivajo na posameznikovo dojemanje in izkušnje spolnosti, da razumem, kako prejeta spolna vzgoja oblikuje te izkušnje in dojemanje spolnosti ter prepoznam vzorce komunikacije o spolnosti med odraslimi.

S tem želim zapolniti obstoječe vrzeli v znanju, z zagotavljanjem poglobljenih vpogledov v vpliv spolnih mitov na duševno in spolno zdravje ter medosebne odnose v slovenskem kontekstu. Ta pristop ne le da bo doprinesel k bolj celovitemu razumevanju tematike, ampak bo tudi ponudil smernice za bolj celostno in vključujočo spolno vzgojo in komunikacijo znotraj področja socialnega dela.

Raziskovalni vprašanja:

- 1. Kako miti o spolnosti vplivajo na doživljanje spolnosti odraslih (vsak mit posebej)?**
- 2. Kako odrasli dojemajo spolno vzgojo, ki so je bili deležni?**

4. METODOLOGIJA

4.1. Vrsta raziskave

Raziskava je kvalitativna, empirična in poizvedovalna. Pri kvalitativni raziskavi predstavljajo osnovno izkustveno gradivo, ki je bilo zbrano v procesu raziskovanja, besedni opisi ali pripovedi, ki sem jih pridobila s spraševanjem. Gradivo pa je bilo obdelano in analizirano na beseden način (Mesec, 2019, str. 11). Prav tako je raziskava poizvedovalna, saj sem z njo želela odkriti probleme, jih formulirati ter se seznaniti z nekaterimi osnovnimi značilnostmi področja, o katerem ni veliko literature in raziskav ne le na področju socialnega dela ne v Sloveniji nasploh (Mesec, Rape Žiberna in Rihter 2009, str. 80). Ker sem zbirala novo, neposredno izkustveno gradivo, je raziskava empirična (Mesec, Rape Žiberna in Rihter 2009, str. 84).

Teme, raziskovane v magistrskem delu, so:

- spolnost
- družbeno – kulturna konstrukcija spolnosti
- spolna vzgoja
- možne izboljšave na področju spolne vzgoje v Sloveniji
- prvi spolni odnos in miti o prvem spolnem odnosu
- samozadovoljevanje in miti o samozadovoljevanju
- pornografija in miti o pornografiji
- spolna želja in z njo povezani miti
- užitek
- razlike med spoli v povezavi s spolnostjo

4.2. Merski instrument in viri podatkov

Merski instrument, uporabljen v raziskavi, je bil delno standardiziran intervju (glej Prilogo 9.1.). Smernice za intervjuje so bile pripravljene vnaprej, na podlagi teoretskega predrazumevanja teme in pomoči mentorice in somentorice. V procesu spraševanja sem

vprašanja prilagajala glede na sogovornico oziroma sogovornika in zastavljala dodatna podvprašanja glede na odgovore. Da bi pridobila raznolike besedne opise, sem oblikovala odprta vprašanja, ki so bila razdeljena po sklopih, glede na teme raziskovanja.

4.3. Populacija in vzorec

Populacijo predstavljajo odrasli, stari med dvajset in petintrideset let, ki so spolno aktivni in s stalnim prebivališčem v Sloveniji. Vzorec sestavlja sedemnajst oseb (pet moških in dvanajst žensk), od tega je en moški homoseksualec in v zvezi z moškim, tri ženske biseksualke, od tega je ena v zvezi z žensko, ostali pa so heteroseksualci. Njihova povprečna starost znaša 27,4 leta. Štiri osebe iz vzorca so samske, ena ločena, dve poročeni in ostale v zvezi vsaj pol leta. Tri osebe imajo že vsaj enega otroka, ena oseba pa je v pričakovanju. Največ sodelujočih živi v Osrednjeslovenski regiji, tri v Gorenjski, dve v Goriški, dve v Pomurski in ena v Štajerski regiji.

Vzorec je priložnostni in neslučajnosten, saj vsaka enota populacije ni imela enakih možnosti, da bi bila izbrana v vzorec in sem intervjuvala osebe, ki so bile najbolj dostopne (Mesec, Rape Žiberna in Rihter, 2009, str. 138), v mojem primeru je to pomenilo, da so se odzvale na povabilo preko Instagram profila (uporabniško ime: firbcna.masa).

Pojasnitev izbora populacije:

Starostni razpon populacije lahko utemeljim z več vidiki, ki temeljijo na razvojnih, socioloških in psiholoških raziskavah. Ta starostna skupina delno zajema mlade odrasle, ki so v fazi intenzivnega osebnostnega, kariernega in socialnega razvoja. Erikson (1968, kot navedeno v Shtarkshall, Santelli in Hirsch, 2007, str. 117) je to ključno razvojno obdobje označil kot oblikovanje identitete, ki je zaznamovano z oblikovanjem novih vrstniških odnosov in vse večjim zanimanjem za potencialne intimne spolne partnerje. Bernik in sodelavci (2018, str. 63) so izvedli raziskavo med študenti in študentkami ter ugotovili, da je bila povprečna starost moških ob prvem vaginalnem spolnem odnosu 17 let in pol, ženske pa so imela pol leta manj. Ker sem v raziskavo želela vključiti posameznike in posameznice, ki že imajo nekaj seksualnih izkušenj, sem za spodnjo starostno mejo izbrala 20 let. Do 35. leta imajo mnogi posamezniki že vsaj enega otroka ali pa o njem razmišljajo, kar lahko vpliva na njihove poglede na spolnost. Podatki Statističnega urada Republike Slovenije kažejo, da je bila v letu 2022 povprečna starost matere ob rojstvu prvega otroka 29,6 let, ob rojstvu vseh otrok pa 31,1 let (Republika Slovenija, Statistični urad, b.d.). Prav tako pa je starostna skupina med 20 in 35 let izpostavljena različnim

sociokulturnim vplivom, vključno s spremembami v tehnologiji in s tem razvojem digitalnih medijev. Množični mediji imajo pomembno vlogo pri socializaciji mladih in zaradi njihove dostopnosti je lahko to eden od načinov samoizobraževanja o spolnosti, po katerem posegajo mladi. Braun - Courville in Rojas (2009) sta pred že petnajstimi leti ugotovila, da je 55,4 % mladih dostopalo do seksualno eksplicitnih spletnih strani.

Prav tako pa se mi zdi pomembno pojasniti, zakaj sem se odločila zajeti le populacijo cis-moških in cis-žensk in v raziskovanje nisem vključila ostalih spolnih identitet.

Pri kvalitativnem raziskovanju z intervjuji je poudarek na globini in podrobnosti informacij, pridobljenih od posameznikov, ne pa na kvantitativni reprezentativnosti. Izbor moških in žensk lahko omogoči poglobljeno razumevanje mitov o spolnosti v teh dveh skupinah, medtem ko bi vključitev širšega spektra spolnih identitet v tako majhen vzorec lahko razredčila specifične uvide in teme, ki so značilne za vsako skupino. Omejeno število intervjujev narekuje potrebo po osredotočenosti, s katero lažje zagotovimo dovolj podatkov za zanesljivejšo analizo znotraj izbranih skupin. Da bi se lahko ustrezno obravnavale raznolikosti znotraj vsake skupine spolne identitete in med njimi, bi bil potreben večji vzorec. S tem bi se povečale zahteve po času in virih, ki mi niso bili na voljo. Raziskava se osredotoča na specifične teoretske koncepte, ki menim, da so najbolj relevantni in raziskani v kontekstu cis-moških in cis-žensk. Kljub temu da verjamem v pomembnost raziskovanja vseh spolnih identitet, je lahko za nekatere raziskovalne namene, ustreznjša manjša raznovrstnost vzorca oz. vzorec, v katerega so vključene najbolj splošne enote (tj. v Sloveniji je največ cis-moških in cis žensk).

Značilnosti vzorca:

Oznaka intervjuvanca/ke	Spol	Starost	Spolna usmerjenost	Partnerski status in dolžina trajanja	Okraj bivanja	Otroci da/ne
A	moški	26	homoseksualec	v zvezi 7 let	Osrednjeslovenska regija	ne
B	moški	31	heteroseksualec	poročen, v zvezi 6 let	Gorenjska	ne
C	ženska	27	biseksualka	v zvezi 8 let	Osrednjeslovenska regija	ne
D	ženska	24	heteroseksualka	V zvezi 2,5 leti	Gorenjska	da
E	ženska	32	heteroseksualka	ločena	Osrednjeslovenska regija	da
F	moški	29	heteroseksualec	samski	Pomurje	ne
G	ženska	31	biseksualka	v zvezi pol leta	Osrednjeslovenska regija	ne
H	ženska	35	heteroseksualka	poročena, v zvezi 13 let	Goriško	da

I	moški	24	heteroseksualec	v zvezi več kot 1,5 leta	Štajerska	ne
J	ženska	27	heteroseksualka	v zvezi 2 leti	Osrednjeslovenska regija	v pričakovanju
K	ženska	28	biseksualka	v zvezi 4 leta	Osrednjeslovenska regija	ne
L	ženska	30	heteroseksualka	samska	Osrednjeslovenska regija	ne
N	ženska	22	heteroseksualka	v zvezi 1,5 leta	Pomurje	ne
O	ženska	26	heteroseksualka	v zvezi 1,5 leta	Gorenjska	ne
P	ženska	25	heteroseksualka	v zvezi 2 leti	Osrednjeslovenska regija	ne
R	moški	28	heteroseksualec	samski	Osrednjeslovenska regija	ne
S	ženska	20	heteroseksualka	samska	Goriško	ne

4.4. Zbiranje podatkov

Podatke sem pridobila z metodo spraševanja, z vnaprej pripravljenim delno strukturiranim intervjujem. Sogovornike in sogovornice sem k sodelovanju povabila preko Instagram profila (uporabniško ime: firbena.masa), ki sem ga ustvarila prav za namen izobraževanja ljudi o temah povezanih s spolnostjo, partnerskimi odnosi in komunikacijo v partnerskih odnosih. Z osebami, ki so se odzvale, smo se dogovorili za datum in uro intervjuja. Ti so potekali preko spletne aplikacije Zoom, med 19. 2. in 8. 3. 2024. Pogovori so trajali med nekaj manj kot 25 minut in malce več kot eno uro. Pred začetkom intervjujev sem z vsemi sodelujočimi sprejela dogovor o sodelovanju, kjer sem jih najprej seznaniła s temami, o katerih se bomo pogovarjali, povedala, koliko časa imamo na voljo, zagotovila sem jim anonimnost in povedala, da ne potrebujejo odgovoriti na določena vprašanja, če ne želijo. Prosila sem jih tudi za dovoljenje zvočnega snemanja intervjuja, da sem lahko po koncu naredila transkripte.

Prav je omeniti, da mi je pri pridobivanju informacij in uvidov v določene teme pomagal tudi Instagram profil (z uporabniškim imenom firbena.masa), ki sem ga novembra 2022 ustvarila za namen izobraževanja o spolnosti in kot pomoč za pridobivanje sogovornikov za intervjuje. Dne 24. 6. 2024 je profilu sledilo 2838 oseb iz vseh slovenskih regij, več kot 55% starih med 25 in 34 let, od tega nekaj več kot 77% žensk in nekaj več kot 22% moških.

4.5. Obdelava in analiza podatkov

Zbrane podatke sem kvalitativno obdelala. Najprej sem zbrano gradivo dobesedno prepisala. Gradivo sem ohranila v jeziku sogovornikov in sogovornic (odstranila sem le mašila), saj sem ga želela ohraniti čim bolj avtentičnega. Zatem sem z oznako intervjuja in zaporedno številko, označila vse relevantne izjave. Te sem nato prepisala v razpredelnico ter z odprtim kodiranjem vsaki izjavi določila pojem oziroma kodo, kategorijo, nadkategorijo, te pa sem združevala v teme. Izvedla sem tudi osno kodiranje. Postopek analize je viden v prilogi 10.2.

4.6. Omejitve raziskovanja

Pred začetkom raziskovanja sem si zadala, da bom pridobila enako število moških in žensk, ki bodo sodelovali, prav tako pa da bo sorazmerno število sodelujočih glede na njihovo spolno usmerjenost. Kljub pozivanju na zgoraj omenjenem Instagram profilu, ki je v tistem obdobju štel nekaj čez dva tisoč sledilcev, mi to ni uspelo. V vzorec sem vključila štiri moške, ki so se mi javili, od tega eden homoseksualno usmerjen in dvanajst žensk, od tega tri biseksualke. Tudi ostali demografski podatki (partnerski status, trajanje zveze, faza v družinskem življenju, kraj bivanja) se med sodelujočimi nekoliko razlikujejo. Najbolj metodološko ustrezno bi bilo, da bi podatke zbirala do podatkovne nasičenosti, a sem se zaradi časovne omejenosti odločila, da izvedem sedemnajst intervjujev. Ker ne gre za majhno število intervjujev, je mogoče sklepati, da je raziskovalna tema res široka in da imajo ljudje zelo raznolike in številne izkušnje, poglede, mnenja in diskurze o spolnosti. Potrebno je tudi omeniti, da lahko odgovori intervjuvancev vključujejo osebne pristranskosti ali selektivno spominjanje ter da se raziskava po večini osredotoča na heteroseksualne izkušnje, zato rezultati morda ne odražajo izkušenj oseb z drugačnimi spolnimi usmeritvami.

5. REZULTATI

Spolna vzgoja:

Sogovornice in sogovorniki so kot najbolj pogost vir informacij o spolnosti navajali **splet**, ki ga je omenilo kar osem sogovornikov, pogosto so informacije pridobivali tudi prek spolnih **izkušenj** (*»Največ sem se naučila, ko sem pač bila postavljena v situacije, ko sem to rabila za življenje. Prve simpatije, prve ljubezni, prva najstniška razmerja in odnosi.«* (E16)), preko **prijateljev** ali **sorojencev**, prav tako pa se je kot pogost vir informacij o spolnosti, s štirimi odgovori, pojavila tudi **pornografija**. Ena od sogovornic je opisala svoje prvo srečanje s pornografijo *»Nekje pri 12 ih po mojem sem odkrila bratove porniče, na videokasetah. Takrat sem po mojem poštekala, da je tudi še en drug spekter tega.«* (E27). Poleg spleta, ki je bil najpogostejši vir informacij o spolnosti za sogovornike, so se pojavili še drugi mediji, kot so **knjige**, **televizija** in **revije**. Kljub temu pa sogovorniki poročajo, da so jim mediji podali številna neustrezna sporočila o spolnosti. Največkrat je bilo omenjeno, da spolnost prikazujejo preveč **poenostavljeno** (*»...ko vidiš v filmu "A couple has sex" in pol se kr uležeta v postlo in zaspita in si samo tko "a js kej ne vem?"* (A22)), podajajo **nerealne predstave** o spolnosti in **objektivizirajo ženske**, kjer je sogovornica pojasnila, da je sporočilo, ki ga je o spolnosti dobila od medijev *»... predvsem to, da je ženska spolni objekt, da je v lasti moških, da moški upravlja z žensko. Torej moški je tisti, ki ji da užitek, je tisti, ki jo zapeljuje, je tisti, ki ...«* (H23).

S **starši** se je o spolnosti **odprto** pogovarjala le ena sogovornica, pri ostalih sogovornikih pa se s starši o spolnosti niso pogovarjali oziroma le v kontekstu **kontracepcije**, kjer so tri od petih sogovornic, ki so omenile kontracepcijo kot temo pogovora o spolnosti s starši, povedale, da je bil ta pogovor le v domeni **mame**. Ena od sogovornic je opisala kako je pogovor potekal: *»... ko sem bila 3 mesece z mojim prvim fantom, je moja mama rekla: "Kaj a zdaj bova pa šle po kontracepcijo?", "Bova šle h ginekologinji?" pa sem rekla "'Mama, sem že vse zrihtala"'.«* (H14). Sogovorniki največkrat opredeljujejo, da so doma o spolnosti govorili z **distanco**, prav tako pa se je pojavil odgovor **posmehljivo** in **pretirano zaskrbljeno**, kjer sogovornica pojasnjuje, kako je to vplivalo nanjo: *»Ker sem srednjo šolo obiskovala stran od doma, kar je pomenilo, da sem se že pri 15-ih dejansko odselila in pač vsakič, ko sem omenila kakšnega kolega, torej osebo moškega spola, je mama takoj... Ni bilo nobenega tistega: "Aha, ja in ..." , takoj smo šli na: "ja samo da ne bo spolnih odnosov brez kondoma." Jaz pri tistih letih še sploh nisem bila pripravljena na kaj takšnega in mi še ni bilo do tega takšni meri. In ko je ona začela s takimi komentarji, mi je pobralo čisto vso veselje, da tega.«* (N14).

V sklopu formalnega izobraževanja so sogovorniki največkrat pridobivali informacije v sklopu šolanja (**osnovna in srednja šola**), in sicer v sklopu **biologije** ali pa so prišli predavat **zunanji izvajalci** ter v sklopu **sistematskega pregleda**. Vsebina formalne spolne vzgoje je največkrat zajemala teme o **kontracepciji**, ki jo je omenilo šest sogovornikov, prav tako pogost odgovor so bile **spolno prenosljive okužbe**, sledijo pa jima teme o **menstruaciji**, **raku na materničnem vratu** in **navodila za natikanje kondoma**. Tako v okviru šolske spolne vzgoje kot spolne vzgoje na sistematskih pregledih sogovorniki opredeljujejo, da se je o spolnosti govorilo zelo **tehnično** in **klinično**, ena od sogovornic pa je tudi omenila, da je prejela **neustrezne informacije** s strani osebe, ki je izobraževala o spolnosti: *»In ona je takrat govorila, da povprečen človek ima le 2 do 3 spolne partnerje v celem življenju.«* (K26). O neustreznih informacijah o spolnosti, tudi v sklopu **verouka**, in sicer **nasprotovanju zaščiti**, sta poročala dva sogovornika (*»...ampak ti hoče povedat, da ne smeš zaščititi uporabljat pa take stvari. Da kar bog naredi, to je namenjeno.«* (F10); *»Vem tudi, da je bilo to, da kondomi niso okej.«* (G19)).

Tako v sklopu formalne kot tudi neformalne spolne vzgoje, sogovorniki opredeljujejo področja spolnosti, ki so nepokrita ali slabo pokrita in menijo, da bi jih spolna vzgoja mogla vključevati. Želeli bi si vedeti več o samem **konceptu spolnosti** (*»V bistvu nihče ni rekel, da je spolnost nekaj, kar se ti učiš celo življenje. Vsi te učijo, da to ti maš in s tem moraš ti znat opravljat.«* (H26)), kjer je bila večkrat izpostavljena **spolnost onkraj reprodukcije** (*»Se mi zdi, da je spolna vzgoja tako usmerjena, da govori, da je to samo reprodukcija za nastanek otrok.«* (D27), *»Da ni samo ta reprodukcija, da ni samo na to zreduciran.«* (E30)), več bi si želeli vedeti o **užitku**, o **soglasju**, o **komunikaciji** o spolnosti, o **anatomiji vulve** (*»...js še zdej dejansko ne vem kako je vagina sploh sestavljena.«* (A14)) pa tudi o **prvem spolnem odnosu** (*»da ne bo vsakega prvič bolelo. Pa ne bo vsaka prvič krvavela in takšnih dejansko mitov.«* (N20)), **spolno prenosljivih okužbah** (*»Oralni seks, brez kondoma. Mislim, da ti noben ne pove, da se lahko tut tako prenesejo spolno prenosljive bolezni. Tega dolgo časa nisem vedela.«* (O18)), o **menstruaciji** ter o **LGBTQ+** temah (*»Definitivno to, da ne obstaja samo heteronormativna spolnost.«* (A33); *»Pa recimo ni bilo takrat sploh nobenega govora o spolni identiteti. Recimo tudi o tem če bi se znajdu z nekom drugim v kontaktu, kaj zdej to pomeni za tvojo spolno usmerjenost.«* (K16)).

Ko sem sogovornike, ki so v zvezah, vprašala, ali jih je kaj o spolnosti naučil tudi njihov partner, se je izkazalo, da so tudi **partnerji** oziroma partnerska zveza, pomemben vir za učenje o spolnosti. Skupaj s partnerji in partnerkami so se sogovorniki in sogovornice naučili največ o

komunikaciji, o **individualnosti užitka**, kjer intervjuvanka pravi: *»Se naučiš, da je vsak posameznik drugačen pa da vsakemu neki družga paše.«* (C28), o pomenu **sproščenosti** *»Po mojem je on edina oseba, ob kateri sem se jaz lahko tako sprostila, da pač mi je prišlo.«* (D29), o tem da obstaja možnost, da brez slabe vesti **zavrnejo spolnost** (*»Da lahko rečem ne in da se ne rabim za to počutiti krivo«* (P26)).

Prvi spolni odnos:

Skoraj večina, natančneje šestnajst (N=17) intervjuvancev, svoj prvi spolni odnos definira kot **vaginalni spolni** odnos, od tega je ena sogovornica pred tem že imela izkušnjo **analnega spolnega odnosa** (*»In jaz na primer s prvim fantom nisem 3 leta ... sem prvič spala analno, ne pa normalno.«* (J30)), eden od sogovornikov, ki je edini doživel svoj prvi spolni odnos **z osebo istega spola** pa svoj prvi spolni odnos opredeljuje kot **oralni seks**. Povprečna **starost** ob prvem spolnem odnosu vseh intervjuvancev znaša približno 17 let, pri moških 17,8 let, pri ženskah pa 16,7 let. Največ intervjuvancev, in sicer devet, jih meni, da je bil **primeren čas** za njihov prvi spolni odnos, štiri menijo, da se je zgodil **prehitro** (*»... sem bla premlada.«* (C32); *»... se mi zdi, da bi lahko še mal počaku.«* (F20)), kjer je bila ena od intervjuvank ob prvem spolnem odnosu stara 13 let, ena 14 in dva 15 let, prav tako pa dva sogovornika, ki sta bila ob prvem spolnem odnosu stara 19 in 21 let menita, da bi se ta lahko zgodil **prej** (*»...mogoče mi je edino žal, da se to ni zgodil prej.«* (A64)).

Večina ima na svoj prvi spolni odnos prijeten spomin, štirje sogovorniki pravijo, da ni bil **ne neprijeten, ne prijeten** (*»Over all, nimam nekih negativnih čustev glede tega, ni pa tut moj najljubši spomin v življenju.«* (K41)), ena sogovornica pa ga je označila za neprijetnega in ga opiše z besedami: *»Katastrofa. Bolš, če ga ne bi blo.«* (C31). Vsi sogovorniki so **pred, med** ali **po** prvem spolnem odnosu doživljali **intenzivne občutke**. **Pred** prvim spolnim odnosom se je najpogosteje pojavljal **strah**, bodisi pred **fizično bolečino** (*»Nisem vedela, ali me bo kaj bolelo. Malo sem bila tako: »Kaj bo zdaj z mano, bo kaj bolelo, bo kaj peklo ali bo kri?«* V bistvu je bilo rečeno, da ko imaš prvič spolni odnos, da ful boli in da je kri.« (S24); *»... mene je bilo osebno zelo, zelo strah pred prvim spolnim odnosom, ker sem mislila, da bo res bolelo. Tako so me vsi učili.«* (N21)) in **slabimi izkušnjami** (*»Ful me je bilo strah, kako bo, ker so vsi govorili, da imajo dost slabe izkušnje.«* (O25)) bodisi zaradi **polaganje prevelike teže na dogodek** (*»... ful sm paničaru kaj bo to neka stvar in pol ni blo dost drugač kot nekomu roko dat.«* (A49)). Ena od sogovornic pa je v tem kontekstu še dodala, da **ni želela, da se njen himen**

predre: »...sem rekla 3 leta sva bila skupaj pa "ne bom predrila, meni je to sveto, to tako boli".« (J31). Med prvim spolnim odnosom so tri intervjuvanke občutile **fizično bolečino**, za katero ena od njih pravi, da bi se ji dalo izogniti, če bi bila **bolje informirana** (»Zdaj z leti se pa spomnim tut ful neke fizične bolečine, ki bi se ji dalo izogniti, če bi malo več vedela, ali pa znala malo drugače pristopiti k stvari.« (K40)). Pogosteje navedeni občutki pa so bili tudi **nerodnost** in **zmedenost**, bodisi zaradi tega, **ker ni doživela orgazma** (»Ko meni sploh ni prišlo. In sploh nisem štekala, a da mi mora prit a mi ne mora prit.« (H36)), bodisi zaradi tega, **ker ni vedela, kako se vaginalni seks fizično občuti** (»... nisem vedela, kako se mora to čutiti. Ali je notri ali ni notri.« (S18)). Največ sogovornikov občutke po prvem spolnem odnosu opisuje kot **prijetne**, kjer je bil daleč najbolj pogost odgovor **olajšanje**, ker je izkušnja mimo (»Ja, je bilo neko olajšanje, okej je za mano, smo to opravili, zdaj živimo naprej, zdaj mi ne bo več nerodno, ko me bo kdorkoli vprašal, "a ti si pa že?".« (E39); »...tako pomirjeno, da je mimo in zdaj se lahko prepustim in uživam v spolnosti, ker smo tega prvega dali čez.« (L27)) in ker ni bila tako strašna, kot se je sprva zdelo (»... mogoče malo razbremenjeno, tako kot sem rekla, da me je bilo prej strah in potem sem videla ...« (O29)). Štirje intervjuvanci občutke **po** prvem spolnem opisujejo kot **neprijetne**, kjer en sogovornik pove, da je občutil **strah**, ker ni bil prepričan o zanesljivosti zaščite (»...takoj po spolnem odnosu, mogoče sem bil malo, ne vem, če bi lahko rekel paničen, ampak, da ne bi slučajno zanosila, če bi bilo karkoli narobe, ker velik se omenja, če poči kondom.« (R26)), ena od sogovornic pa pove, da je bila po prvem spolnem odnosu s strani partnerja **obsojana**, da ni bila »devica«: »...kar me je na primer zmotil pri prvem spolnem odnosu, je pa to, da meni ni kri tekla skoraj nič in me je moj začel obsojat, da če sem sploh "virgin" bla.« (D43).

Najpogostejše **razloge** za odločitev za prvi spolni odnos sogovorniki navajajo to, da so bili v **zvezi** ali da se je ta zgodil kot posledica **naravnega razvoja odnosa**. Pogost razlog sta bili tudi **želja** po izkušnji in **zanimanje**, štiri sogovornice so kot razlog navedle **pritisk sovrstnikov**, ki ga ena od njih opiše sledeče: »Se mi zdi, da sem bila ful porinjena v to, iz svoje strani pa tudi čutila sem pritisk. 3 kolegice so bile še zraven, so že imele takrat fante in so že seksali, jaz sem bila pa tako: "ja, zdej moram pa še jaz."« (P35) ter želja po **odstranitvi nalepke »nedolžnosti«** oziroma stigme, ki so jo prav tako navedli štiri intervjuvanci (»... sem imela po mojem sama pri sebi filing, da je fino to sam čim prej nekako opraviti pa da je za tabo, ker se ful dela ta fama okoli prvega spolnega odnosa.« (L24)). Razlogi za prvi spolni odnos, ki se prav tako večkrat pojavijo, so tudi **zaljubljenost**, da so bili s **pravo osebo** in da so o prvem spolnem odnosu s partnerjem imeli **predhodni pogovor**.

Samozadovoljevanje:

Rezultati kažejo, da so se **vs**i intervjuvanci **vsaj enkrat v življenju** že samozadovoljevali in jih večina samozadovoljevanje dojema kot povsem **normalen, pomemben in pozitiven** del spolnosti. Ena od sogovornic v svojem odgovoru zajame vse te komponente: »*Jaz masturbacijo zelo podpiram zaradi tega, ker ima ogromno nekih pozitivnih učinkov in je ne dojemam kot nekaj slabega ali kot nekaj, česar bi se morali sramovati.*« (N27). Kljub temu pa sedem intervjuvancev opozarja tudi na **možne težave zaradi samozadovoljevanja**, bodisi zaradi njegovega **vpliva na partnerski odnos** (»... v tem smislu, da si v zvezi, pa da bi nekdo raj seksu, drug gre pa raj masturbirat« (D52); »Mene je skos malo strah, da me preveč odnese v tem pogledu in da bom potem mogoče imela v odnosu z nekom izzive, ki bodo mogoče posledica preveč samozadovoljevanja.« (E45); »Nimam zadržkov, dokler ni tega preveč. Ne vem pa, kako naj razložim zdravo mejo. Dokler se jaz pa partner ne počutiva zapostavljenega. Da ni to glavna stvar, ki se dela, je okej.« (O35)), eden od intervjuvancev pa v tem kontekstu omenja tudi možnost **odvisnosti** (»Je v redu, v določenih mejah. Odvisnost od masturbiranja po mojem mnenju ni zdrava in koristna.« (I38)).

Pet intervjuvancev je omenilo, da se je v preteklosti njihov odnos do samozadovoljevanja razlikoval, in sicer so prej do njega čutili **sram** (»Prvič k sm masturbiral, se prou spomnim, da sm se počutu kot da je neki narobe z mano, kot, da sem neki zagrešil.« (A53); »Sicer ni bil zmeraj pozitiven. V preteklosti me je bilo kar sram in sem se počutila kot da sem edina, ki to počne...« (H42)), ena od sogovornic pa pravi, da ga je **stigmatizirala**, saj je menila, da je za njen užitek odgovoren le partner (»Jaz sem bila dolgo časa prepričana, da je partner za to, da meni ugaja in to je to.« (J18)).

Samozadovoljevanje za intervjuvance največkrat predstavlja **sprostitev ali olajšanje** pa tudi **čas le zase** in način za **spoznavanje sebe** (»... priložnost za spoznavanje oziroma eksperimentiranje kakšnih zadev, ki te zanimajo pa ne veš čisto točno kako bi to izgledalo s partnerjem pa si rečeš, da bi mogoče to probal najprej sam.« (L35)). Slednji vidik je pomagal eni od sogovornic, da je **prevzela odgovornost za svoj užitek** (»... se mi zdi, da od takrat tudi z besedami znam lažje povedati kaj mi paše, kar prej nisem znala. Sem bla tko: "Ja razišči.", tako ful polaganje odgovornosti na nekoga tam čez, namesto da bi jaz karkoli znala že povedati, ali pa da bi mi bilo sploh mar, da se na nek način poznam.« (J47)). Dvakrat pa se je pojavil tudi odgovor, da sogovornici samozadovoljevanje uporabljata kot pripomoček, **da lažje zaspita** (»... tudi včasih ko ne morem zaspat, da uporabim kot sprostitev.« (H45)).

Samozadovoljevanja pa se intervjuvanci ne poslužujejo le sami. Vsi, razen dveh intervjuvancev, ki sta v zvezi, samozadovoljevanje vsaj občasno **vključujejo tudi v skupno spolnost, nikogar ne moti, če se partner/ka samozadovoljuje** in se o njem tudi **pogovarjajo**. Največkrat so v ospredju pogovora **okoliščine samozadovoljevanja** (*»...vpraša me, če je blo dobr in js njega.«* (C47); *»Včasih si poveva, da sva imela akcijo.«* (N31)).

Niso pa le partnerji tisti, s katerimi se intervjuvanci pogovarjajo o samozadovoljevanju, pač pa jih je malce več kot tretjina trdila, da se o samozadovoljevanju pogovarjajo tudi s **prijatelji**, vendar večinoma le s tistimi **najbližjimi**.

Pornografija:

Rezultati kažejo, da video pornografijo vsaj občasno **gledajo** skoraj **vsi**, in sicer šestnajst intervjuvancev, kjer so **vsi moški** zatrdili, da jo gledajo redno, več žensk pa jo gleda le občasno oziroma bolj poredko. Pet sogovornikov je opozorilo, da je pri gledanju pornografije **potrebno upoštevati meje gledanja**, kar lahko prikažem z nekaterimi njihovimi izjavami: *»more bit neka zdrava mera«* (E52); *»Če je preveč, je že problem. Do neke mere.«* (I45); *»Če si sposoben nekako ločiti, da je to pač nek drug svet.«* (P53); *»... dokler te to ne ovira. Mogoče dokler ti ne posega v spolno življenje ...«* (R37). Intervjuvanci kot problematiko pornografije največkrat izpostavljajo, da je ta **neetična** (*»Moralno pa vidim problem v tem, če je kdo prisiljen v to oziroma ne dela tega prostovoljno, to ni kul«* (F30)), da spolnost **prikazuje nerealno**, da ta **ponižuje in objektivizira ženske** (*»...dostikrat so ženske v porničih prikazane kot nek objekt.«* (D67)) ter jih prikazuje kot **podrejene**, prav tako dve intervjuvanki menita, da pornografija prikazuje **le moško perspektivo**. Odgovori, ki se večkrat pojavijo, pa problematizirajo tudi **ekstremnost prizorov**, ki jih prikazuje »mainstream« pornografija (*»Zmeri, ko si šel tja, si videl neki, kar nisi hotel videti tam, triple anal penetration, me je kar minil.«* (G43)), **nerealne glasove**, ki jih uprizarjajo igralci in **neprimerno erotizacijo**, ki jo pojasnita izjavi: *»In pol še ti naslovi, ki jih dajejo, vedno so neki "step parent", meni je to grozn.«* (K61); *»pol imaš pa te stvari, ne vem, teen ..., kar mi je malo nagnusno, ker veš kam meri ...«* (O43).

Rezultati kažejo tudi, da največ sogovornikov, in sicer trinajst, pornografijo gleda **ob samozadovoljevanju**, medtem ko je ena od sogovornic **proti gledanju pornografije** v ta namen (*»...da bi pa se samozadovoljeval na pornografijo pa nisem za.«* (S32)), kjer se je negativen odnos do pornografije, ki ga je izrazila ista sogovornica, pokazal tudi ob vprašanjih v sklopu teme želja po spolnosti, kjer se je sogovornica spraševala, **čemu ima tako nizko željo**

po spolnosti: »Zdaj ne vem, ali ima tukaj vpliva z očetom. Vem, da oče je, no še zmeri, gleda to pornografijo. Zdaj ne vem, a je to kej v povezavi s tem« (S35). Rezultati kažejo, da intervjuvanci ne gledajo pornografije le ob samozadovoljevanju pač pa tudi iz **radovednosti** (»Mogoče bolj iz raziskovalnih namenov, da si kaj pogledaš« (E51); »Zgolj iz radovednosti. Me zanima mogoče, kako se pa drugi ljudje lotijo teh zadev.« (N38)) in v namen **učenja**, na primer spolnih tehnik (»...sem šou ene parkrat tut pogledat kako se kšno tehniko izvede.« (A71); »So tudi poučne stvari gor, na primer, jaz sem šla gledat kako penis obdelat.« (S31)). Večina intervjuvancev se je s **svojimi partnerji** o gledanju pornografije **že pogovarjalo**, kjer je bila tema pogovora najpogosteje vezana na to, **kakšna** pornografija jima je najbolj všeč (»Vprašala sem ga kaj gleda pa kaj mu je všeč pa js pokazala kaj je meni všeč.« (G47)), šest pa jih je pornografijo tudi že **gledalo skupaj s partnerji**.

Spolna želja:

Rezultati, vezani na željo po spolnosti intervjuvancev, kažejo, da jih več kot polovica svojo spolno željo opredeljuje kot **nihajočo**, šest kot **visoko** (od tega pet žensk in en moški), en sogovornik kot **srednjo**, ena sogovornica kot **nizko** in en sogovornik svojo željo po spolnosti opredeljuje kot **obremenjujočo** (»osebno bi skor raj asexualnost izbral, ker se mi zdi k da je ful lažji svet brez te komplikacije.« (A75)).

Rezultati prav tako kažejo, da intervjuvanci kot najbolj pogost **razlog, da si zaželi spolnosti**, navajajo **vzburjenost**, ki jo je omenilo kar sedem intervjuvancev (»...to te kr prime.« (C63); »Se mi zdi, da ta filing kar pride, ko sva skupaj...« (J56); »... ta neka fizična vzburjenost ...«(K72)), sledi ji želja po povezanosti oziroma **intimi** s partnerjem (»Ker rabim fizično bližino, ker rabim rabim to fizično povezanost.« (N45); »... mogoče nek telesni stik. Ljudje si želimo tega. Nek bolj intimen stik.« (F35)) ali pa kot **posledica** le te (»Neki intimni trenutki, ki mogoče niti niso povezani s spolnostjo.« (P63)). Pogosto so se odgovori intervjuvancev o razlogih za spolno željo vezali tudi na **užitek** (»Ker mi je dobro.« (L48), »... ker je fajn.« (P65)), prav tako pa se je večkrat pojavil odgovor **hormonsko nihanje** in ponovno **združenje po daljši odsotnosti** enega od partnerjev (»... drugače pa si itak želim partnerja, ko pride domov za tist en al pa dva dni, pač komi čakam.« (G53)). Pojavila se je tudi želja po **odklopu od vloge mame**, kjer sogovornica pojasni: »... mogoče mi manjka ta odklop od biti mama veš, da igram neko drugo vlogo, ki nisem jaz ...« (H64), **stres** (»Recimo takrat, ko so ful stresna obdobja zame, je skoraj želim malo več, zaradi tega, ker recimo sem tok v moji glavi, da imam občutek, da ne dobim dovolj intimnosti čez dan, zaradi sebe« (K71)), **želja po sprostivni, zadovoljitev**

partnerja (*»Jaz sem ful submisivna oseba in je velikokrat vzrok to, da zadovoljim svojega partnerja.«* (O50)) in drugi razlogi.

Intervjuvanci, od tega dva moška in tri ženske, **najbolj uživajo v spolnosti**, ko vidijo, da **uživa njihov partner** (*»... ko ženski prhaja, ker se počutim kot da bi leva ukrotil. In to recimo je tudi nek "drive", recimo, da ga imam v sebi.«* (F34)), pogosteje se je pojavil tudi odgovor, da najbolj uživajo, ko so **(časovno) neobremenjeni** (*»... da ni nobenih pričakovanj, da ni tisto zdaj moram, zdaj mi more priti ali zdaj mi mora hitro. Ali pa zdaj mora njemu hitro priti.«* (G58)), ko se **dobro počutijo** in ko **potencialni motilci niso prisotni** (*»...ko ni dejavnikov, ki te zmotijo«* (B49)). Večkrat se pojavi tudi odgovor, da najbolj uživajo, ko se **spolna želja postopoma gradi** (*»Ker si že prej tekstava kakšne take stvari. Midva si večkrat si poveva "ful si te želim" in če jaz to slišim, sem avtomatsko malo bolj turned on.«* (P68)), ko je prisotna **obojestranska spolna želja in zadovoljstvo** (*»...da mam filing, da je to res neki, kar obedve hočva.«* (K77)), ko jih obdaja **primerno okolje** in ko imajo **ovulacijo**. Ob vprašanju, kakšna se jim zdi primerna količina spolnosti v (njihovih) partnerskih odnosih, je večina intervjuvancev odgovorila, da je ta **individualna** glede na posamezen par, od tega štirje poudarjajo, da količina **ne sme biti ničelna** (*»Ampak definitivno ni moja kvota nič.«* (A85); *»Zdi se mi, da je spolnost zelo pomembna v odnosu. In da pač mora biti.«* (P75)).

Rezultati kažejo, da trije intervjuvanci menijo, da **ni razlik v spolni želji** med moškimi in ženskami, kjer so se večinoma navezovali na višino spolne želje. Nasprotno pa skoraj polovica intervjuvancev meni, da **obstajajo razlike**, kjer so trije intervjuvanci trdili, da je **moška spolna želja višja** (*»Moški, mislim, da so ful bolj potrebni kot ženske.«* (S42); *»Se pravi, imajo moški mogoče več te želje.«* (R49); *»Deci itak, oni bi 24 ur na dan seksal, če bi loh, to ne da mislm, to pomoje, da lahko trdim 100%. Ampak ne zdej vsi, ampak velika večina ...«* (C68)). Dva intervjuvanca razlike o spolni želji moških in ženk, utemljujeta z odgovorom, da moški spolnost večkrat dojemajo kot **potrebo** (*»Moški se mi zdi, da včasih pač imajo žensko za objekt, da se sprazni.«* (D82)), da k spolnosti pristopajo **manj čustveno**, kjer sledeča izjava še bolj slikovito opiše kako intervjuvanka doživlja razlike: *»Mislim, da se lahko ful čustveno odklopijo moški, da grdo rečeno, lahko pof*kajo eno žensko in lahko grejo. Ene ženske lahko tudi tako, ampak mislim, da malo v sebi trpijo.«* (S41). V kontekstu razlik v spolni želji med moškimi in ženskami, eden od intervjuvancev dodaja, da so **moški lahko hitreje potešeni**, kar opiše z naslednjimi besedami: *»...moški se mi zdi da mi lahko hitro zrihtamo pri spolnosti, hitro damo not in ven in smo popolnoma zadovoljeni...«* (I55) in nadaljuje, da se **ženske potrebujejo več časa in predpriprav za zadovoljivo vzburjenje in zadovoljiv spolni odnos** *»...medtem ko*

*mogoče pri ženski vse nasploh vse traja malo dlje, v smislu, da ženski ne moreš samo takoj ga dat notri, 5 minut, 10 pa fertik. In, da bo zadovoljena isto kot mi, ker ne bo. Mi mogoče bomo, ona pa ne.» (J56). Rezultati o razlikah pričajo o tem, da se **ženska** spolna želja pogosteje doživlja kot bolj **čustveno pogojeno** (*»pri ženskah je pa še ta aspekt, bolj čustven«* (B52); *»Da je mogoče bolj ta čustvena želja, da je bolj močna kot pa na primer pri moških. Mislim, če pogledaš povprečnega moškega in žensko, bo to zagotovo držal...«* (E63)), ena od intervjuvank jo doživlja kot **nižjo** (*»Se mi zdi, da punce velikokrat mogoče nimamo toliko želje.«* (J61)).*

Dve od intervjuvank na razlike med moško in žensko spolno željo gledata z druge perspektive, ki so vezane na **spolne vloge** in **spolno socializacijo**: *»... Medtem ko, recimo zvečer, moj mož, on je na kavču in skrola po telefonu. In on ima že v glavi cel scenarij, kako bova midva zdaj seksala. Jaz pa še uspavam otroke in sem v nekem drugem scenariju. In ko pridem jaz ven iz spalnice, je on že "ready", napol nag, da midva bova seksala in jaz sem tako: "... se me lahko noben ne dotika 5 minut? Ker jaz ne morem." In seveda, da nimamo istega libida, nimamo tudi istega lajfa ...«* (H67), *»Ja za moje osebno mnenje je, da kakršne koli razlike, ki se pojavljajo, so povezane s tem kako smo socializirani.«* (K78). Ena od njiju nadalje definira razlike v želji po spolnosti med moškimi in ženskami, kjer pravi, da so **moški** bolj podvrženi **vplivu sporočil o moškosti** (*»... Ta ideja, da oni morajo seksat, da si morajo želet seksat in če si tega ne želijo, niso pravi moški in je direktna povezanost z njihovo spolno identiteto. Zaradi tega, ker se je družba tako usmerila na to, da moški more bit pravi dec.«* (K81)), ženska spolna želja pa je večkrat povezana s **strahom** (*»... ženska, ko se sooči s svojo seksualnostjo in spolnim dozorevanjem, je takoj menstruacija in strah pred nosečnostjo. To je neki, kar te dejansko morajo naučiti, da se slučajno ne zgodi kaj, kar ne bi želel, ampak definitivno zraven tega pride nek strah.«* (K80)).

6. RAZPRAVA

Z raziskovalno nalogo sem skušala odgovoriti na dve raziskovalni vprašanji:

Kako odrasli dojemajo spolno vzgojo, ki so je bili deležni?

Rezultat, ki kaže, da se je od sedemnajstih intervjuvancev in intervjuvank, s starši le ena odprto pogovarjala o spolnosti, me je nekoliko presenetil. Glede na vsakodnevne pogovore z osebami svoje generacije sem sicer vedela, da se številni od njih o spolnosti doma niso pogovarjali, a nikakor nisem pričakovala, da bodo rezultati tako enoznačni. Ugotovitve se do neke mere skladajo z rezultati ostalih slovenskih raziskav (Bernik in Klavs, 2011; Žalar idr., 2013...), vendar pa za razliko od pričujoče raziskave, te niso bolj poglobljeno raziskovale spolne vzgoje s strani staršev, zato rezultate težko primerjam. Pravzaprav nisem zasledila raziskave, ki bi preučevala, kako se slovenski starši s svojimi otroki pogovarjajo o spolnosti, zato menim, da bi to področje potrebovalo dodatno raziskovanje. Rezultati raziskav (npr. Flores in Barroso, 2017) namreč kažejo, da imajo starši pomembno vlogo pri tem, kako bo otrok dojemal spolnost, kajti oblikovanje otrokovih pogledov na spolnost se začne že s spolno socializacijo v zgodnjem obdobju otrokovega razvoja. Shtarkshall, Santelli in Hirsch (2007, str. 116) pravijo, da starši prek spolne socializacije, otroku izpostavljajo svoje najgloblje vrednote, ne glede na to ali se z njimi strinja večinska družba. Odziv staršev na otroško masturbacijo in otrokovo uporabo spolnega jezika, izkazovanje telesne naklonjenosti med starši in navodila, ki jih otroci dobijo o (ne)primernosti telesnih stikov z drugimi, vplivajo na otrokovo razumevanje lastne spolnosti. Otroci so tako že zelo hitro izpostavljeni najrazličnejšim sporočilom o goloti, zasebnosti ter primernem vedenju za določen spol. Kot je ugotovil Wilson idr. (2010) mnogi starši vedo, da je pomembno govoriti s svojimi otroki o spolnosti in verjamejo, da je to lahko učinkovito, vendar številni tega niso storili. Najpogostejši razlogi za to so bili občutek nelagodja staršev, mnenje, da so njihovi otroci premladi, nevednost, kako k temi pristopiti, njihovo pomanjkanje znanja o spolnosti in mnenje, da bi nekdo drug lahko njihove otroke bolje poučil o spolnosti.

Rezultati pričujoče raziskave sicer kažejo, da so z nekaterimi intervjuvankami starši, predvsem matere, govorile o kontracepciji, a navadno je šlo le za enkratni pogovor, kar dobro ponazarja izjava ene od intervjuvank: *»...ko sem bila 3 mesece z mojim prvim fantom, je moja mama rekla: "Kaj a zdaj bova pa šle po kontracepcijo?", "Bova šle h ginekologinji?" pa sem rekla "Mama, sem že vse zrihtala".«* (H14). Znanje o kontracepciji zajema pomemben vidik spolnosti, a vsekakor ne edini, ki bi ga mogli starši predstaviti otrokom.

Kot kažejo rezultati pričujoče raziskave, je bila kontracepcija tudi v sklopu formalnega izobraževanja intervjuvancev, najpogostejše zajeta tematika, poleg spolno prenosljivih okužb, menstruacije in raka na materničnem vratu, kljub temu pa odgovori na vprašanje v intervjuju »Česa te spolna vzgoja ni naučila pa bi želel/a, da bi te?« razkrivajo, da sta menstruacija in spolno prenosljive okužbe temi, kjer bi si nekateri sogovorniki želeli še bolj poglobljenega znanja. Ena od intervjuvank pravi: *»oralni seks, brez kondoma. Mislim, da ti noben ne pove, da se lahko tut tako prenesejo spolno prenosljive bolezni. Tega dolgo časa nisem vedela.«* (O18). Intervjuvanci bi si prav tako želeli vedeti več o samem konceptu spolnosti, o užitku, o soglasju, o komunikaciji o spolnosti, o anatomiji vulve pa tudi o prvem spolnem odnosu in LGBTQ+ temah. Te ugotovitve bi lahko kazale na to, da spolna vzgoja intervjuvancev ni bila celostna, pa bilo dobro, da bi bila. Goldfarb in Lieberman (2021) namreč ugotavljata, da ima celostna spolna vzgoja številne prednosti. Vpliva na večje cenjenje spolne raznolikosti, preprečevanje nasilja med intimnimi partnerji, vpliva na razvoj zdravih odnosov, na preprečevanje spolne zlorabe otrok, na izboljšano socialno in čustveno učenje ter povečano medijsko pismenost.

Celostna spolna vzgoja podaja zanesljive informacije, ki lahko preprečijo, da bi mladi verjeli v mite o spolnosti, za katere se je v tej raziskavi izkazalo, da so vsaj posredno vplivali na nekatere intervjuvance. Miti o spolnosti so lahko neustrezna, pomanjkljiva, pretirana in znanstveno neutemeljena prepričanja o spolnosti, ki jih posamezniki sprejemajo kot pravilna ter vplivajo na njihova stališča in vedenje. Miti so na mlade preneseni prek sorojencev, prijateljev, okolja, filmov, interneta, revij, knjig pa tudi pornografskega gradiva (Ejder Apay, idr., 2013; Erbil, 2019). Vse to so viri, s katerih so se o spolnosti učili tudi intervjuvanci te raziskave. Ena od intervjuvank nazorno opiše sporočilo o oralnem seksu, ki ga je dobila prek knjige: *»Se spomnim tega, da sem brala eno knjigo v srednji šoli, kjer je ženska, ki je bila glavni lik v tej knjigi, zelo jasno izrazila, da se ji gabi oralni seks z moškim oziroma da je na nek način ponižujoč. Je sicer knjiga probala it kontra temu, da imaš ene, ki jim je fajn in ene, ki jim ni, ampak vem, da se je ful zakoreninilo vame. Tako sem imela kar dolgo časa problem s tem, da sem si delila to prepričanje. In glede na to, da je bilo v srednji šoli, ko sem nekak začejala s spolnimi odnosi, je to potem nekak takoj prineslo prvi problem.«*

V sklopu raziskovanja sem prišla še do nekaj posrednih ugotovitev, ki sicer niso napisane v rezultatih, a jih je potrebno omeniti. Vsaj polovica (heteroseksualno usmerjenih) sogovornikov je imela težave z razumevanjem vprašanja *»Kako bi opredelil/a svojo spolno usmerjenost?«*. To si lahko razlagam s tem, da se morda sami nikoli niso spraševali o svoji spolni usmerjenosti ali pa da se s temi tematikami nikoli niso srečali v sklopu spolne vzgoje, kar še dodatno potrjuje,

da bi bilo potrebno to področje bolj sistematično vključevati v formalno spolno vzgojo. Prav tako se prek uporabe izrazoslovja, ki je bodisi neustrezno (npr. uporaba izraza »vagina«, ko govori o »vulvi«), popačeno (npr. »lulika«), distancirano (npr. »spati s kom«) ali tuje (veliko je anglizmov - »...sem turned on...«), kaže potreba po bolj striktni uporabi ustrezne, predvsem slovenske terminologije v šolstvu, zdravstvu in medijih. S striktno in sistematsko uporabo ustrezne terminologije bi morda sčasoma vzpodbudili posameznike, da bi se tudi v sklopu neformalnega govora lažje in bolj ustrezno izražali.

Rezultati so pomembni iz več razlogov. Prvič, prispevajo k razumevanju, kako mladi pridobivajo informacije o spolnosti v digitalni dobi. Ugotovitev, da je splet glavni vir informacij, poudarja potrebo po zagotavljanju zanesljivih in kakovostnih spletnih virov za spolno vzgojo. Drugič, ugotovitve razkrivajo vrzeli v trenutni formalni in neformalni spolni vzgoji. Večina sogovornikov je izpostavila, da se doma niso pogovarjali o spolnosti, kar kaže potrebo po izobraževanju staršev, kako k otrokom in mladostnikom pristopiti in kako jim te teme predstaviti. Prav tako pa so sogovorniki izpostavili, da formalna izobraževanja pogosto izpostavljajo le s tveganji povezane teme, kar ni dovolj za celostno razumevanje spolnosti. To kaže na potrebo po bolj celovitih programih, ki vključujejo tudi čustvene in socialne aspekte spolnosti. Tretjič, ugotovitve so lahko v pomoč pri razvoju spolno vzgojnih programov, ki bi vključevale tudi teme, kot so užitek, soglasje, komunikacija o spolnosti in LGBTQ+ tematike, ki bi lahko izboljšalo kakovost spolne vzgoje.

Kako miti o spolnosti vplivajo na doživljanje spolnosti odraslih (vsak mit posebej)?

1. Miti o prvem spolnem odnosu

Bernik idr. (2018, str. 61–63), ki so izvedli zadnjo obsežnejšo raziskavo med slovenskimi študenti in študentkami, so ugotovili, da je izkušnja prvega heteroseksualnega spolnega odnosa skoraj univerzalna, saj je o njem poročalo 93,9 % moških in 97,7 % žensk, medtem ko je o izkušnji prvega spolnega odnosa z osebo istega spola poročalo le 2,3 % žensk in 6,1 % moških. Avtorji navedene raziskave so se precej podrobno poglobili v kvantitativno raziskovanje te izkušnje in ugotovili, da je prvi spolni odnos pri anketirancih največkrat vključeval tri aktivnosti, in sicer (vzajemno) draženje spolnih organov z roko, oralni spolni odnos (kot prejemnik/dajalec) in kot najpogostejša aktivnost, z 80 %, je vključevala vaginalni spolni odnos. Sama sem se v izkušnjo prvega spolnega odnosa poglobila bolj kvalitativno, kar pomeni, da sem dobila manj podrobne podatke o aktivnostih in ostalih specifikah (npr. starost spolnega

partnerja, kdo je dal pobudo, načrtovanje ...) in bolj poglobljene podatke o doživljanju dogodka. V sklopu vprašanj o prvem spolnem odnosu intervjuvancev nisem usmerjala z definicijo prvega spolnega odnosa, pač pa sem pustila, da ga definirajo sami. Zanimivo pa se mi je zdelo, da je v tem kontekstu ena od sogovornic svoj prvi spolni odnos definirala kot vaginalni, a je pred tem že imela izkušnjo analnega spolnega odnosa. Za boljšo predstavo dodajam njeno izjavo: *»In jaz na primer s prvim fantom nisem 3 leta ... sem prvič spala analno ne pa normalno.«* (J30).

Rezultati kažejo, da socialne in kulturne norme močno vplivajo na percepcijo prvega spolnega odnosa. Večina intervjuvancev je namreč svoj prvi spolni odnos definirala kot vaginalni, kar potrjuje prevladujočo kulturno normo, ki vaginalni seks opredeljuje kot »pravi« ali »normalen« spolni odnos. To kaže na močno notranjo normo in pričakovanja, ki jih mladi ponotranjijo, kar vpliva na njihovo dožemanje spolnosti in spolnih izkušenj.

Prav tako pa bi zgornja izjava intervjuvanke lahko nakazovala na prisotnost mita o himenu oziroma njegovi pomembnosti. Ta se kaže tudi v opisu občutkov po prvem spolnem odnosu ene od sogovornic, ki je povedala, da jo je partner obtožil, da ni bila »devica« (*»... kar me je na primer zmotil po prvem spolnem odnosu, je pa to, da meni ni kri tekla skoraj nič in me je moj začel obsojati, da če sem sploh "virgin" bla.«* (D43)). Mit o himenu oziroma njegovi pomembnosti, je dolgo časa škodoval ženskam po celem svetu, saj je imel v preteklosti in marsikje po svetu še danes, pomembno vlogo pri določanju vrednosti ženske in sklepanju zakonskih zvez. Ključnega pomena je bilo, da je bila ženska pred poroko »devica«, torej da prej ni imela (vaginalnega) spolnega odnosa. Dokaz njene »čistosti« je bila kri na posteljnini, kjer sta z novopečenim možem imela prvi spolni odnos. Če se je ugotovilo, da ženska ni bila »devica«, je v številnih kulturah veljala za ničvredno (Tsui in Nicoladis, 2004, str. 95), v najhujšem primeru pa je bila celo kaznovana s smrtjo (Schwartz in Kempner, 2015). Na himen se sicer danes ne glede več tako zelo tradicionalno, a ljudje še vedno pogosto verjamejo, da se himen ob prvem spolnem odnosu predre, kar za žensko (oziroma osebo z nožnico) pomeni, da bo prvi spolni odnos boleč in da bo krvavela. Zaradi tega prepričanja je pogosto prisoten tudi strah, katerega prisotnost nakazujejo tudi ugotovitve raziskave: (*»Nisem vedela, ali me bo kaj bolelo. Malo sem bila tako: "Kaj bo zdaj z mano, bo kaj bolelo, bo kaj peklo ali bo kri?" V bistvu je bilo rečeno, da ko imaš prvič spolni odnos, da boli ful in da je kri.«*(S24); *»... mene je bilo osebno zelo, zelo strah pred prvim spolnim odnosom, ker sem mislila, da bo res bolelo. Tako so me vsi učili.«* (N21); *»Ful me je bilo strah, kako bo, ker so vsi govorili, da imajo dost slabe izkušnje.«* (O25)). Zanimivo je, da nobena od intervjuvank, ki je omenila, da jo je bilo

pred prvim spolnim odnosom strah fizične bolečine, te med prvim spolnim odnosom ni občutila. Kljub temu pa so jo omenile tri druge intervjuvanke, kjer ena od njih pravi, da bi se ji dalo izogniti, če bi bila o prvem spolnem odnosu bolje informirana: *»Zdaj z leti se pa spomnim tudi ful neke fizične bolečine, ki bi se ji dalo izogniti, če bi malo več vedela, ali pa znala malo drugače pristopiti k stvari.«* (K40). To in tudi rezultati iz sklopa spolne vzgoje, kjer je bilo omenjeno, da bi si intervjuvanci želeli več tem, povezanih s prvim spolnim odnosom, lahko nakazujejo, da bi bilo potrebno v sklopu spolne vzgoje več časa nameniti prvemu spolnemu odnosu.

Prav tako pa so v sklopu teme prvi spolni odnos, izstopale ugotovitve v zvezi z razlogom za intervjuvančeve odločitve za prvi spolni odnos. Štirje od intervjuvancev so namreč navedli, da je eden od razlogov, zakaj so se odločili za prvi spolni odnos ta, da so se želeli znebiti stigme oziroma »nalepke nedolžnosti« (*»... sem imela po mojem sama pri sebi filing, da je fino to sam čim prej nekako opraviti pa da je za tabo, ker se ful dela ta fama okol prvega spolnega odnosa.«* (L24)). Tudi rezultati, ki nakazujejo, da so intervjuvanci po prvem spolnem odnosu čutili olajšanje, bi poleg tega, da je izkušnja prvega spolnega odnosa pomembna, lahko kazali na to, da je bil za nekatere intervjuvance prvi spolni odnos nekaj, s čimer morajo čim prej opraviti (*»Ja je bilo neko olajšanje, okej je za mano, smo to opravili, zdaj živimo naprej, zdaj mi ne bo več nerodno, ko me bo kdorkoli vprašal, "a ti si pa že?"«* (E39)).

To, da so se intervjuvanci želeli znebiti »nalepke nedolžnosti« in čutili pritisk sovrstnikov, lahko nakazuje na družbeni pritisk in stigmatizacijo, povezano z »nedolžnostjo«. V naši kulturi namreč obstajajo močna pričakovanja in norme, ki povezujejo spolno (ne)izkušnost s socialnim statusom, zrelostjo in »normalnostjo«. Miti o spolnosti lahko ustvarjajo idealizirane podobe, ki na mlade podajajo pritisk, da jih morajo izpolniti, da bi se izognili stigmatizaciji ali izključenosti ter bili sprejeti med sovrstniki. Prav tako pa lahko mite o prvem spolnem odnosu krepijo mediji in pop kultura, ki pogosto prvi spolni odnos prikazujejo kot stigmo in s tem še dodatno okrepijo mite.

Rezultati torej kažejo, da miti o prvem spolnem odnosu lahko vplivajo na doživljanje spolnosti mladih, in sicer lahko ustvarjajo strah, anksioznost in pritisk, kar lahko negativno vpliva na spolno zadovoljstvo in vedenje. Zato je ključna celostna spolna vzgoja, ki bi naslovila te mite, zmanjšala pritisk na mlade in jim omogočila sprejemanje odločitev glede spolnosti, ki so v skladu z njihovimi osebnimi vrednotami in pripravljenostjo. Spodbujanje bolj vključujočih in razumevajočih pristopov k spolni vzgoji je ključno za zmanjšanje negativnih vplivov teh mitov.

2. Miti o samozadovoljevanju

Rezultati raziskave kažejo, da so se vsi intervjuvanci vsaj enkrat v življenju že samozadovoljevali in da jih večina samozadovoljevanje dojema kot pomemben, pozitiven in povsem normalen del spolnosti. Kljub temu pa je pet intervjuvancev omenilo, da se je njihov odnos do samozadovoljevanja v preteklosti razlikoval, in sicer so do njega občutili sram (*»Prvič, ko sem masturbiral, se prav spomnim, da sem se počutil, kot da je neki narobe z mano, kot da sem neki zagrešil.«* (A53); *»Sicer ni bil zmeraj pozitiven. V preteklosti me je bilo kar sram in sem se počutila, kot da sem edina, ki to počne ...«* (H42)). Občutki sramu, ki so jih čutili v preteklosti, bi lahko predstavljali posledico globoko zakoreninjenih mitov in negativnih družbenih sporočil o samozadovoljevanju, ki so vztrajala skozi različna zgodovinska obdobja. Glede na to, da se je čez leta njihovo mišljenje in doživljanje samozadovoljevanja spremenilo, pa lahko sklepam, da so bili tudi sogovorniki izpostavljeni več pozitivnim sporočilom o spolnosti in samozadovoljevanju, kar bi lahko pomagalo pri oblikovanju bolj pozitivnega odnosa do te teme.

Vsi intervjuvanci, ki so v partnerski zvezi ali poročeni, so zatrdili, da jih ne moti, če se partner/ka samozadovoljuje, kljub temu pa je sedem intervjuvancev (ne glede na partnerski status) pri vprašanju o dojemanju samozadovoljevanja, opozorilo na možne težave, ki bi jih samozadovoljevanje lahko prineslo. V tem kontekstu so največkrat ciljali na vpliv samozadovoljevanja na partnersko zvezo in skupno spolnost, eden od intervjuvancev pa je, kot možno težavo zaradi samozadovoljevanja, omenil odvisnost. Tudi v sklopu Instagram skupnosti (uporabniško ime *firbcna.masa*), ki sem jo oblikovala za namen izobraževanja o temah povezanih s spolnostjo in za pridobivanje sogovornikov za sodelovanje v intervjujih, sem svoje sledilce spraševala o njihovem odnosu do samozadovoljevanja. Rezultati se mi zdijo zanimivi in se dobro povezujejo s prej omenjenimi odgovori iz rezultatov raziskave. Sledilce in sledilke sem spraševala: *Kako bi se počutil/a, če bi si v določenem trenutku vaš/a partner/ka bolj kot spolnosti z vami, zaželel/a samozadovoljevanja, ob predpostavki, da imata drugače redno spolnost?* Možni odgovori, ki sem jih vnaprej podala, so bili: a.) *Vseeno bi mi bilo*; b.) *Malce bi mi bilo neprijetno*; c.) *Slabo bi se počutil/a*. Rezultati so pokazali, da bi bilo 38 % oziroma 75 sledilcem vseeno, 37 % oziroma 73 sledilcev je odgovorilo, da bi jim bilo malce neprijetno in 25 % oziroma 25 sledilcev bi se počutilo slabo. Tako rezultati raziskave kot rezultati anketnega vprašanja med sledilci na Instagramu, bi lahko nakazovali na prisotnost

prepričanja, da samozadovoljevanje lahko škoduje partnerskemu odnosu. Sogovorniki se sicer zavedajo, da samozadovoljevanje predstavlja pomemben del spolnosti, a izjave intervjuvancev bi lahko nakazovale, da se daje večji pomen skupni spolnosti, ki je samozadovoljevanje ne bi smelo ovirati.

Morda ta prepričanja izvirajo iz preteklosti, ko je samozadovoljevanje predstavljalo simbol neuspešne partnerske spolnosti, ki se ga je skrivalo pred javnostjo (Giddens, 2019, str. 22), prav tako pa je bilo v 18. stoletju medicinsko opredeljeno kot bolezensko stanje, ki lahko privede do norosti in drugih resnih zdravstvenih stanj. Miti, o uničujočih posledicah samozadovoljevanja za duševno in telesno zdravje, so bili dobro ukoreninjeni v razvojnih raziskavah in teoriji, vse do začetka 20. stoletja (Laqueur, 2003; Lidster & Horsburgh, 1994, kot navedeno v Kaestle in Allen, 2011, 984). Danes je znanost močno napredovala in raziskovalci se ne osredotočajo več le na iskanje negativnih posledic samozadovoljevanja, zato vemo, da samozadovoljevanje nima resnih stranskih učinkov, prej pozitivno vpliva na osebe, njihove partnerske odnose in spolnost. To kažejo tudi rezultati te raziskave, kjer samozadovoljevanje za večino intervjuvancev predstavlja sprostitev, seksualno olajšanje, čas le zase in način za raziskovanje in spoznavanje lastnega telesa.

Mnenje o možnih negativnih učinkih samozadovoljevanja, ki so jih posamezniki omenili, so lahko posledica številnih dejavnikov. Kot že omenjeno v rezultatih o spolni vzgoji, so posamezniki sporočila o spolnosti pridobivali z najrazličnejših virov, zato težko delam zaključke, čemu je toliko intervjuvancev omenilo možne težave. Na tem mestu se mi zdi pomembno poudariti, da lahko pretirano samozadovoljevanje, tako kot katerakoli druga oblika vedenja, postane problematično, če vpliva na vsakdanje življenje in odnose. Postavitev zdravih meja in odprta komunikacija s partnerjem, sta ključni za preprečevanje potencialnih težav, ki bi jih lahko povzročilo samozadovoljevanje.

Miti o samozadovoljevanju torej še vedno vplivajo na doživljanje spolnosti odraslih, čeprav v manjši meri kot v preteklosti. Večina intervjuvancev dojema samozadovoljevanje kot pozitiven in normalen del spolnosti, kar kaže na zmanjšanje stigmatizacije. Kljub temu pa nekateri miti, kot so prepričanja o negativnem vplivu na partnerske odnose in možna odvisnost, še vedno obstajajo in lahko vplivajo na posameznikovo doživljanje spolnosti. Pomemben je poudarek na izobraževanju, ki bi vključevalo tudi teme o komunikaciji o spolnosti in opozarjalo na mite in neustrezna sporočila o samozadovoljevanju, saj ima ta številne pozitivne učinke in lahko

prispeva k boljšemu spolnemu življenju in zadovoljstvu, če je vključeno kot del zdrave in uravnotežene spolnosti.

3. Miti o pornografiji

Rezultati kažejo, da video pornografijo vsaj občasno gledajo skoraj vsi sogovorniki, kjer so le ženske odgovarjale, da jo gledajo občasno oziroma bolj poredko. Čeprav raziskava ni podrobneje raziskovala vrst pornografije, ki jih sogovorniki uporabljajo ter pogostosti in količine gledanja, se rezultati do neke mere skladajo z ugotovitvami Solano, Eaton in O'Leary (2018). Dejstvo, da je skoraj večina izjavila, da vsaj občasno gleda pornografijo, bi lahko nakazovalo, da je gledanje pornografije postalo bolj normalizirano in družbeno sprejemljivo.

Ugotovitve kažejo, da intervjuvanci pornografijo gledajo predvsem ob samozadovoljevanju, iz radovednosti in v namen učenja novih tehnik, kar bi lahko kazalo na to, da pornografija za mnoge predstavlja vir informacij in eksperimentiranja na področju spolnosti. Kljub temu, da pornografija lahko mladim ponudi vpogled v spolnost in spodbuja radovednost, je pomembno, da k njej pristopajo kritično in z razumevanjem njenih omejitev.

Intervjuvanci so izrazili tudi nekatere zadržke in pomisleke. Pet intervjuvancev je namreč opozorilo na pomembnost zmernosti pri gledanju pornografije, kar bi lahko odražalo strah pred morebitnimi negativnimi vplivi, kot je zasvojenost ali negativni vpliv na spolno življenje. To je v skladu z mitom, da je pornografija škodljiva in povzroča odvisnost. V tem kontekstu Neves (2023, str. 134–135) opozarja na površno in neustrezno metodologijo nekaterih raziskav na področju pornografije ter poudarja, da trenutni znanstveni zaključki ne podpirajo patologije zasvojenosti s pornografijo. Konceptualizacija »zasvojenosti s pornografijo« ni klinično podprta s strani Diagnostičnega in statističnega priročnika za duševne motnje (DSM-5) niti s strani Svetovne zdravstvene organizacije (WHO). Strokovnjaki se prav tako ne strinjajo glede definicije »problematične uporabe« pornografije, vendar lahko, če izhajamo iz definicije kompulzivnega spolnega vedenja, predlagane s strani Svetovne zdravstvene organizacije, problematično uporabo pornografije opredelimo kot njeno uporabo v takšni meri, da so zanemarljiva druga področja življenja. Pomembna torej ni pogostost uporabe pornografije, ampak njena integracija v posameznikovo življenje.

Miti o pornografiji, kot so prepričanje, da je pornografija škodljiva in zasvojljiva, lahko do neke mere vplivajo na doživljanje spolnosti odraslih. Ti lahko povzročijo, da posamezniki gledanje

pornografije dojemajo kot nekaj negativnega in škodljivega, kar lahko vpliva na njihovo spolno samozavest, vedenje in odnose. Miti prav tako lahko povzročijo občutke sramu in stigmatizacije, kar ovira odprto komunikacijo in zdravo doživljanje spolnosti.

Kljub tem mitom so mnogi odrasli sposobni gledati pornografijo na način, ki je zmeren in jih ne ovira v njihovem spolnem življenju. Razumevanje, da je pornografija fikcija in da ne predstavlja realne spolnosti, lahko pomaga pri bolj zdravi integraciji teh vsebin v življenje posameznikov. Spodbujanje etične pornografije in izobraževanje o njenih učinkih pa prav tako lahko pripomore k bolj zdravemu doživljanju spolnosti in zmanjšanju negativnih vplivov mitov.

Mlade bi bilo potrebno izobraževati o razlikah med pornografijo in realno spolnostjo ter spodbujati k uporabi etične pornografije, ki je bolj reprezentativna, saj prikazuje spolnost igralcev vseh ras, spolnih identitet, spolnih usmerjenosti in raznolikih teles. Prav tako spoštuje igralce in jim nudi ustrezne delovne pogoje ter za razliko od večine »mainstream« pornografije, daje fokus tudi na ženski užitek. To lahko prispeva k bolj zdravemu dožemanju in uporabi pornografije.

4. Miti o spolni želji

Spolna želja, kot precej kompleksen in dinamičen element spolnosti, je pogosto podvržena številnim mitom in napačnim prepričanjem, ki lahko pomembno vplivajo na doživljanje spolnosti odraslih.

Rezultati raziskave kažejo, da več kot polovica intervjuvancev svojo spolno željo opisuje kot nihajočo, kar je skladno z ugotovitvami številnih raziskav, da spolna želja ni konstantna, saj nanjo vplivajo številni dejavniki, kot so fizično in duševno zdravje, stres, čustvena povezanost s partnerjem (Heiman in LoPiccolo, 2009) in drugi. Pet intervjuvancev, od tega štiri ženske in en moški pa so svojo spolno željo opisali kot visoko, kar je v nasprotju z mitom, ki pravi, da so moški tisti, katerih spolna želja je ves čas visoka in konstantna. Kljub temu pa se je v odgovorih na vprašanje, ki sem ga zastavila intervjuvancem »*Ali meniš, da obstajajo razlike v želji po spolnosti moških in žensk? Če da, kakšne?*«, izkazalo, da so miti o spolni želji med nami še vedno prisotni.

Trije intervjuvanci so namreč menili, da ni razlik v spolni želji po spolnosti moških in žensk, s čimer so večinoma ciljali na višino spolne želje, skoraj polovica intervjuvancev pa je menila, da obstajajo razlike. V tem kontekstu so trije intervjuvanci menili, da je moška spolna želja

višja (*»Moški, mislim, da so ful bolj potrebni kot ženske.«* (S42); *»Se pravi imajo moški mogoče več te želje.«* (R49); *»Deci itak, oni bi 24 ur na dan seksal, če bi loh, to ne da mislim, to po moje, da lahko trdim 100%. Ampak ne zdej vsi, ampak velika večina ...«* (C68)), da moški spolnost večkrat dojemajo kot potrebo in da k njej pristopajo manj čustveno. Ravno nasprotno pa je bila ženska spolna želja označena kot bolj čustveno pogojena in nižja.

Miti o moški spolni želji, ki pravijo, da je ta vedno visoka in konstantna, so globoko zakoreninjeni v družbenih normah in pričakovanjih. Pomemben vpliv imajo zagotovo tudi spolna socializacija in sporočila o moškosti in ženskosti, ki jih prejmemo preko spolne socializacije ter družbeno konstruiranih spolnih vlog, kot sta izpostavili tudi dve intervjuvanki: *»... Medtem ko, recimo zvečer, moj mož, on je na kavču in skrola po telefonu. In on ima že v glavi cel scenarij, kako bova midva zdaj seksala. Jaz pa še uspavam otroke in sem v nekem drugem scenariju. In ko pridem jaz ven iz spalnice, je on že "ready", napol nag, da midva bova seksala in jaz sem tako: "... se me lahko noben ne dotika 5 minut? Ker jaz ne morem." In seveda, da nimamo istega libida, nimamo tudi istega lajfa ...«; »... Ta ideja, da oni morajo seksat, da si morajo želet seksat in če si tega ne želijo, niso pravi moški, je direktna povezanost z njihovo spolno identiteto. Zaradi tega, ker se je družba tako usmerila na to, da moški more bit pravi dec.«*

Ta pritisk, ki ga družba pogosto polaga na moške, da izpolnjujejo pričakovanja o nenehni spolni aktivnosti, lahko vodi v tesnobo, stres in druge težave, če teh pričakovanj ne morejo doseči. To lahko vodi k neustreznemu razumevanju in obravnavanju spolne želje pri moških, kjer se zanemarljivo vpliv psiholoških in čustvenih dejavnikov na njihovo spolnost.

Po drugi strani pa so miti o ženski spolni želji pogosto povezani z nizko željo po spolnosti in čustvenostjo. Takšna prepričanja lahko vodijo do stigmatizacije žensk, ki izražajo višjo spolno željo, in jih označijo kot "promiskuitetne" ali hiperseksualne. To lahko vodi v sram, občutek krivde in nizko spolno samozavest. Ženske se zaradi teh mitov morda ne počutijo udobno, da bi izrazile svoje želje, kar lahko negativno vpliva na njihovo spolno zadovoljstvo in kakovost partnerskih odnosov.

Na partnerske odnose pa lahko vpliva tudi prepričanje, da morata imeti partnerja vedno usklajeno željo po spolnosti, kar lahko vodi do konfliktov, ko se spolne potrebe in želje partnerjev ne ujemajo. Če eden od partnerjev verjame, da ima nižjo spolno željo, se lahko počuti krivega ali pa misli, da je z njim kaj narobe, medtem ko se drugi partner lahko počuti zavrženega ali neprivlačnega. Kot pravi Hunter Murray (2019), je zmanjšanje spolne želje v

dolgotrajnih razmerjih pogosto normalen pojav, ki ga lahko povzročijo različni dejavniki, kot so stres, odgovornosti, staranje in spremembe v življenjskih okoliščinah. Mit, da bi morala biti spolna želja ves čas visoka in usklajena, lahko povzroča zaskrbljenost in nezadovoljstvo, zato ni nič nenavadnega, da pari zaradi pomanjkanja želje po spolnosti pogosto poiščejo pomoč strokovnjaka (Emond, idr. 2024). Tudi v sklopu svojega Instagram profila je pomanjkanje želje po spolnosti oziroma neusklajena želja partnerjev tema, ki je deležna največ povpraševanja, kar bi lahko kazalo na to, da si ljudje želijo informacij, ki bi jim pomagale do rešitev in bolj izpopolnjujočega spolnega življenja.

Razumevanje, da je upad spolne želje normalen in ne pomeni nujno težav v odnosu, lahko pomaga parom, da sprejmejo spremembe v svoji želji po spolnosti in se osredotočijo na druge oblike intimnosti in povezovanja, kar navadno lahko pripelje do dviga spolne želje. Ravno zato bi bilo pomembno, da bi se v sklopu spolne vzgoje, poleg tem o kontracepciji in spolno prenosljivih okužb, nekaj časa namenilo tudi spolni želji in z njo povezanimi miti.

7. SKLEPI

Z analizo sem prišla do naslednjih sklepov in ugotovitev:

- Tako formalna kot neformalna spolna vzgoja, ki so je bili deležni odrasli v pričujoči raziskavi (stari med 20 in 35 let), pogosto ne pokriva vseh pomembnih vidikov spolnosti, kot so užitek, komunikacija o spolnosti, soglasje in LGBTQ+ tematike, pač pa je bila večinoma osredotočena na negativne vidike spolnosti in tveganja, kot so neželena najstniška nosečnost in njeno preprečevanje, spolno prenosljive okužbe in rak na materničnem vratu.
- Splet in pornografija predstavljata pomembna vira informacij o spolnosti za mlade, vendar pogosto posredujeta neustrezna in nerealna sporočila o spolnosti, kar lahko vodi do napačnih predstav o spolnosti, kjer zlasti pornografija pogosto prikazuje spolnost le skozi prizmo moškega užitka in ne prikazuje realne spolnosti.
- Miti o prvem spolnem odnosu so vplivali na doživljanje spolnosti odraslih med dvajsetim in petintridesetim letom. Prepričanja o bolečini, krvavitvi in stigmatizaciji, lahko vplivajo na doživljanje prve spolne izkušnje. Ti miti pogosto povzročajo strah, negotovost in napačna pričakovanja, kar lahko negativno vpliva na posameznikovo spolnost.
- Samozadovoljevanje je pogosto zaznano kot povsem normalen in pozitiven del spolnosti, ki prispeva boljšemu razumevanju lastnega telesa in spolnih preferenc, kljub temu pa obstajajo skrbi glede morebitnih negativnih vplivov samozadovoljevanja na partnerske odnose in razvoj zasvojenosti.
- Del odraslih, starih med dvajset in petintrideset let, verjame v mite o spolni želji, in sicer da je moška spolna želja vedno visoka, konstantna, ženska spolna želja pa bolj čustveno pogojena in nižja, kar lahko vodi do negativnih občutkov in zaskrbljenosti.

8. PREDLOGI

Predlogi za nadaljnje raziskovanje:

- Predlagam, da nadaljnjo raziskovanje zajame širšo in bolj raznoliko populacijo ter vzorec, ki vključuje različne oblike partnerstev, spolnih identitet, spolnih usmerjenosti in kulturnih ozadij.
- Za raziskovanje mitov o spolnosti, bi bilo potrebno preoblikovati vprašalnik za intervju – dodati vprašanja, ki se bolj direktno osredotočajo na mite.
- Predlagam bolj usmerjeno in poglobljeno raziskovanje s fokusom na posamezno temo, kot je spolna vzgoja, prvi spolni odnos, samozadovoljevanje, pornografija in želja po spolnosti ter miti, ki so povezani s posameznimi temami.
- Potrebno bi bilo preučiti izzive socialnih delavk in delavcev na področju spolnosti ter kako bi jim pri tem lahko pomagali že uveljavljeni pristopi socialnega dela.
- Predlagam, da bi se bolj poglobljeno raziskalo, kako različni izobraževalni pristopi vplivajo na doživljanje spolnosti in zmanjšanje verovanja v mite o spolnosti.

Vsebinski predlogi:

- Predlagam pripravo dostopnih izobraževanj za starše in skrbnike, ki bi jih podprla pri podajanju spolne vzgoje njihovim otrokom. Dobro bi bilo, da vsebino teh izobraževanj pripravi multidisciplinarni tim, ki bi vključeval strokovnjake različnih strok, kot so zdravstveni delavci, seksologi, psihologi, socialni delavci in drugi.
- Predlagam, da se v okviru formalnega izobraževanja več pozornosti namenja spolni vzgoji, ki bi nudila bolj celostno izobraževanje o spolnosti in bi poleg že zajetih tem vključevala tudi teme povezane z užitkom, komunikacijo o spolnosti, soglasjem, prvim spolnim odnosom, pornografijo, samozadovoljevanjem, spolno željo, LGBTQ+ tematike in drugo. Obsežni dokazi podpirajo izvajanje spolne vzgoje že v osnovni šoli, ki je strukturirana in daljšega trajanja (Goldfarb in Lieberman, 2021), zato bi bilo dobro, da bi se starosti primerna spolna vzgoja tudi pri nas izvajala tako v sklopu osnovne šole (vsaj v drugi in tretji triadi), preden ima večina mladih prvi spolni odnos, kot tudi v srednji šoli, ko je velik del mladih že spolno aktivnih. Predlagam, da se izhaja iz opredelitve celostne vzgoje po Simetinger in Rahne Otorepec (NIJZ, 2020), prav tako pa predlagam, da se omenjeni strokovnjakinji vključi v strokovni tim, omenjen v prejšnji točki predlogov.

- Več pozornosti bi bilo potrebno nameniti ozaveščanju o etični pornografiji, ki nudi igralcem ustrezne delovne pogoje, vključuje posameznike vseh spolnih identitet, spolnih usmerjenosti, ras in prikazuje bolj realno spolnost. Dobro bi bilo, da bi na to opozarjali tako formalni kot neformalni izobraževalci na področju spolnosti. Zagotovo bom v prihodnosti na to opozarjala tudi sama v sklopu svojega Instagram profila.
- Predlagam, da se v okviru šolstva, zdravstva in medijev bolj striktno uporablja ustrezno terminologijo
- Z raziskavo sem ugotovila, da sogovorniki pogosto uporabljajo anglizme, neustrezne izraze (npr. vagina namesto vulva) in imajo težave z razumevanjem pojma spolna usmerjenost. Zato predlagam, da se v okviru šolstva, zdravstva in medijev striktno uporablja ustrezna terminologija. V šolah naj se v učne načrte vključi natančno in strokovno terminologijo ter naj se o tem izobražuje učitelje. Zdravstveno osebje naj se usposobi za pravilno rabo izrazov pri komunikaciji s pacienti. Mediji pa naj promovirajo pravilno terminologijo s pomočjo javnih kompanij, člankov in televizijskih oddaj. S temi ukrepi se morda sčasoma spremeni tudi neformalni govor.

9. UPORABLJENA LITERATURA

- Bancroft, J., & Janssen, E. (2000). The dual control model of male sexual response: A theoretical approach to centrally mediated erectile dysfunction. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 24(5), 571–579. Pridobljeno 23. 5. 2024 s <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0149763400000245>.
- Bancroft, J., Graham, C. A., Janssen, E., & Sanders, S. A. (2009). The dual control model: Current status and future directions. *Journal of sex research*, 46(2-3), 121–142. Pridobljeno 23. 5. 2024 s <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00224490902747222>.
- Basson, R. (2000). The female sexual response: A different model. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 26(1), 51–65. Pridobljeno 22. 5. 2024 s <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/009262300278641>.
- Basson, R., & Gilks, T. (2018). Women's sexual dysfunction associated with psychiatric disorders and their treatment. *Women's health*, 14, 1745506518762664. Pridobljeno 25. 3. 2024 s <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1745506518762664>.
- Bernik, I., Kogovšek, T., Kuhar, R., & Švab, A. (2018). *Intimni življenjski stili študentov in študentk v Sloveniji*. Osrednjeslovenska regija: Založba FDV.
- Bőthe, B., Koós, M., Tóth-Király, I., Orosz, G., & Demetrovics, Z. (2019). Investigating the associations of adult ADHD symptoms, hypersexuality, and problematic pornography use among men and women on a largescale, non-clinical sample. *The Journal of Sexual Medicine*, 16(4), 489–499. Pridobljeno 25. 3. 2024 s <https://academic.oup.com/jsm/article-abstract/16/4/489/6966696>.
- Braun-Courville, D. K., & Rojas, M. (2009). Exposure to sexually explicit web sites and adolescent sexual attitudes and behaviors. *Journal of adolescent health*, 45(2), 156–162.
- Bunderla, M. (2022). *Študentke in študentje socialnega dela o svojih izkušnjah partnerskih odnosov*. Ljubljana: FSD. Pridobljeno 25. 3. 2024 s <https://repozitorij.uni-lj.si/Iskanje.php?type=enostavno&lang=slv&niz=bunderla+maša&vir=dk>.
- Burleson, M. H., Trevathan, W. R., & Todd, M. (2007). In the mood for love or vice versa? Exploring the relations among sexual activity, physical affection, affect, and stress in the daily lives of mid-aged women. *Archives of sexual behavior*, 36(3), 357–368. Pridobljeno 25. 3. 2024 s <https://doi.org/10.1007/s10508-006-9071-1>.

- Carvalheira, A., & Leal, I. (2013). Masturbation among women: Associated factors and sexual response in a Portuguese community sample. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 39(4), 347-367. Pridobljeno 23. 6. 2024 s <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0092623X.2011.628440>
- Carvalho, J., & Nobre, P. (2010). PSYCHOLOGY: Sexual desire in women: An integrative approach regarding psychological, medical, and relationship dimensions. *The Journal of Sexual Medicine*, 7(5), 1807–1815. Pridobljeno 25. 5. 2024 s <https://academic.oup.com/jsm/article-abstract/7/5/1807/6847928?login=false>.
- Chadwick, S. B., Francisco, M., & van Anders, S. M. (2019). When orgasms do not equal pleasure: Accounts of “bad” orgasm experiences during consensual sexual encounters. *Archives of Sexual Behavior*, 48(8), 2435–2459. Pridobljeno 25. 3. 2024 s <https://link.springer.com/article/10.1007/s10508-019-01527-7>.
- Coleman, E. J., & Bockting, W. O. (2013). *Masturbation as a means of achieving sexual health*. Routledge. Pridobljeno 13. 5. 2024 s https://scholar.google.si/scholar?hl=sl&as_sdt=0%2C5&as_vis=1&q=Masturbation&btnG=.
- Čaćinović Vogrinčič, G., Mešl, N. (2019). *Socialno delo z družino. Soustvarjanje zelenih izidov in družinske razidnosti*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani.
- Daneback, K., Månsson, S. A., Ross, M. W., & Markham, C. M. (2012). The Internet as a source of information about sexuality. *Sex Education*, 12(5), 583–598. Pridobljeno 1. 5. 2024 s <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14681811.2011.627739>.
- DeLamater, J. D., & Sill, M. (2005). Sexual desire in later life. *Journal of sex research*, 42(2), 138–149. Pridobljeno 26. 5. 2024 s <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00224490509552267>.
- Dodd, S. J., & Tolman, D. (2017). Reviving a positive discourse on sexuality within social work. *Social work*, 62(3), 227–234. Pridobljeno 11. 5. 2024 s <https://academic.oup.com/sw/article-abstract/62/3/227/3749647?login=false>.
- Dunk, P. (2007). Everyday sexuality and social work: Locating sexuality in professional practice and education. *Social Work & Society*, 5(2), 135–142. Pridobljeno 11. 5. 2024 <https://ejournals.bib.uni-wuppertal.de/index.php/sws/article/view/112>.

- Ejder Apay, S., Nagorska, M., Balcı Akpınar, R., Sis Çelik, A., & Binkowska-Bury, M. (2013). Student comparison of sexual myths: two-country case. *Sexuality and Disability*, 31, 249–262. Pridobljeno 26. 3. 2024 s <https://link.springer.com/article/10.1007/s11195-013-9301-0>.
- Ejder Apay, S., Nagorska, M., Balcı Akpınar, R., Sis Çelik, A., & Binkowska-Bury, M. (2013). Student comparison of sexual myths: two-country case. *Sexuality and Disability*, 31, 249–262. Pridobljeno 26. 3. 2024 s <https://link.springer.com/article/10.1007/s11195-013-9301-0>.
- Emond, M., Byers, E. S., Brassard, A., Tremblay, N., & Péloquin, K. (2024). Addressing sexual issues in couples seeking relationship therapy. *Sexual and Relationship Therapy*, 39(1), 115–130. Pridobljeno 22. 5. 2024 s <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14681994.2021.1969546>.
- Evçili, F., & Golbasi, Z. (2017). Sexual myths and sexual health knowledge levels of Turkish university students. *Sexuality & Culture*, 21, 976–990. Pridobljeno 26. 3. 2024 s <https://link.springer.com/article/10.1007/s12119-017-9436-8>.
- Fausto-Sterling, A. (1993). The five sexes. *The sciences*, 33(2), 20–24. Pridobljeno 24. 5. 2024 s https://nyaspubs.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/j.2326-1951.1993.tb03081.x?saml_referrer.
- Flood, M. (2009). The harms of pornography exposure among children and young people. *Child Abuse Review: Journal of the British Association for the Study and Prevention of Child Abuse and Neglect*, 18(6), 384–400. Pridobljeno 18. 5. 2024 s <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/car.1092>.
- Flores, D., & Barroso, J. (2017). 21st century parent–child sex communication in the United States: A process review. *The Journal of Sex Research*, 54(4–5), 532–548. Pridobljeno 30. 5. 2024 s <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00224499.2016.1267693>.
- Fowler, L. R., Schön, L., Smith, H. S., & Morain, S. R. (2022). Sex education on TikTok: a content analysis of themes. *Health promotion practice*, 23(5), 739–742.
- Fran (b.d.). Spolnost. Pridobljeno 12. 5. 2024 s <https://fran.si/iskanje?View=1&Query=spolnost>.
- Gegenfurtner, A., & Gebhardt, M. (2017). Sexuality education including lesbian, gay, bisexual, and transgender (LGBT) issues in schools. *Educational Research Review*, 22, 215–222.

- Pridobljeno 1. 5. 2024 s <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1747938X17300386>.
- Giertsen, M., Lavie-Ajayi, M., & McKay, K. (2021). Teaching about sex and sexuality in social work: an international critical perspective. *Social Work Education*, 42, 867–884. Pridobljeno 11. 5. 2024 s <https://www.semanticscholar.org/paper/Teaching-about-sex-and-sexuality-in-social-work%3A-an-Giertsen-Lavie-Ajayi/3a42b7bb4f42946490d7e3f7586a8c9f6f3b655f>.
- Goldfarb, E. S., & Lieberman, L. D. (2021). Three decades of research: The case for comprehensive sex education. *Journal of Adolescent health*, 68(1), 13–27. Pridobljeno 7. 5. 2024 s https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1054139X20304560?ref=pdf_download&r=RR-2&rr=87fb34a86eef9433.
- GOV.si (2024). *Preventivni zdravstveni pregledi*. Pridobljeno 7. 5. 2024 s <https://www.gov.si teme/preventivni-zdravstveni-pregledi/>.
- Heiman, J. and LoPiccolo, J. (2009) *Becoming orgasmic*. London: Piatkus.
- Hicks, S. (2008). Thinking through sexuality. *Journal of social work*, 8(1), 65–82. Pridobljeno 12. 5. 2024 s <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1468017307084740>.
- Huntington, C., Markman, H. & Rhoades, G. (2020). Watching pornography alone or together: Longitudinal associations with romantic relationship quality. *Journal of Sex & Marital Therapy*, <https://doi.org/10.1080/0092623X.2020.1835760>.
- International technical guidance on sexuality education: an evidence-informed approach. (2018). Paris: UNESCO. Pridobljeno 14. 4. 2024 s <https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/ITGSE.pdf>.
- Janssen, E., & Bancroft, J. (2023). The Dual Control Model of Sexual Response: A Scoping Review, 2009–2022. *The Journal of Sex Research*, 60(7), 948–968. Pridobljeno 23. 5. 2024 s <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00224499.2023.2219247>.
- Kaestle, C. E., & Allen, K. R. (2011). The role of masturbation in healthy sexual development: Perceptions of young adults. *Archives of sexual behavior*, 40(5), 983–994. Pridobljeno 13. 5. 2024 s https://link.springer.com/article/10.1007/s10508-010-9722-0?hc_location=ufi.
- Kimmel, M.S. (2005). *The gender of Desire Essays on male sexuality*. Albany: State University of New York Press. Giddens, A. (2019). *Preobrazba intimnosti*. Ljubljana: Založba /*cf.

Kleinplatz, P.J. and Ménard, A.D. (2020). *Magnificent sex lessons from extraordinary lovers*. New York: Routledge.

Kukulu, K., Gürsoy, E., & Sözer, G. A. (2009). Turkish university students' beliefs in sexual myths. *Sexuality and Disability*, 27, 49–59. Pridobljeno 26. 3. 2024 s <https://link.springer.com/article/10.1007/s11195-009-9108-1>.

Levine, S. B. (2003). The nature of sexual desire: A clinician's perspective. *Archives of sexual behavior*, 32, 279–285. Pridobljeno 23. 5. 2024 s <https://link.springer.com/article/10.1023/A:1023421819465>.

Marjanovič Umek, L. (2011). *Razvojna psihologija. Izbrane teme*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

McKay (2015) omenja revijo Journal of Social Work and Human Sexuality (Socialno delo in človeška spolnost), ki je začela izdajati v letu 1982. Publikacije revije so zagovarjale potrebo po bolj celovitem vključevanju spolne vzgoje, ki socialne delavce pripravi na delovanje v praksi.

McKay, K. (2015). *Sexuality education within masters of social work programs*. Widener University. Pridobljeno 12. 5. 2024 s <https://www.proquest.com/openview/3a0490fb8e6ecb8a0ace870ec4616abb/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750>.

Mesec, B. (2019). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 2: Kvalitativne raziskave* (študijsko gradivo za interno uporabo). Osrednjeslovenska regija: FSD

Mesec, B., Rape Žiberna, T. (ur.), Rihter, L. (ur.). (2009). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 1: Načrtovanje raziskave* (študijsko gradivo za interno uporabo). Osrednjeslovenska regija: FSD.

Murray, S.H. (2020). *Not always in the mood: The new science of men, sex, and relationships*. Lanham: Rowman & Littlefield.

Murray, S.H. (2020). *Not always in the mood: The new science of men, sex, and relationships*. Lanham: Rowman & Littlefield.

Nagoski, E. (2024). *Come together: The science (and art!) of creating lasting sexual connections*. Ballantine Books. Nagoski, E. (2021). *Come as you are: revised and updated: The Surprising New Science That Will Transform Your Sex Life*. New York: Simon & Schuster.

NIJZ. (2020). *Priročnik za izvajalce vzgoje za zdravje v okviru primarnega zdravstvenega zdravja*. Ljubljana: NIJZ

Nulufer Erbil, R. N. (2019). Relationship between sexual myths and sexual function of women. *International Journal of Caring Sciences*, 12(3), 1570–1579. Pridobljeno 26. 3. 2024 s https://www.internationaljournalofcaringsciences.org/docs/27_erbil_original_12_3_2.pdf.

Perry, S. L. (2018). Pornography use and depressive symptoms: Examining the role of moral incongruence. *Society and Mental Health*, 8(3), 195–213. Pridobljeno 19. 5. 2024 s <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/2156869317728373>.

Ponzetti, J. J. (2016). Sexuality education: Yesterday, today, and tomorrow. v J. J. Ponzetti (Ed.). *Evidence-based approaches to sexuality education. A global perspective* (pp. 1–16). New York: Routledge.

Rastrelli, G., & Maggi, M. (2017). Erectile dysfunction in fit and healthy young men: psychological or pathological?. *Translational andrology and urology*, 6(1), 79. Pridobljeno 25. 3. 2024 s <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5313296/>.

Republika Slovenija, statistični urad. (b.d.). *Rojeni, 2022*. Pridobljeno 20. 3. 2024 s <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/11182>.

Samelson, D. A., & Hannon, R. (1999). Sexual desire in couples living with chronic medical conditions. *The Family Journal*, 7(1), 29–38. Pridobljeno 26. 5. 2024 s <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1066480799071005>.

Santelli, J. S., Kantor, L. M., Grilo, S. A., Speizer, I. S., Lindberg, L. D., Heitel, J., ... & Ott, M. A. (2017). Abstinence-only-until-marriage: An updated review of US policies and programs and their impact. *Journal of Adolescent Health*, 61(3), 273–280. Pridobljeno 8. 5. 2024 s <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1054139X17302604>.

Schwartz, P., & Kempner, M. (2015). *50 great myths of human sexuality*. West Sussex: John Wiley & Sons.

Shtarkshall, R. A., Santelli, J. S., & Hirsch, J. S. (2007). Sex education and sexual socialization: Roles for educators and parents. *Perspectives on sexual and reproductive health*, 39(2), 116–119. Pridobljeno 1. 5. 2024 s <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1363/3911607>.

- Solano, I., Eaton, N. R., & O'Leary, K. D. (2018). Pornography consumption, modality and function in a large internet sample. *The Journal of Sex Research*. Pridobljeno 17. 5. 2024 s <https://www.tandfonline.com/doi/10.1080/00224499.2018.1532488>.
- Spanier, G. B. (1976). Formal and informal sex education as determinants of premarital sexual behavior. *Archives of Sexual Behavior*, 5(1), 39–67. Pridobljeno 1. 5. 2024 s <https://link.springer.com/article/10.1007/BF01542239>.
- Statista (2023). *Number of global social network users 2017–2027*. Pridobljeno 6. 5. 2024 s <https://www.statista.com/statistics/278414/number-of-worldwide-social-network-users/>.
- Stegenga, J. (2021). Medicalization of sexual desire. Pridobljeno 26. 5. 2024 s <https://philpapers.org/rec/STEMOS-5>.
- SURS (2019). *Razvitost slovenske digitalne družbe: nameni uporabe interneta in s tem povezane težave*. Pridobljeno 4. 5. 2024 s <https://www.stat.si/StatWeb/news/Index/8423>.
- Tarrant, S. (2016) *The pornography industry: What everyone needs to know*. New York, NY: Oxford University Press.
- Tiefer, L. (2004) *Sex is not A natural act: And other essays*. Boulder, CO: Westview Press.
- Univerza v Ljubljani, FSD. (b.d.). Univerzitetni študijski program prve stopnje – socialno delo. Pridobljeno 11. 5. 2024 s https://www.fsd.uni-lj.si/izobrazevanje/dodiplomski-studij/studijski_program/program_1_stopnje/.
- Valenti, J. (2010). *The purity myth: How America's obsession with Virginity Is Hurting Young Women*. UK: Commonwealth.
- Weeks, J. (2003). *Sexuality* (2nd ed.). London, New York: Routledge.
- WHO & BZgA. (2010). *Standards for Sexuality Education in Europe. A framework for policy makers, educational and health authorities and specialists*. Pridobljeno 1. 5. 2024 s <https://www.icmec.org/wp-content/uploads/2016/06/WHOStandards-for-Sexuality-Education-in-Europe.pdf>.
- Williams, D. J., Christensen, M. C., & Capous-Desyllas, M. (2016). Social work practice and sexuality: Applying a positive sexuality model to enhance diversity and resolve problems. *Families in Society*, 97(4), 287–294. Pridobljeno 11. 5. 2024 s <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1606/1044-3894.2016.97.35>.

Williams, DJ, Prior, E. E., & Wegner, J. (2013). Resolving social problems associated with sexuality: Can a “sex positive” approach help? *Social Work*, 58, 273–276. Pridobljeno 12. 5. 2024 s <https://academic.oup.com/sw/article-abstract/58/3/273/1861964?login=false>.

Wilson, E. K., Dalberth, B. T., Koo, H. P., & Gard, J. C. (2010). Parents' perspectives on talking to preteenage children about sex. *Perspectives on Sexual and Reproductive health*, 42(1), 56–63.

World Association for Sexual Health. (2024). Pridobljeno 23. 6. 2024 s <https://www.worldsexualhealth.net/>

Žalar, A., Leskovšek, E., Čeh, F., & Prodan, V. (2013a). *Spolna vzgoja v okviru formalnega šolskega izobraževanja. Raziskovalno poročilo*. Pridobljeno 6. 5. 2024 s https://nijz.si/wp-content/uploads/2022/07/spolna_vzgoja_v_okviru_formalnega_solskega_izobrazevanja.pdf.

Žalar, A., Leskovšek, E., Prodan, V. (2013b). *Stališča dijakov prvih in tretjih letnikov ljubljanskih srednjih šol do vprašanj o spolnosti*. Pridobljeno 7. 5. 2024 s https://nijz.si/wp-content/uploads/2022/07/stalisca_dijakov_do_vprasanj_o_spolnosti.pdf.

10. PRILOGE

10.1. Vodilo za intervju

Demografski podatki:

- 1) Spolna identiteta
- 2) Spolna usmerjenost
- 3) Starost
- 4) Partnerski status
- 5.) Koliko časa sta v zvezi?
- 6.) Imata otroke?
- 5) Od kod prihajaš?

Kako na odrasle vpliva spolna vzgoja, ki so je bili deležni?

- 1) Kako dojemaš spolno vzgojo, ki si je bil/a deležen/a?
- 2) Kje, od koga si se največ naučil/a o spolnosti?
- 3) Na kakšen način in o čem ste se doma pogovarjali o spolnosti?
- 4) Kaj pa v šoli?
- 5) Kaj na splošno meniš o spolni vzgoji v šoli?
- 6) Kakšno sporočilo o spolnosti si dobil/a od medijev?
- 7) Je kaj kar bi si želel/a, da bi te naučili pa te niso?
- 8) Če imaš partnerja/ko, te je tudi on/a kaj naučil/a?
- 9) Je še kaj takega, kar bi rad/a povedal/a o spolni vzgoji?

- MIT O PRVEM SPOLNEM ODNOSU

- 1) V kakšnem spominu imaš svoj prvi spolni odnos?
- 2) Bi mi morda bil/a pripravljen/a zaupati koliko si bil/a star/a ob prvem spolnem odnosu? Če ti je neprijetno govoriti o starosti ob prvem spolnem odnosu, greva naprej.

3)Se ti je je zdelo, da je takrat pravi čas?

4)Kako si se počutil_a po prvem spolnem odnosu?

5)Kakšen je bil razlog, da si se takrat odločil_a za prvi spolni odnos?

- MIT O SAMOZADOVOLJEVANJU

1)Kakšen je tvoj pogled na samozadovoljevanje?

2)Kakšen namen/pomen ima zate samozadovoljevanje?

3)Kako pogosto se samozadovoljuješ? Kako pogosto si se v zadnjem mesecu poslužil/a samozadovoljevanja?

4)Ali se/si se s partnerji pogovarjaš o samozadovoljevanju? Kaj pa si povesta? (Se pogovarjata o načinu/pogostosti/užitku/sramu/škodljivosti?)

5)Ali s partnerjem/ko vključujeta samozadovoljevanje v vajino skupno spolnost?

6)Kako bi se odzval_a, če bi si partner_ka bolj, kot seksa s tabo želel_a samozadovoljevanja? (Ob predpostavki, da imata/imate redne spolne odnose)

7)Se tudi s kom drugim pogovarjaš o samozadovoljevanju? Če ja, na kakšen način, kaj se pogovarjate?

- MIT O PORNOGRAFIJI

1)Kakšen je tvoj pogled na pornografijo?

2)Kako pogosto gledaš pornografijo?

3)Ali jo uporabljaš za samozadovoljevanje?

4)Sta se s partnerjem_ko kdaj pogovarjala o pornografiji? Če Ja, v Kakšnem kontekstu?

5)Ali skupaj s partnerjem gledata pornografijo? Če ja, kaj počneta ob tem?

6)Te moti, če tvoj/a partner/ka gleda pornografijo? Zakaj te moti?

- MIT O SPOLNI ŽELJI

1)Kako bi opredelil/a svojo spolno željo?

2)Kateri so najpogostejši razlogi, da si želiš spolnosti?

3)Kdaj najbolj uživaš v spolnosti?

4)Ali meniš, da obstajajo razlike med spoli v povezavi z željo po spolnosti? Če ja, kakšne?

5)Kolikšna se ti zdi ustrezna količina spolnosti v partnerstvu? (Ne glede na to ali si samski/a ali ne)

10.2. Kodiranje

10.2.1. Odprto kodiranje - primer

A76	ampak osebno bi skor raj asexualnost izbral, ker se mi zdi k da je ful lažji svet brez te komplikacije	obremenjujoča	/	/	opredelitev svoje želje po spolnosti	Želja po spolnosti
A77	Najpogostejši so interni faktorji, ko imam neko poželenje, nagonsko bom reklel	vzbujenost	/	/	razlog za željo	Želja po spolnosti
A78	eksterno, ko je nek zunanji stimulans	zunanji stimulus	/	/	razlog za željo	Želja po spolnosti
A79	ko sem sproščen	sproščenost	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti
A80	je dejansko nek užitek in ne neka potreba fizična al pa neka zahteva ali obveznost	prisotnost užitka	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti
A82	Js ne bi tega opredeljeval po spolih, ker se mi zdi, da je to res tok unikatna stvar za vsakega posameznika.	unikatna	/	/	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti
A83	Odvisno od partnerstva.	odvisna od para	/	/	količina spolnosti	Želja po spolnosti
A85	Ampak definitivno ni moja kvota nič	ne ničelna	/	/	količina spolnosti	Želja po spolnosti
B44	srednja	srednja	/	/	opredelitev svoje želje po spolnosti	Želja po spolnosti
B46	To, da te gon	vzbujenost	/	/	razlog za željo	Želja po spolnosti

B47	K je dober	kvalitetna spolnost	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti
B48	ko si z glavo najbolj pr stvari	mentalna prisotnost	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti
B49	ko ni dejavnikov, ki te zmotijo	brez motilcev	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti
B50	Ja, definitivno	so razlike	/	/	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti
B51	da mam željo po seksu takrt, k smo potrebni	potreba	/	moški	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti
B52	pri ženskah je pa še ta aspekt, bol čustven	čustveni aspekt	/	ženske	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti
B53	Enkrat, dvakrat, trikrat, težko je reči, odvisno od tega kakšen je teden, ne moreš posplošiti	odvisna od para	/	/	količina spolnosti	Želja po spolnosti
C61	Več stvari mam na umu, bolj sm zaposlena, več nekih dejavnikov, motilcev okol mene, manj mam želje	nihajoča	/	/	opredelitev svoje želje po spolnosti	Želja po spolnosti
C62	mam neki velik obveznosti, ki jih prioritiziram pa ne prioritiziram seksa	stres	/	vpliv na željo	opredelitev svoje želje po spolnosti	Želja po spolnosti
C63	to te kr prime	vzbujenost	/	/	razlog za željo	Želja po spolnosti
C64	da nisi pod stresom	dobro počutje	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti
C65	da ne hitiš neki narest	časovna neobremenjenost	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti
C66	da si v okolici, kjer se počutiš varno pa udobno	primerno okolje	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti

C67	izkoristiš tudi jezo. Je nek negativni dejavnik, ampak izkoristiš pa rečeš »f*k, gremo se zdej po*ukat.«	seks kot sprava	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti
C68	Deci itak, oni bi 24 ur na dan seksal, če bi loh, to ne da mislm, to pomoje, da lahko trdim 100%. Ampak ne zdej vsi, ampak velika večina pomoje	več želje	/	moški	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti
C69	1x do 3x na teden	do trikrat tedensko	/	/	količina spolnosti	Želja po spolnosti
D75	na splošno se mi pa zdi pa kar visoka	visoka	/	/	opredelitev svoje želje po spolnosti	Želja po spolnosti
D76	To, da mi paše	prisotnost užitka	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti
D77	Ko se ti ne mudi	časovna neobremenjenost	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti
D79	ko se malo potrudiš	trud partnerja	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti
D80	Ja.	so razlike	/	/	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti
D81	ženske na drugačen način dojemamo seks kot moški,	dojemanje spolnosti	/	ženske	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti
D82	Moški se mi zdi, da včasih pač imajo žensko za objekt, da se sprazni.	potreba	/	moški	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti

D83	Ženske pa ja, sej včasih greš z nekom na one night stand, ampak aveš nas more vseeno še vsaj malo privlačit pa nam bit všeč, da greš	pogojenaz privlačnostjo	/	ženske	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti
D84	se mi zdi, da želje so skoraj tam tam	enakovredna prisotnost želje	/	/	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti
D86	na drugačen način doživljamo to željo	drugčen način doživljanja želje	/	ženske	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti
D87	meni se zdi ustrezna količina, tako kot paše partnerjema	odvisna od para	/	/	količina spolnosti	Želja po spolnosti
D88	da vseeno ni premalo	ne ničelna	/	/		Želja po spolnosti
E56	Dokaj povprečno, v določenih obdobjih nadpovprečno	nihajoča	/	/	opredelitev svoje želje po spolnosti	Želja po spolnosti
E57	zelo nihajočo v ciklu, v mesecu	hormonsko nihanje	/	vpliv na željo	opredelitev svoje želje po spolnosti	Želja po spolnosti
E58	hormonsko nihanje	hormonsko nihanje	/	/	razlog za željo	Želja po spolnosti
E59	odzivanje oziroma odgovor na pobudo nekoga drugega.	pobuda	/	/	razlog za željo	Želja po spolnosti
E60	Med ovulacijo	hormonsko nihanje	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti

E61	ko je res neka močna vez z nekom, da je čustveno in odnosno. Da je to res neka nadgradnja, del nekega odnosa	čustvena povezanost	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti
E62	Bi skoraj rekla, da mogoče to res drži	so razlike	/	/	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti
E63	Da je mogoče bolj ta čustvena želja, da je bolj močna kot pa na primer pri moških, Mislim, če pogledaš povprečnega moškega in žensko, bo to zagotovo držal	čustveni aspekt	/	ženske	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti
E64	To da sta oba zadovoljna	odvisna od para	/	/	količina spolnosti	Želja po spolnosti
F33	Odvisno ker dan v tednu. Bom tko rekel, sem imel tut že večletna sušna obdobja pa bom reku, da mi niti ni tok manjkal, ampak je fajn, al kaj nej rečem	nihajoča	/	/	opredelitev svoje želje po spolnosti	Želja po spolnosti
F34	Men je ful fajna stvar, ko ženski prhaja, ker se počutim kt da bi leva ukrotil. In to recimo je tudi nek "drive", recimo, da ga imam v sebi.	užitek partnerja/ke	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti

F35	Bi pa rekel še mogoče nek telesni stik. Ljudje si želimo tega. Nek bolj intimen stik.	intima	/	/	razlog za željo	Želja po spolnosti
F36	verjetno so	so razlike	/	/	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti
F37	bi pa rekel, da so ženske bolj te divje, si bolj želijo	več želje	/	ženske		Želja po spolnosti
F38	Ko sta oba za, ko ni nekih pritiskov	odvisna od para	/	/	količina spolnosti	Želja po spolnosti
F39	ko se zgodi					Želja po spolnosti
G49	Odkar imam partnerja, s katerim je seks v redu, si tega zelo želim	visoka	/	/	opredelitev svoje želje po spolnosti	Želja po spolnosti
G52	Mogoče ovulacija?	hormonsko nihanje	/	/	razlog za željo	Želja po spolnosti
G53	drugače pa si itak želim partnerja, ko pride domov za tist en al pa dva dni, pač komi čakam.	srečanje po daljšem času	/	/	razlog za željo	Želja po spolnosti
G54	to, da sem, da sem čista, da sem ful stuširana. Takrat se lahko najbolj sprostim	stuširana	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti
G55	ta neka Anticipacija, pač neko čakanje na to, da se že malo build –up-aš	Anticipacija vznburjenja	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti

G56	Pa definitivno to, da veš da si partner to ful želi oziroma se mogoče tudi, ker je njemu top, da ti uživaš.	obojestransko zadovoljstvo	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti
G57	da ni pritiska	brez pritiska	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti
G58	da ni nobenih pričakovanj, da ni tisto zdaj moram, zdej mi more priti ali zdaj mi mora hiter. Ali pa zdaj mora njemu hitro priti	časovna neobremenjenost	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti
G60	najrajši v postelji, ker je najbolj udobno.	primerno okolje	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti
G61	Mislim, da je bolj to od osebe do osebe odvisno, kakor med spoloma	unikatna	/	/	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti
G62	katera sta oba zadovoljna. Tako, da oba čutita, da sta sta s to količino zadovoljna	odvisna od para	/	/	količina spolnosti	Želja po spolnosti
H61	Mojo želja po spolnosti bi opredelila kot, da ful niha	nihajoča	/	/	opredelitev svoje želje po spolnosti	Želja po spolnosti
H62	moram delati na mojem libidu, da ga ohranjam.					Želja po spolnosti
H63	zaradi tega stresa, ki ga pripeljejo otroci.	stres	/	vpliv na željo	opredelitev svoje želje po spolnosti	Želja po spolnosti

H64	mogoče mi manjka ta odklop od biti mama veš, da igram neko drugo vlogo, ko nisem jaz. Ja, to ja to mi je ful dobro zdaj.	odklop od vloge mame	/	/	razlog za željo	Želja po spolnosti
H65	Ko mi pride	ob orgazmu	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti
H66	Jaz si mislim, da imamo mi ful isto spolno željo	enakovredna prisotnost želje	/	/	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti
H67	Imamo pa različen ritem življenja. Medtem ko, recimo zvečer moj mož, on je na kavču in skrola po telefonu. In on ima že v glavi cel scenarij, kako bova midva zdaj seksala. Jaz pa še uspavam otroke in sem v nekem drugem scenariju. In ko pridem jaz ven iz spalnice, je on že ready, napol nag, da midva bova seksala in jaz sem tako: "oo, kaj se me lahko noben ne dotika 5 minut, ker jaz ne morem.". In seveda, da nimamo istega libida, nimamo tudi istega lajfa. Na mene je padlo ful več odgovornosti za otroka.	različnost vlog	/	/	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti
H68	Ful odvisno od obdobja.	odvisna od obdobja	/	/	količina spolnosti	Želja po spolnosti
H69	Bom rekla 20 krat na leto	20krat na leto	/	/	količina spolnosti	Želja po spolnosti

I51	ni vedno ista. Recimo od 1 do 100 procentov, recimo 70 procentov časa je tu, ampak so momenti, ko je pač mi mogoče da ni	nihajoča	/	/	opredelitev svoje želje po spolnosti	Želja po spolnosti
I52	želja po potešitvi	vzbujenost	/	/	razlog za željo	Želja po spolnosti
I53	skupna izkušnja, ne vem, jaz pač uživam, kadar imamo spolni odnos. Da ne gledamo vedno samo na sebe, ampak mi je všeč pri temu, da tudi ona uživa v tem. In če ona uživa, uživam tudi jaz, sem to pač neka skupne izkušnje.	užitek partnerja/ke	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti
I54	Ja.	so razlike	/	/	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti
I55	moški se mi zdi da mi lahko hitro zrihtamo pri spolnosti, hitro damo not in ven in smo popolnoma zadovoljeni	potešitev	/	moški	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti

I56	medtem ko je mogoče pri ženski vse nasploh vse traja malo dlje, v smislu, da ženski ne moreš samo takoj ga dat notri, 5 minut, 10 pa fertik. In, da bo zadovoljena isto kot mi, ker ne bo. Mi mogoče bomo, ona pa ne.	več predigre	/	ženske	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti
I57	če jaz gledam samo najin odnos, bi jaz mogoče enkrat na dan. In ni vedno pogoj, da je dejansko penetrativni seks.	enkrat dnevno	/	/	količina spolnosti	Želja po spolnosti
J55	niha glede na to, kako jaz niham oziroma moj mood	nihajoča	/	/	opredelitev svoje želje po spolnosti	Želja po spolnosti
J56	Se mi zdi, da ta filing kar pride, ko sva skupaj	vzburjenost	/	/	razlog za željo	Želja po spolnosti
J57	Pa ko pridem po dolgem času domov	srečanje po daljšem času	/	/	razlog za željo	Želja po spolnosti
J58	takrat, ko mi hormone najbolj meče	hormonsko nihanje	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti
J59	Imam tako tudi nekaj položajev, ki me... Če me človek pozna, me zna spraviti	specifični položaji	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti
J60	Jaz bi rekla da obstajajo	so razlike	/	/	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti

J61a	smo preveč obsedene s tem kako izgledamo ali pa kaj bomo naredile ali pa hočemo preveč ugajati pa sebe ne izrazimo.	vpliv obremenjenosti	/	ženske	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti
J62	Odvisno koliko ti pomeni. Fino je mogoče da si kompatibilen glede tega.	odvisna od para	/	/	količina spolnosti	Želja po spolnosti
J63	se mi pa zdi najbolj pomembno to, da mogoče glih še ne pozabiš čez leta.	ne ničelna	/	/	količina spolnosti	Želja po spolnosti
K69	ful niha tekom življenja	nihajoča	/	/	opredelitev svoje želje po spolnosti	Želja po spolnosti
K70	Želja po intimi.	intima	/	/	razlog za željo	Želja po spolnosti
K71	Recimo takrat, ko so ful stresna obdobja zame, je skoraj želim malo več, zaradi tega, ker recimo sem tok v moji glavi, da imam občutek, da ne dobim dovolj intimnosti čez dan, zaradi sebe	stres	/	/	razlog za željo	Želja po spolnosti
K72	Eno je samo ta neka fizična vzburjenost,	vzburjenost	/	/	razlog za željo	Želja po spolnosti
K74	Ko mam čas	časovna neobremenjenost	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti
K75	da sem spočita	spočitost	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti
K76	da se uredi počutim	dobro počutje	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti

K77	da mam filing, da je to res neki, kar obedve hočva.	obojestransko zadovoljstvo	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti
K78	Ja za moje osebno mnenje je, da kakršne koli razlike, ki se pojavljajo, so povezane s tem kako smo socializirani	vpliv socializacije	/	/	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti
K79	Osebno sem ful mnenja, da je ful povezano s tem, kako nam je spolnost predstavljena, ko smo še ful mladi	vpliv spolne vzgoje	/	/	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti
K80	povezan je tudi s tem, da ženska ko se sooči s svojo seksualnostjo in spolnim dozorevanjem, je takoj menstruacija in strah pred nosečnostjo. To je neki, kar te dejansko morjo naučit, da se slučajno kaj ne zgodi, kar ne bi želel, ampak definitivno zraven tega pride nek strah	strah	/	ženske	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti

K81	Pri moških je ubistvu ful grozn kako je pr njih to narjen. Ta ideja, da oni morjo seksat, da si morjo želet seksat in če si ga ne želijo, niso pravi moški in je direktna povezanost z njihovo spolno identiteto. Zaradi tega, ker se je družba tako usmerla na to, da moški more bit prau dec.	vpliv sporočil o moškosti	/	moški	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti
K82	Tko da res izhajamo iz tega, da moški in ženske gledamo drugače na spolnost, na seks in ga tut razumemo drugač. Ampak ne raradi tega, ker bi bili biološko tako pogojeni, ampak, ker nas je družba postavila v ta kontekst, da imamo različne skrbi s katerimi se ukvarjamo.	družbeno pogojena	/	/	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti

K83	Misl, da je ful odvisno od tega v kakšnem obdobju si, kakšni so partnerji sploh ne bomo govoril o tem, če imaš otroke	odvisna od para	/	/	količina spolnosti	Želja po spolnosti
K84	pomoje čis z vidika intimnosti, je pomoje fajn tiste enkrat na mesec. Če ti ne sede, je pa itak brezveze, ker ne boš nič dosegel.	ne ničelna	/	/	količina spolnosti	Želja po spolnosti
L46	Ful mam nihanja.	nihajoča	/	/	opredelitev svoje želje po spolnosti	Želja po spolnosti
L47	Imam nihanja tako že na mesečni ravni, kar je po mojem povezan s ciklom.	hormonsko nihanje	/	vpliv na željo	opredelitev svoje želje po spolnosti	Želja po spolnosti
L48	Ker mi je dobro.	užitek	/	/	razlog za željo	Želja po spolnosti
L49	kakšna dinamika se vzpostavi med samim spolnim odnosom.	dinamika partnerjev	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti

L50	Ful si ne želim delat takih ocen na podlagi samega biološkega spola. Karkoli bi rekla, bi falila. Ni enoznačnega ali pravilnega odgovora. To sta samo dve klasifikaciji, znotraj katerih je lahko še vedno tok različnih možnosti.	unikatna	/	/	želja spolnosti na spol po glede	Želja po spolnosti
L51	Sam se mi definitivno zdi, da je spolnost ena izmed prvih tem, ki jih je treba nasloviti v začetku razmerja ali pa še celo v času dejtanja, preden greš v razmerje. Tuki se zdi ful pomembno, da ima vsak možnost po vsem defoltu ravnati, tako kakor se on počuti in mu je lagodno in ne se počutit prisiljeno, da moraš pristajati na neke spolne odnose, samo zato, ker si kompromisno v nekem razmerju in si pač edini dolžan in primoram to zagotoviti svojemu partnerju. Tako naj ne bosta skupej nekdo, ki mu je dostkrat seksat enkrat na mesec, pa nekdo, ki bi hotel seksati na dva dni, zaradi	odvisna od para	/	/	količina spolnosti	Želja po spolnosti

	tega, ker se bosta kregala skos in ful bo beden pritisk.					
N43	Meni se zdi, da je vedno večja moja želja po spolnosti.	visoka	/	/	opredelitev svoje želje po spolnosti	Želja po spolnosti
N44	Ko vidim, da tudi partner uživa	užitek partnerja/ke	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti
N45	Ker rabim fizično bližino, ker rabim rabim to fizično povezanost	intima	/	/	razlog za željo	Želja po spolnosti
N46	Ne.	ni razlik	/	/	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti

N47	Po potrebi bi rekla, ampak tako se mi zdi čisto normalno, če se pač ne dogaja vsak dan.	odvisna od para	/	/	količina spolnosti	Želja po spolnosti
O49	visoka želja po spolnosti	visoka	/	/	opredelitev svoje želje po spolnosti	Želja po spolnosti
O50	Jaz sem ful submisivna oseba in je velikokrat vzrok to, da zadovoljim svojega partnerja.	zadovoljitev partnerja	/	/	razlog za željo	Želja po spolnosti
O51	povezanost.	intima	/	/	razlog za željo	Želja po spolnosti
O52	ko zadovoljim svojega partnerja.	užitek partnerja/ke	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti
O53	Jaz mislim, da ne.	ni razlik	/	/	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti
O54	dvakrat trikrat na teden, da je ona zlata številka.	do trikrat tedensko	/	/	količina spolnosti	Želja po spolnosti
P62	imam precej visoko željo po spolnosti.	visoka	/	/	opredelitev svoje želje po spolnosti	Želja po spolnosti
P63	Neki intimni trenutki, ki mogoče niti niso povezani s spolnostjo.	intima	/	/	razlog za željo	Želja po spolnosti
P64	ker je zabavno	zabava	/	/	razlog za željo	Želja po spolnosti
P65	ker je fajn	užitek	/	/	razlog za željo	Želja po spolnosti

P66	ker nekako čutiš neko potrebo, tega ne znam čisto razdelati, verjetno da vzbujenost, ki pa pride.	vzbujenost	/	/	razlog za željo	Želja po spolnosti
P67	ker partner dobro zgleda.	izgled partnerja	/	/	razlog za željo	Želja po spolnosti
P68	Ker si že prej tekstata kakšne take stvari. Midva si večkrat si poveva "Fak, ful si te želim" in če jaz to slišim, sem avtomatsko malo bolj turned on.	Anticipacija vzbujenja	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti
P69	Ko sem sproščena	sproščenost	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti
P70	ko nisem obremenjena sama s sabo	dobro počutje	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti
P71	ko čutim neko intimno povezanost, ne v smislu spolnosti, ampak v smislu intime.	intima	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti
P72	Jaz ne bi rekla.	ni razlik	/	/	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti
P74	Meni se zdi, da v partnerstvu mora biti nek konsenz glede vseh stvari med partnerjema	odvisna od para	/	/	količina spolnosti	Želja po spolnosti
P75	Zdi se mi, da je spolnost zelo pomembna v odnosu. In da pač mora biti.	ne ničelna	/	/	količina spolnosti	Želja po spolnosti

R41	Rekel bi, da imam veliko željo po spolnosti.	visoka	/	/	opredelitev svoje želje po spolnosti	Želja po spolnosti
R42a	glede na stres, predvsem če imam veliko dela, prej na faksu, zdaj v službi.	stres	/	vpliv na željo	opredelitev svoje želje po spolnosti	Želja po spolnosti
R43	Užitek.	užitek	/	/	razlog za željo	Želja po spolnosti
R44	Povezanost	intima	/	/	razlog za željo	Želja po spolnosti
R46	ko moja partnerka oziroma oseba, s katero imam spolni odnos najbolj uživa.	užitek partnerja/ke	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti
R47	jaz bi rekel, da ziher so neke razlike.	so razlike	/	/	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti
R48	Zdaj verjetno čisto z zgodovinskega vidika oziroma kako smo narejeni.	vpliv zgodovine	/	/	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti
R49	Se pravi imajo moški mogoče več te želje.	več želje	/	moški	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti
R50	pri ženskah so tudi ti cikli, ki verjetno bolj vplivajo kot pri moških.	vpliv ciklov	/	ženske	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti
R51	Odvisno od para.	odvisna od para	/	/	količina spolnosti	Želja po spolnosti
S34	je nimam toliko.	nizka	/	/	opredelitev svoje želje po spolnosti	Želja po spolnosti

S35	Ne zdaj ne vem, ali ima tukaj vpliva s tatom. Vem, da tata je, no še zmeri gleda to pornografijo. Zdej ne vem a je to kej v povezavi s tem	družinski vpliv	/	vpliv na željo	opredelitev svoje želje po spolnosti	Želja po spolnosti
S36	To je neka sprostitiv	sprostitiv	/	/	razlog za željo	Želja po spolnosti
S36	dejansko nimam ljubezni do sebe.	pomanjkanje ljubezni do sebe	/	vpliv na željo	opredelitev svoje želje po spolnosti	Želja po spolnosti
S37	uživancija.	užitek	/	/	razlog za željo	Želja po spolnosti
S38	kadar moški prevzame vlogo, da ve kaj dela, da se jaz res počutim kot ženska.	vodenje moškega	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti
S39	kadar res sprostim,	sproščenost	/	/	najbolj uživa	Želja po spolnosti
S40	Ja, absolutno.	so razlike	/	/	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti
S41	Mislim, da se lahko ful čustveno odklopijo moški, da grdo rečeno, lahko pofukajo eno žensko in lahko grejo. Ene ženske lahko tudi tako, ampak mislim, da malo v sebi trpijo.	brez čustev	/	moški	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti
S42	Moški, mislim, da so ful bolj potrebni kot ženske.	več želje	/	moški	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti

J61	Se mi zdi, da punce velikokrat mogoče nimamo toliko želje	manj želje	/	ženske	želja po spolnosti glede na spol	Želja po spolnosti
R42	Vidim da se spreminja	nihajoča	/	/	opredelitev svoje želje po spolnosti	Želja po spolnosti

10.2.2. Osnovno kodiranje

1. Tema: Demografski podatki

1. Kategorija: Spolna identiteta

- Moški (A1, B0, F1, I1, R1)
- Ženska (C1, D1, E1, G1, H1, J1, K1, L1, N1, O1, P1, S1)

2. Kategorija: Spolna usmerjenost

- Heteroseksualna (B2, D3, E5, F3, H2, I4, J2, L2, N3, O2a, P2, R3, S3)
- Homoseksualna (A2)
- Biseksualna (C2, G2, K5)

3. Kategorija: Starost

- 20 let (S2)
- 22 let (N2)
- 24 let (I2)
- 25 let (D2, P3)
- 26 let (A3, O2)
- 27 let (J3)
- 28 let (C4, K2, R2)
- 29 let (F2)
- 30 let (L3)
- 31 let (B1, G3)
- 32 let (E2)
- 35 let (H3)

4. Kategorija: Partnerski status

- Samski/a (F4, R5, S4, L4)
- V zvezi (A4, C2a, D4, G4, I5, J4, K3, N4, O3, P4)
- Poročen/a (B3, H4)
- Ločen/a (E4)

5. Kategorija: Otroci

- Brez otrok (A7, B5, C5a, G6, I7, L52, N6, O5, P6, R6, S6)
- Ima otroke (D5, E6, H6)
- Pričakuje otroka (J5)

6. Kategorija: Regija bivanja

- Osrednjeslovenska (A6, E3, G7, J6, K4, L5, P7, R4)
- Gorenjska (B6, D6, O6)
- Pomurska (F5, N7)
- Primorska (H5, S5)
- Štajerska (I3)
- Srbija (C5)

7. Kategorija: Trajanje zveze

- 2 leti (J7)
- 4 leta (K6)
- 6 let (A5)
- Več kot 6 let (B4)
- Več kot 9 let (C3)
- Več kot pol leta (G5)
- Več kot 2 leti (D4a)
- Manj kot 2 leti (I6)

- 13 let (H7)
- Leto in pol (N5, O4)

2. Tema: SPOLNA VZGOJA

1. Nadkategorija: Največ znanja in informacij

- splet (A18, C12, I17, K14, L10, O11, S10, B9)
- pornografija (A19, F12, I18, E27)
- izkušnje (A20, C27, E16, G21, J14, N12, S12)
- televizija (A21, E18)
- prijatelji (C11, G20, L9, N10, O10, S11)
- samoraziskovanje (E11, F7, I11, P12)
- knjige (E17, H13, R8, D14)
- sorojenci (J16, O9)
- revije (H12)

2. Nadkategorija: Slabo pokrita/nepokrita področja

- koncept spolnosti (A34, E28, H26, P23)
- spolnost onkraj reprodukcije (E30, D27)
- komunikacija (A35, I25, H25)
- kompleksnost spolnosti (A36)
- Ustreznost okoliščin spolnega odnosa (H16a)
- spolno nasilje (A41)
- telo (H16)
- užitek (I23, L18, R18)
- anatomija vulve (A14, H24)
- prvi spolni odnos (D44, N20)

- spolno prenosljive okužbe (O18)
- menstruacija (A13, O19)
- zavrnitev spolnosti (P24)
- vpliv družbenega pritiska (K21)
- spoznavanje sebe (L17)
- soglasje (I26, D33)
- spolna stereotipizacija (D34)
- vloge v spolnosti (D35)
- pozna uvedba spolne vzgoje (H15)
- LGBTQ+ (A33, K16)
- emocionalna navezanost (A17)

3. Nadkategorija: Formalna spolna vzgoja

3.1. Kategorija: Vir spolne vzgoje

- sistematski pregled (P13, R13, E9, P14, D20, J8)
- osnovna šola (S8, H11, L13, O13, B14, I12)
- srednja šola (I13)

3.2. Kategorija: Šola

- biologija (F11, G12, R9, K22a)
- zunanji izvajalci (K8, O12, R10, C16)
- naravoslovni dnevi (N15)
- delavnice (B13)

3.2.2. Podkategorija: Obseg

- malo (A10, P9, I15, D16)

- enkrat v osnovni šoli (A25)
- enkrat v gimnaziji (A25a)
- dvakrat po 1-2 uri v osnovni šoli (E8)
- nič (G14)
- ena ura (O14)
- peti razred oš (D8)
- 1-2 uri (R10a)

3.2.3. Podkategorija: Vsebina

- kontracepcija (C22, R11 A27, P15, D21)
- spolno prenosljive okužbe (N16, S9 A27a, C21, K2)
- natikanje kondoma (C18, N17, P16)
- telesa (E12)
- puberteta (E13)
- menstruacija (G11, J9, A13)
- reprodukcija (G13, K22)
- ljubezen (I14)
- genitalije (P10)
- anonimna vprašanja (R12, D9)
- umivanje genitalij (A26)
- zdravje (C19)
- rak dojk (C20, E21, R15)
- rak mod (E22, R14)
- neustrezne informacije (K26)

4. Nadkategorija: Neformalna spolna vzgoja

4.1. Kategorija: Sporočilo o spolnosti

4.1.1. Podkategorija: Mediji

- enostavnost spolnosti (A22, I22, O15, O16, P19, P18)
- osrednjost spolnosti (A29, P21)
- svetost spolnosti (A30, J23a)
- nerealne predstave (A31, I21, P18)
- spolnost kot nagon (A32)
- romantiziranje spolnosti (E26, D24)
- spolna stereotipizacija (F13)
- objektivizacija ženske (H22, L15, P17)
- podrejenost ženske (H23)
- necelostno (I20)
- enostavnost spolnosti (O15)
- nepomembnost zaščite (O17)
- stigmatizacija spolnosti (J25, S13)
- pozitivno (R17, N18a)

4.2. Kategorija: Vsebina

4.2.1. Podkategorija: Doma

- socialni aspekt (A24)
- kontracepcija (E19, B12)
- mama o zaščiti (G9, H14, D15)
- odnosi (J11)
- neustrezne informacije (J21)

- ljubezen (J22)

4.2.2. Podkategorija: Partner/ka

- komunikacija (A38, C30, I27, K35, P29, B16, D30)
- neosrednjost spolnosti (A39)
- individualnost užitka (C28, B17)
- časovna neobremenjenost (G36, K38)
- sproščenost (H27, D29, P28)
- vzajemnost spolnosti (H29)
- sprejemanje (J26)
- možnost zavrnitve spolnosti (K34, P26)
- odprtost (K36, D31)
- možnost eksperimentiranja (K37, D32)

4.2.3. Podkategorija: Verouk

- nasprotovanje zaščiti (F10, G19)
- pogoji za spolnost (G16)

4.3. Kategorija: Slabo pokrita/nepokrita področja

4.3.1. Podkategorija: Mediji

- uporaba spolnih pripomočkov (D28)
- pomanjkanje informacij (D23, C13)
- pornografija (C14)
- prisotnost posilstva (J23)
- prvi spolni odnos (J24)
- spolna fluidnost (K15)
- LGBTQ+ zgodbe (K32)

- družbeni spol (L16)
- ponižujoča narava oralnega seksa (K33)
- neosrednjost orgazma (N19)
- individualnost spolne želje (O20)

5. Nadkategorija: Način govora

5.1. Kategorija: Doma

- z distanco (A23, C7, L12)
- posmehljivo (I9a)
- odprto (K13)
- liberalno (K20)
- pretirano zaskrbljeno (N14)

5.2. Kategorija: Sistematski pregled

- klinično (E20)
- tehnično (E23)
- plastično (P14)

5.3. Kategorija: Šola

- necelostno (A11)
- tehnično (A11a, E23)
- klinično (A28, E20, K23)
- naučeno (E14)
- biološko (E15)
- brez možnosti razprave (K24)
- s strašenjem (N18)
- z distanco (D10)

3. Tema: Prvi spolni odnos

1. Nadkategorija: Časovna ustreznost

- lahko bi prej (A46, R25)
- primeren čas (B25, I31, J40, K45a, N24, O22, P37, R24, S21)
- prehitro (C32, D45, F20, G28)
- neutemeljena (E36)

2. Nadkategorija: Doživljanje

- nalepka (E38)
- svetost himena (J31)
- strah pred bolečino (J31a)
- vpliv na samozavest (K46)
- nezrelost (L22)

3. Nadkategorija: Okoliščine prvega spolnega odnosa

- neželen način "izgube nedolžnosti" (E33)
- nepenetrativni spolni odnos (A42)
- daleč od pričakovanj (B20)
- povezovanje s pornografijo (B21)
- uživanje marihuane pred prvim spolnim odnosom (D36)
- seks v avtu (H30)
- penetrativni spolni odnos (H35)
- analni spolni odnos (J30)
- brez pogovora pred prvim spolnim odnosom (L23)
- želja po več komunikacije pred (L26)

- kratek (R20)

4. Nadkategorija: Razlog

- zaupanja vredna oseba (A50, H38)
- pritisk sovrstnikov (A51, E37, L31, P35)
- sproščenost (A52)
- priložnost (B27, I37, K45)
- zveza (C41, D46, G31, H33, J39, K39, L30, P40, R29, S17)
- predhodnji pogovor (C42, G33)
- naraven razvoj odnosa (C43, D50, R30, P42)
- želja (D37, G25, I36, K45b, P33, S22)
- zanimanje (H32, P41, S22a)
- zaljubljenost (G24, H37)
- prava oseba (G27, O23)
- ustrezna starost (D49)
- zavestna odločitev (E34)
- odstranitev "nalepke nedolžnosti" (E41, F23, L24)
- izpasti "kul" (E42)
- pritisk partnerja (G34)
- razvitost (J41)
- primerno okolje (S19)
- občutek varnosti (O32)

5. Nadkategorija: Spomin na prvi spolni odnos

- prijeten (A43, E31, F15, F16, I29, J36, N22, O21, P31, R21, S16)
- neprijeten (C31)

- ne prijeten ne neprijeten (D40, G24a, K41, L21)

6. Nadkategorija: Starost

- 19 let (A44, J39)
- 17 let (B24, E35, K44, L25, S20)
- 13 let (C34)
- 15 let (D38, F18, P36)
- 14 let (G29)
- 18 let (H31, I30, N23, O26)
- 21 let (R23)

7. Nadkategorija: Občutki

7.1.Kategorija: Občutki med prvim spolnim odnosom

- nerodnost (A47, B19)
- hecno (A48, P32)
- brez samozavesti (B22)
- pomanjkanje užitka (B23)
- prisiljeno (C33)
- bolečina (D41, J35, K40)
- neizkušnost (G26)
- zmedenost (H36, S18)

7.2.Kategorija: Občutki po prvem spolnem odnosu

- brez občutkov (C36)
- prebuditev želje po seksu (D42, O30)
- obsojanje partnerja (D43)
- olajšanje (D48, E39, O29, R28)

- neprijetni (E40, G30)
- prijetni (D47, 7H39, K47, O28, S23)
- prestop v ženskost (H40)
- šok zaradi prekinitve odnosa (J37)
- občutek izkoriščenosti (J38)
- veselje (J43)
- odstranitev "nalepke nedolžnosti" (K48)
- ponos (K49)
- potrditev (K50, P34)
- obremenjujoče misli (L29)
- zasanjanost (N25)
- strah (R26)
- zadovoljstvo (J42, R27)

7.3.Kategorija: Občutki pred prvim spolnim odnosom

- strah (A49, N21, O25, S24)
- živčnost (D39)
- pritisk (J32)

4. Tema: SAMOZADOVOLJEVANJE

1. Nadkategorija: Pogled na samozadovoljevanje:

- pozitiven (C44, D51, H41)
- pomembno (B28, H43, N27, O33, P43, S25)
- vaja za seks (B30)
- mešani občutki (D51, E43)

- možne težave zaradi samozadovoljevanja (D52, E45, I38, K52, O35, R32, S27)
- je normalno (D53, F24, G37, I39, K51, L32, R31)
- se spreminja (J44)
- zasebna stvar (K57)
- problematičnost gledanja pornografije ob samozadovoljevanju (S26)

1.1.Kategorija: Prepričanja v preteklosti

- je sramotno (A53, D54, H42, J45, K55)
- nepotrebnost samozadovoljevanja (A54, J18)
- stigmatiziranje samozadovoljevanja (J18)

2. Nadkategorija; Pomen/Namen:

- nadomestitev partnerja/ke (G40, J46, O34)
- sprostitev (C45, D56, E46, F26, H44, I40, L33, N28, O36, P46, S29)
- spoznavanje sebe (B35a, J47, L35, P45, S30)
- vaja za seks (B30)
- dvig želje po spolnosti (K54)
- olajšanje (A55, B32, F25, I41)
- dobro počutje (E47)
- ljubezen do sebe (E48)
- pomoč za spanje (H45, O37)
- lajšanje menstrualnih krčev (N29)
- čas zase (A56, H46, P44)

3. Nadkategorija: Vključevanje v skupno spolnost:

- vključujeta (A62, B38, C48, H50, P49)

- ne (D61, K58)
- redko (G41, N32)

3.1.Kategorija: Način vključevanja

- med skupno spolnostjo (B39, P49a)
- pridruživitev (A62)
- Prisotnost v sobi (A63)

4. Nadkategorija: Pogovor:

4.1.Kategorija: S partnerjem/ko

- se pogovarjata (A58, B35, C46, G39, H47, I42)
- ne (D55, O39)
- redko (K56, N30,)

4.1.1. Podkategorija: Tema pogovora

- Odnos do samozadovoljevanja (A59)
- Preference (A60)
- O čemurkoli (B36)
- Okoliščine samozadovoljevanja (C47, H48, I43, N31, P48)
- Pogostost (D59)
- Pobuda k samozadovoljevanju (D60)
- Pogovor kot predigra (H49)

4.2.Kategorija: Drugi

- prijatelji/ce (A65, C49, H51, J49, L36, R34)

5. Nadkategorija: Pogostost:

- vsak drug dan (A57)
- trikrat do štirikrat tedensko (B35b)
- spremenjujoča (C46a)
- petkrat na teden (N36')
- dvakrat na teden (P48a, R37')

6. Tema: PORNOGRAFIJA

1. Nadkategorija: Dojemanje pornografije

- Pomembnost upoštevanja mej gledanja (C54, E52, I45, P53, R36,)

1.1.Kategorija: Pozitivne plati pornografije

- Odkrivanje fantazij in fetišev (B34, P51)
- Porast realnih posnetkov (G44, N35)

1.2.Kategorija: Problematika pornografije

- nerealno prikazovanje spolnosti (A69, C53, S28)
- nevarnost za možgane (C51)
- spremenjeno dojemanje teles (C52)
- vpliv na najstnike (C56)
- poniževanje ženske (D63, H53)
- nerealna pričakovanja (D66)
- objektivizacija ženske (D67, H54, P61)
- premalo dominantnosti žensk (D68)
- podrejenost ženske (D69, L44)
- posledice prekomernega gledanja (E53)
- neetičnost pornografije (F30, K63, L38, O41, P52)

- ekstremni prizori (G43, H55, K60)
- socializacija prek pornografije (H52)
- agresivni dotiki (H56)
- odvisnost (J53)
- neprimerna erotizacija (K61, O43)
- nerealna telesa (K62)
- nerealni zvoki (K62a, L43)
- le moška perspektiva (K64, P60)
- nekvalitetna vsebina (L41)
- prenasičenost posnetkov (L42)

2. Nadkategorija: Gledanje

- ja (A70', B41', C58', F29, H58', I45a, N36, O44, P45')
- redko (D70, E50, G45, K65, L44a)
- ne (J52)

2.1.Kategorija: Namen gledanja

- samozadovoljevanje (A70, B41, C58, D71, E55, F32, H58, I46, K66, L45, N37, O45, P54)
- učenje (A71, I48, N39, S31)
- radovednost (E51, I47, N38)
- proti gledanju ob samozadovoljevanju (S32)

2.2.Kategorija: S partnerjem/ko

- enkrat (A74, O46)
- ja (B43, C60, H59, I50)
- ne (D73, G48, N42, P57)

3. Nadkategorija: Pogovor s partnerjem

- ja (A72, B42, D72, G46, I49, J54, N40, O47, P55)
- ne (H60)
- redko (K67)

3.1.Kategorija: Tema pogovora

- pobuda za gledanje (A73)
- porno igralka (C59)
- preference (G47, K68a, O48, P56)
- pogostost gledanja (K68)
- vsebina (N41)

7. Tema: ŽELJA PO SPOLNOSTI

1. Nadkategorija: Opredelitev svoje želje po spolnosti

- obremenjujoča (A76)
- srednja (B44)
- nihajoča (C61, E56, F33, H61, I51, J55, K69, L46, R42)
- visoka (D75, G49, N43, O49, P62, R41)
- nizka (S34)

1.1.Kategorija: Vpliv na željo

- stres (C62, H63, R42a)
- hormonsko nihanje (E5,7L47)
- družinski vpliv (S35)
- pomanjkanje ljubezni do sebe (S36)

2. Nadkategorija: Razlog za željo

- vzburjenost (A77, B46, C63, J56, I52, K72, P66)

- zunanji stimulus (A78)
- hormonsko nihanje (E58, G52)
- pobuda (E59)
- srečanje po daljšem času (G53, J57)
- odklop od vloge mame (H64)
- intima (F35, K70, N45, O51, P63, R44)
- stres (K71)
- užitek (L48, P65, R43, S37)
- zadovoljitev partnerja (O50)
- zabava (P64)
- izgled partnerja (P67)
- sprostitvev (S36)

3. Nadkategorija: Najbolj uživa

- sproščenost (A79, P69, S39)
- kvalitetna spolnost (B47)
- mentalna prisotnost (B48)
- brez motilcev (B49, G57)
- primerno okolje (C66, G60)
- seks kot sprava (C67)
- prisotnost užitka (A80, D76)
- časovna neobremenjenost (C65,D77, K74, G58)
- trud partnerja (D79)
- čustvena povezanost (E61)
- užitek partnerja/ke (F34, I53, N44, O52, R46)

- stuširana (G54)
- Anticipacija vzburjenja (G55, P68)
- obojestransko zadovoljstvo (G56, K77)
- ob orgazmu (H65)
- hormonsko nihanje (E60, J58)
- specifični položaji (J59)
- spočitost (K75)
- dobro počutje (K76, P70, C64)
- dinamika partnerjev (L49)
- vodenje moškega (S38)

4. Nadkategorija: Želja po spolnosti glede na spol

- unikatna (A82, G61, L50)
- so razlike (B50, D80, E62, F36, I54, J60, R47, S40)
- enakovredna prisotnost želje (D84, H66)
- različnost vlog (H67)
- vpliv socializacije (K78)
- vpliv spolne vzgoje (K79)
- družbeno pogojena (K82)
- ni razlik (N46, O53, P72)
- vpliv zgodovine (R48)

4.1. Kategorija: Moški

- potreba (B51, D82)
- potešitev (I55)
- vpliv sporočil o moškosti (K81)

- več želje (R49, S42 C68)
- brez čustev (S41)

4.2. Kategorija: Ženske

- čustveni aspekt (B52, E63)
- dožemanje spolnosti (D81)
- pogojena z privlačnostjo (D83)
- drugačen način doživljanja želje (D86)
- več predigre (I56)
- manj želje (J61)
- vpliv obremenjenosti (J61a)
- strah (K80)
- vpliv ciklov (R50)

5. Nadkategorija: Količina spolnosti

- odvisna od para (A83, B53, D87, E64, F38, G62, H68, J62, K83, L51, N47, P74, R51)
- ne ničelna (A85, J63, K84, P75)
- 20krat na leto (H69)
- enkrat dnevno (I57)
- do trikrat tedensko (C69, O54)